

T.C
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
ATATÜRK İLKELERİ ve İNKILÂP TARİHİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

CUMHURİYETİN İLK ON YILINDA TÜRKİYE’DE SPOR

Hazırlayan

Hasan Uzun

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Leyla KIRKPINAR

İzmir

2012

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “ Cumhuriyetin İlk On Yılında Türkiye’de Spor” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yaralandığım eserlerin kaynakçalarda gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yazılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

..../..../2012

Hasan UZUN

İmza:

TUTANAK

Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü'nün 04.06.2012 tarih ve 788/1 sayılı yönetim kurulu toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin 30. Maddesine göre Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi **2007880011** numaralı **Hasan UZUN**' un "**Cumhuriyetin İlk On Yılında Türkiye'de Spor**" konulu Tezi' incelenmiş ve aday 29.06.2012 saat 16:00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan savunmasından sonra 60 dakikalık süre içinde gerek tez konusu gerekse tezin dayanağı olan Ana Bilim dalından jüri üyelerince sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek adayın tezini başarılı olduğuna oybirliği ile karar verilmiştir.

TEZ NOTU: 90

Yrd. Doç. Dr. Leyla KIRKPINAR

Başkan

Yrd. Doç. Dr. Ahmet MEHMETEFTENDİOĞLU

Üye

Yrd. Doç. Dr. Mehmet Emin ELMACI

Üye

ASLI GİBİDİR

T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞİ VE YAYIMLAMA İZİN FORMU

Referans No	438134
Yazar Adı / Soyadı	Hasan Uzun
Uyruğu / T.C.Kimlik No	T.C. 64798141000
Telefon / Cep Telefonu	
e-Posta	
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	Cumhuriyetin İlk On Yılında Türkiye'de Spor
Tezin Tercümesi	Sports In The First Decade Of The Republic Of Turkey
Konu Başlıkları	
Üniversite	Dokuz Eylül Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü
Bölüm	
Anabilim Dalı	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Anabilim Dalı
Bilim Dalı / Bölüm	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bilim Dalı
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2012
Sayfa	134
Tez Danışmanları	Yrd. Doç. Dr. Leyla Kırkpınar
Dizin Terimleri	Spor=Spor
Önerilen Dizin Terimleri	Spor Tarihi=History Of Sports Türkiye Cumhuriyeti=Republic Of Turkey Sosyal-Kültürel Hayat=Socio-Culturel Life
Yayımlama İzni	☒ Tezimin yayımlanmasına izin veriyorum ☐ Ertelenmesini istiyorum

a. Yukarıda başlığı yazılı olan tezinin, ilgilinenlerin incelemesine sunulmak üzere Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi tarafından arşivlenmesi, kağıt, mikroform veya elektronik formatta, internet dahil olmak üzere her türlü ortamda çoğaltılması, ödünç verilmesi, dağıtımı ve yayımı için, tezime ilgili fikri mülkiyet hakları saklı kalmak üzere hiçbir ücret (royalty) ve erteleme talep etmeksizin izin verdiğimi beyan ederim.

23.07.2012

İmza:

Yazdır

ÖNSÖZ

Spor, Türk milletinin tarihinde, her çağda vazgeçilmez bir etkinlik olarak varlığını sürdürmüştür. Türk milletinin genetiğine işlenen spor aşkı, günümüzde de etkisini fazlasıyla hissettirmektedir. Televizyon kanallarında yayınlanan spor müsabakaları en çok izlenenler arasında hep ilk sıralarda yer almaktadır. Milli müsabakalar düzeyinde alınan her başarı Türk milletini sokaklara dökmektedir. Sporun, Türk halkının hayatındaki etkisinin büyüklüğü, beni spor tarihi konusunda araştırmaya teşvik etmiştir. “Cumhuriyetin İlk On Yılında Türkiye’de Spor” çalışmamda da bu etkinin temellerini araştırıp sonuçlarını ortaya koymaya çalıştım.

İlk bölümde, cumhuriyet Türkiye’sine miras kalan Osmanlı Devletindeki spor hayatını ortaya koydum ve bu spor hayatını etkileyen unsurları tasvir ettim. Çalışmamamın asıl kapsamı olan ikinci ve üçüncü bölümde ise on yıllık süreçte Türk sporunu yöneten Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı’nın kuruluşunu, görevlerini ve hedeflerini açıkladıktan sonra futbol, atletizm, güreş, boks, su sporları, tenis, voleybol, basketbol, atlı sporlar, bisiklet, jimnastik, eskrim, kış sporları, okçuluk, avcılık ve atıcılık sporlarının on yıllık süreçteki durumunu betimledim. Bu betimlemeden sonra Mustafa Kemal Atatürk’ün Türk sporuna yönetici ve bir sporcu olarak katkılarını ortaya koydum. Üçüncü bölümde ise; ekonomik sorunlar, altyapı sorunları, kurumsallaşma problemi, profesyonel spor hayatına geçilememesi, spor zihniyetimiz başlıkları altında da, Türk sporunun sorunlarını açıkladım.

Tezimin hazırlanmasında bilgi ve tecrübesiyle desteğini esirgemeyen danışman Hocam Yrd. Doç. Dr. Leyla Kırkpınar’a, tezimin belirlenme sürecinde katkı sağlayan Enstitü Müdürümüz Hocam Prof. Dr. Kemal Arı’ya, biricik Annem Sakine Uzun’a, değerli dostum Hüseyin Hüsnü Yerli’ye katkılarından dolayı sonsuz teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Hasan Uzun

İzmir, 2012

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ	I
DEĞERLENDİRME KURULU ÜYELERİ	II
TEZ VERİ FORMU.....	III
ÖNSÖZ	IV
İÇİNDEKİLER	V
ÖZET.....	VIII
ABSTRACT.....	X
KISALTMALAR.....	XII
GİRİŞ.....	1
I.BÖLÜM CUMHURİYET DÖNEMİNE KADAR TÜRKİYE’DE SPOR	4
A-OSMANLI DEVLETİNİN SPOR MİRASI	4
1.Klasik Dönem Osmanlı Devletinde Spor	4
2.Modernleşme Sürecinde Osmanlıda Spor	8
B- II. MEŞRUTİYETİN İLANIYLA SPOR HAYATININ CANLANMASI.....	10
C- BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI VE MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDE TÜRKİYE’DE SPOR	13
II. BÖLÜM CUMHURİYETİN İLK ON YILINDA TÜRKİYE’DE SPOR.....	17
A-TÜRKİYE İDMAN CEMİYETLERİ İTTİFAKININ KURULMASI.....	17

B-FUTBOL	22
C- ATLETİZM, GÜREŞ, BOKS	41
1.Atletizm.....	41
2.Güreş.....	48
3.Boks	52
D-SU SPORLARI.....	55
1.Yüzme	55
2.Yelken	59
3.Kürek.....	60
4.Su Topu	62
E-TENİS, VOLEYBOL, BASKETBOL	62
1.Tenis.....	62
2.Voleybol	66
3.Basketbol	67
F-ATLI SPORLAR.....	69
1.Binicilik.....	69
2.At Yarışları	71
G-BİSİKLET, JİMNASTİK, ESKRİM	72
1.Bisiklet.....	72
2.Jimnastik	74
3.Eskrim	75
H-KIŞ SPORLARI	76
İ-OKÇULUK, ATICILIK, AVCILIK.....	77
1.Okçuluk	77
2.Atıcılık	78
3.Avcılık.....	79
J-DİĞER SPORLAR	79

K-ATATÜRK VE SPOR	80
III. BÖLÜM CUMHURİYETİN İLK ON YILINDA TÜRKİYE’DE SPOR HAYATININ SORUNLARI	87
A-EKONOMİK SORUNLAR	87
B-ALTYAPI SORUNLARI	90
C-KURUMSALLAŞMA PROBLEMİ.....	93
D-PROFESYONEL SPOR HAYATINA GEÇİLEMEMESİ	96
E-SPOR ZİHNİYETİMİZ	99
SONUÇ.....	102
BİBLİYOGRAFYA.....	106
EKLER	112

ÖZET

Bu çalışmada; Türk spor tarihi temelinde, cumhuriyetin ilk on yılında Türkiye’de ki spor hayatının çeşitliliği tasvir edilmiştir. Bu çeşitlilik tasvir edilirken, ülkenin ekonomik, toplumsal, siyasi ve sosyal durumu göz önünde bulundurularak, spor hayatının Türk toplumundaki yeri ve önemi tespit edilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti kuruluşuna kadar, Osmanlı Devletinde ki spor hayatı “geleneksel dönem” ve “modernleşme dönemi” olarak iki boyutta incelenmiştir. II. Meşrutiyet’in ilanının, Osmanlı ülkesine getirdiği özgürlük ortamı içerisinde, Türk milletinin spora olan ilgisi artmış ve bunun sonucunda da spor hayatı hareketlilik kazanmıştır. Bu hareketlilik sonucu birçok spor kulübü kurulmuş, sporun ülkede kurumsallaşması adına çalışmalar yapılmıştır. Osmanlı Devleti’nin Birinci Dünya Savaşı’na girmesiyle genç nüfus cephede görev aldığı için spor hayatının etkinliğini azalmıştır. Savaştan sonra ülkenin emperyalist güçler tarafından işgal edilmesi sonucu Anadolu’da “Milli Mücadele” başlamış ve Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde ulusal bağımsızlık savaşı kazanılmıştır. Milli Mücadele döneminde Türk milleti tüm gücünü bağımsızlık savaşına sarf etmiş ve bunun sonucunda spor hayatı, düşmanı yanıltmak için düzenlenen birkaç organizasyonun dışına çıkmamıştır.

Ulusal bağımsızlık savaşından sonra Anadolu toprakları üzerinde Türkiye Cumhuriyeti kurulmuştur. Cumhuriyetin ilk on yılında Türkiye’de spor hayatı Osmanlı Devletinden kalan spor mirası üzerine inşa edilmiştir. Cumhuriyetin ilanından önce kurulan Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı, cumhuriyet hükümeti tarafından sporun yönetilmesi için tek yetkili kurum olarak görevlendirilmiştir. TİCİ on yıllık süreçte sporun teşkilatlanması için çalışmış; futbol, atletizm, güreş, boks, tenis, voleybol, basketbol, su sporları, kış sporları, atlı sporlar, bisiklet, jimnastik, eskrim, atıcılık, okçuluk sporlarının teşkilatlanmasına çalışmış ve ülkede sporun zenginleşmesini sağlamıştır.

Türkiye’de spor her ne kadar özerk bir kurul olan TİCİ tarafından örgütlense de devlet tarafından desteklenmiştir. Ancak bu desteğe rağmen cumhuriyetin ilk on

yılında spor hayatı beklenen atılımı gerçekleştirememiştir. Ekonomik sıkıntılar, altyapı yetersizliği, profesyonel spor hayatına adım atılamaması, kurumsallaşmanın yetersiz kalması nedenlerinden dolayı beklenen atılım gerçekleşmemiştir.

ABSTRACT

This study aims to give a description of the diversity in Turkish sports life in the first decade of the republic. While this diversity is being described, the significance of sports life for the Turkish society has been ascertained with regard to the political and social conditions.

The study deals with the sports life in the Ottoman Empire covering the period from its foundation until the foundation of the Republic of Turkey, divided in two parts: “The Traditional Period” and “The Modernisation Period”. With the declaration of the Second Constitutional Era and the liberal atmosphere it provided, the interest of the Turkish nation in sports had increased and as a consequence the sports life gained a brisk. In addition, many sports clubs had been established and there were endeavours in order to institutionalise sports in the country. However, during World War I the young male population battled on the fronts and as a result the effectiveness of the sports life declined. Following World War I, Turkey had been invaded by imperialistic forces resulting in a “National Movement” in Anatolia and under the leadership of Mustafa Kemal Atatürk the national war of independence was won. During the national movement era, the Turkish nation devoted all its strength to the national war of independence and as a result the sports life consisted not more than a few sports events just organised to deceive the enemy.

After the national war of independence, the Republic of Turkey had been established on the territory of Anatolia. In the first decade of the republic the sports life in Turkey was founded upon the sports heritage of the Ottoman Empire. The Union of Turkish Training Associations (TICI) which was founded before the announcement of the republic was charged with the management of sports as the sole authoritative institution by the government. Within a ten-year-period TICI had worked for the organisation of sports such as : football, athletics, wrestling, boxing, tennis, volleyball,

water sports, winter sports, riding sports, cycling, gymnastics, fencing, shooting and archery. Moreover, it enabled the enrichment of sports in Turkey.

No matter how much they have been organised by TICI being an autonomous committee, sports have been actually supported by the state. Despite this support, in the first decade of the republic the sports life failed to actualise the progress being expected. Economic distresses, lack of infrastructure, inability to proceed to professional sports life and the insufficiency of institutionalisation were some of the factors restraining the expected progress.

KISALTMALAR

TiCi: Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı

OMOC: Osmanlı Milli Olimpiyat Cemiyeti

T.C: Türkiye Cumhuriyeti

TFF: Türkiye Futbol Federasyonu

TMOK: Türkiye Milli Olimpiyat Kurumu

YMCA: Young Men's Christian Association
(Genç Hıristiyanlar Birliğı)

FIFA: Uluslararası Futbol Federasyonu

Ens: Enstitü

A.g.e: Adı geçen eser

S: Sayfa

Vb : Ve Benzeri

GİRİŞ

On dokuzuncu yüzyıla kadar edebiyat alanı içerisinde yer alan tarih yazıcılığı, “Ranke Devrimiyle” edebiyat alanından sıyrılmış ve tek başına bir bilim dalı olarak ortaya çıkmıştır.¹ Ranke’nin çalışmaları sonucunda bilimsel bir disiplin haline gelen tarih bilimi, kendi yöntem ve tekniklerini oluşturarak geçmişin sınırsız bilgisini araştırmaya koyulmuştur. Tarih yazıcılığı, on dokuzuncu yüzyılda bir disiplin kazanmasından sonra asıl büyük değişimini yirminci yüzyılda yaşamıştır. Yirminci yüzyılda tarih yazıcılığında devrim niteliğinde bir zihniyet değişimi yaşanmış; tarihin konusu kralların, savaşların, kronolojik sıralanmasından sıyrılarak, sıradan insan odaklı sosyal, kültürel, ekonomik araştırmalara yönelmiştir.²

Tarihin araştırma alanının içine sosyal, kültürel hayatın dahil olması, bu hayatın bir parçası olan sporun da tarihin araştırma alanına girmesine neden olmuştur. Sosyal-Kültürel hayatın dinamiklerinden olan sporun, tarihin araştırma alanına girmesiyle “Spor Tarihçiliği” alanı türemiştir.

“Sporun tarihi, insanın doğa koşulları ile tanışarak, ona uyması ve doğada egemen olmaya başlaması ve kendini korumak için tek araç olan vücudunu ve adalelerini geliştirmesiyle başlar. Avını yakalamak ve düşmanda kaçma için koşma, atlama, tırmanma gibi başlangıçta kendini koruma içgüdüleriyle ilgili faaliyetler spora atletizmin çeşitli dalları olarak geçmiştir. İnsanların başka kişiler ya da hayvanlarla, araca gerek duymadan doğrudan beden güçleriyle yaptıkları mücadele ise güreşin, boksun doğmasına neden olmuştur. Sporun gelişmesi uygarlık tarihini olumlu yönde etkilemiştir. Ok, kılıç, mızrak, cirit, gürz ve avcılık gibi savunma ile ilgili ya da kayak, kızak, kayak gibi insanı doğaya egemen kılacak çeşitli araçlar yapılmış geliştirilmiştir.”³

¹ Richard J. Evans, *Tarihin Savunusu*, İmge Kitapevi Yayınları, Ankara, 1999, s.24.

² George G. Iggers, *Bilimsel Nesnellikten Postmodernizme Yirminci Yüzyılda Tarih Yazımı*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2003, s.7.

³ Özbay Güven, *Türklerde Spor Kültürü*, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara, 1992, s.2.

Spor tarihçiliği alanındaki gelişmeler ülkemizde de etkisini göstermiştir. Ancak 1970’li yıllara kadar ülkemizde spor tarihçiliği alanında yeterli derecede çalışma yapılmamıştır. Bu eksikliğin farkına varılması sonucu, Kültür Bakanlığı ve Atatürk Kültür Merkezi’nin destekleriyle, 1970’li yıllardan itibaren Türk Spor Tarihi alanında çalışmalar hızlanmıştır. Ancak bu çalışmalar belli alanlarda yoğunlaşmış, çeşitlilik göstermemiştir. Yapılan çalışmalar spor olaylarının kronolojik olarak sıralanmasından öteye gidememiştir. Ortaya konulan ilk eserlerden sonra bu yanlışlığın farkına varılmış ve sporun sosyal-kültürel boyutu ön plana çıkarılmıştır.⁴ “Cumhuriyetin İlk On Yılında Türkiye’de Spor” çalışmamda da sporun kronolojik sıralanmasından ziyade; sporun sosyal, kültürel hayatla etkileşimini ve bu etkileşimin Türk milletinin spor hayatını nasıl yönlendirdiğini açıklamaya çalıştım.

Anadolu topraklarını yurt edip, büyük devletler kurmuş Türk milletinin spor tarihinin temeli Orta Asya bozkırlarına dayanır. Ordu-Millet anlayışı çerçevesinde örgütlenen Türk devletleri büyük ordulara sahip olmuşlardır. Spor, büyük orduların eğitimi için bir araç olarak görülmüştür. Bu zihniyet ilk Türk devletlerinin ve Osmanlı Devletinin spora bakış açısını temellendirmiştir. Bu zihniyetin sonucu olarak da güreş, avcılık, atıcılık, okçuluk, cirit gibi askerlikle ilişkili olan sporlar devlet tarafından desteklenmiştir.

On dokuzuncu yüzyılla birlikte Osmanlı Devleti batıyı örnek olarak modernleşme sürecine girmiştir. Bu süreç içerisinde Osmanlı toprakları Batı menşeli; futbol, atletizm, basketbol, voleybol, boks, tenis sporlarıyla tanışmıştır. Bu tanışma sonucunda ülkede “geleneksel sporlar” ve “modern sporlar” olmak üzere ikili bir spor yapısı oluşmuştur.⁵ Yirmici yüzyılla birlikte bu ikili durum, geleneksel sporların göz ardı edilerek modern sporların ön plana çıkarılmasıyla ortadan kalkmıştır.

Yirminci yüzyılda Birinci Dünya Savaşı’na katılan Osmanlı Devleti savaşı kaybetmiş ve Mondros Mütarekesi’nden sonra Anadolu toprakları işgal edilmiştir.

⁴ Fehmi İşcan, *Türklerde Spor*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1988, s.7.

⁵ Prof. Dr. Kurthan Fişek, *100 Soruda Türkiye Spor Tarihi*, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1985, s.46.

Emperyalist güçlere karşı verilen Milli Mücadeleden sonra Gazi Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde Türkiye Cumhuriyeti kurulmuştur. Yeni Türk devleti gerçekleştirdiği devrimlerle büyük bir değişim ve dönüşüm hareketi başlatmıştır. Siyasi, idari, ekonomik, toplumsal, hukuki, kültürel alanlardaki büyük değişim spor hayatını da etkilemiştir. Cumhuriyet hükümeti spora, Türk gençliğinin fiziki ve ahlaki olarak eğitilmesi görevini vermiştir. Bu düşünceden hareketle cumhuriyet dönemiyle beraber tüm spor faaliyetleri bu amaca hizmet etmek için var olmuştur.

Sporu bir eğitim aracı olarak Cumhuriyet hükümeti, bu eğitimi gerçekleştirme görevini cumhuriyetin ilk spor örgütü olan Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı'na vermiştir. Cumhuriyetin ilk on yılında Türkiye'de spordan sorumlu tek kurum TİCİ olmuş ve ülkede sporun her branşında ilerleme kaydedilmesi için çalışmıştır. TİCİ ülkenin potansiyel gücünü ortaya çıkarmak ve spor alanında Batıyla yarışabilmek için çalışmıştır. Ancak ülkenin uzun süren savaşıardan sonra ekonomik ve toplumsal olarak yıpranması, Türkiye'de sporun daha çok amatör zihniyet çerçevesinde yapılmasına neden olmuştur. Amatör zihniyet cumhuriyetin ilk yıllarında varlığını güçlü bir şekilde sürdürmüş ancak 1930'lu yıllardan itibaren sporda profesyonelleşme adına yoğun bir kamuoyu oluşmuştur.

Cumhuriyet Türkiye'sinin ilk on yılı idari, eğitim, toplumsal, hukuki, kültürel, ekonomik anlamda büyük devrimlere sahne olmuştur. Hızlı kalkınmayı ve batı medeniyetleri seviyesine gelmeyi arzulayan yeni Türk devleti, spor alanında da, ekonomik olumsuzluklara rağmen atılımlar gerçekleştirmiştir. Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve İsmet İnönü her zaman spor hayatının içinde olarak bu atılımlara destek vermişlerdir. Bu kuvvetli himaye altında Türk sporu cumhuriyetin ilk on yılında temellerini atarak sporun her alanında günümüze kadar mirasını taşımıştır.

I.BÖLÜM CUMHURİYET DÖNEMİNE KADAR TÜRKİYE’DE SPOR

A-OSMANLI DEVLETİNİN SPOR MİRASI

1.Klasik Dönem Osmanlı Devletinde Spor

13. yüzyılda tarih sahnesine çıkan Osmanlı Devleti, kısa zamanda ihtişamlı bir savaş imparatorluğuna dönüşmüştür. Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarında egemenlik kurmuş; Karadeniz, Akdeniz ve Kızıldeniz’de bayrağını dalgalandırarak çağının en kuvvetli devleti olmuştur. Büyük imparatorluğun oluşmasını sağlayan en belirleyici özelliği de her zaman için savaşa hazır büyük bir ordusunun var olmasıdır. Osmanlı Devleti bir savaş imparatorluğu olduğu için, ordusunun her an için savaşa hazır bir durumda olması kritik bir öneme sahip olmuştur. Bu önemden dolayı ordunun savaşlara hazırlıklı olması için spor bir araç olarak görülmüştür.

Osmanlı Devletinin spor zihniyetinin temelinde ordusunun eğitilmesi düşüncesi yatar. *“Osmanlı Devleti, sporu bir tür savaş eğitimi kabul edip, onu bilimle geliştirerek en üstün düzeye getiren bir devlettir. Her spor türünün kendine özel tekniğini ve yardımcı bilgileri öğretmek için, açılmış olan okullarda (Tekkeler) yetenekli ve bilgili öğretmenler (Şeyh ve İhtiyar) gençleri eğitirdi.”*⁶ Sporun savaşa hazır bir ordu yetiştirmek için araç olarak görülmesi, Osmanlı Devletinde belli başlı sporların devlet tarafından desteklenmesine neden olmuştur. Güreş, atıcılık, binicilik, avcılık, okçuluk ve cirit sporlarını saray ve padişah desteklemiştir.⁷

Osmanlı devletinde en fazla tercih edilen spor güreştir. Kuruluş döneminden itibaren Osmanlı Devleti güreşin yaygınlaşması için çaba sarf etmiştir. İlki Orhan Bey döneminde Bursa’da açılmış olan “Güreş Tekkeleri” Osmanlı Devletinin en önemli güreş kurumlarıdır. Daha sonra Edirne, İstanbul ve Manisa’da da açılan Güreş Tekkeleri

⁶ Atıf Kahraman, **Osmanlı Devletinde Spor**, T.C Kültür Bakanlığı Yay. 1995 Ankara.

⁷ Veli Onur Çelik-Nefise Bulgu, **Geç Osmanlı Döneminde Batılılaşma Ekseninde Beden Eğitimi ve Spor**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, sayı:24, 2010.

Osmanlı Devletinde 19. yüzyıla kadar varlıklarını korumuşlardır.⁸ Osmanlı Sarayı ve devlet adamları güreşe her zaman destek vermişleridir. Osmanlı Devletinin ikinci kurucusu kabul edilen Çelebi Mehmet “Güreşçi Çelebi” olarak anılmıştır. Kanuni döneminde Topkapı Sarayı’nda “Pehlivanlar Zümresi” ve “Güreşçiler Bölüğü” kurulmuştur. IV. Murat’ta güreş sporuna önem vermiş kendisi de bu sporu yapmıştır. Sultan Abdülaziz ise her zaman güreş sevgisiyle ve güreşe verdiği destekle hatırlanmıştır.

Güreş Osmanlı Devletinde saray hayatının dışında da varlığını sürdürmüştür. Panayır güreşleri, düğün güreşleri, ramazan güreşleri ve hayır kurumları yararına yapılan güreşler Osmanlı toplumsal hayatında güreş sporunun en nitelikli organizasyonları olarak uygulanmıştır. Güreş, Türk toplumu için her dönem önemini koruyan bir spor olmuştur. “Türk gibi kuvvetli” sözünü Amerikalıların sözlüğüne koyan Türk sporcularının ata sporu olan güreşteki uluslar arası başarılarıdır.⁹

“Osmanlı padişahlarının çok sevdiği önemli saydıkları için devlet kuruluşuna aldıkları sporların başında avcılık gelir. Osmanlıların avcılığa bu kadar önem vermelerinin bir başka nedeni de ataları Oğuzlardan beri süre gelen bir töre olmasıydı¹⁰.” Kuruluş döneminden itibaren Osmanlı Devletinde padişahlar avcılıkla ilgili olmuşlar ve avcılığın gelişimini devlet politikası haline getirmişlerdir. Osmanlı padişahları arasında IV. Mehmet aşırı derece ava tutkundu ve bu yüzden tarihe “Avcı” lakabıyla geçti.¹¹ Fatih Sultan Mehmet döneminden itibaren avcılık için Osmanlı sarayında özel bir bölüm kurulmuştur. Çakıcıbaşılik ve Şahincibaşılik Osmanlı sarayında mevcut bulunan avcılık kurumlarıdır. Osmanlı padişahlarının av düşkünlüğü ve avcılık kurumlarının ihtişamı 18. Yüzyıla kadar devam etti. IV. Mehmet’in (Avcı Mehmet) ve

⁸ Atıf Kahraman, a.g.e.

⁹ Süleyman Şahin, *Sosyal Değişme Sürecinde Güreş Sporunun Toplumsal Dinamikleri*, Marmara Üni. Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul, 2006, s.48.

¹⁰ Atıf Kahraman, a.g.e.

¹¹ Özbay Güven-Gülten Hergüner, *Türk Kültüründe Avcılığın Temel Dayanakları*, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:5, 1999.

oğlu II. Mustafa'nın ava aşırı düşkünlüğünden dolayı tahtan indirilmeleri Osmanlı padişahlarının avcılığa olan ilgisinin azalmasına neden olmuştur.¹²

Osmanlı Devletinde en önemli avcılık organizasyonları, padişahların da katıldıkları sürgün(sürek) avlarıdır. *“Sürgün avı, padişah ordu ile savaşa giderken veya sancakta bulunan şehzadelerin çeşitli durum ve kabiliyetlerini görüp öğrenmek ve özellikle savaşa girebilecek şekilde yetiştirip yetiştiklerini görmek veya gizli bir amaç içinde yapıldı.”*¹³ Osmanlı padişahları sürgün avı için Edirne, Bursa ve İstanbul'u tercih etmişlerdir. Avı düzenli gerçekleştirmek için de av sarayları inşa ettirmişlerdir. Rumeli'de Yanbolu Av Sarayı, Akpınar Av Sarayı, Karıştıran Av Sarayı İstanbul'da Çatalca Av Sarayı Osmanlı padişahlarının tercih ettiği yerlerdir.

Okçuluk Türk milletinin milli sporları arasında yer alır. Ateşli silahların icat edilmesine kadar savaşlarda en önemli silahın ok olması; okçuluğun üzerinde Türk devletlerinin ve toplumunun hassasiyetle durmasına neden olmuştur. Osmanlı Devleti okçuluğun gelişimini bir devlet politikası olarak ele almıştır. Devlet tarafından açılan “Okçuluk Tekkeleri” bu spor dalına eleman yetiştiren kurumdur. Evliya Çelebi Osmanlı İmparatorluğu sınırları içinde 25'ten fazla okçu tekkesinden söz eder; Manisa, Zeyrek, Halep, Üsküp, Belgrat ve Bağdat'ta ki okçu tekkelerinin önde gelenler olduğunu ekler.¹⁴ Okçu tekkeleri dışında bu spora hizmet eden ve dönemin en büyük spor meydanları olan ok meydanları da Osmanlı Devleti tarafından inşa ediliyordu. Fatih Sultan Mehmet'in “üzerine asla bina olunmaya” diye emrettiği İstanbul'daki Ok Meydanı büyük anlamdaki ilk spor alanıydı.

Osmanlı padişahları arasında okçuluk yaygın bir spordu. Hz. Muhammed'in bir hadisi şerifinde bir babanın oğluna öğretmesi gereken şeyler arasında okçuluğu sayması ve Türk kültüründe okçuluğun kutsanması Osmanlı padişahlarını bu spora

¹² Atıf Kahraman, a.g.e.

¹³ Özbay Güven-Gülten Hergüner, *Türk Kültüründe Avcılığın Temel Dayanakları*, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:5, 1999.

¹⁴ *Spor Ansiklopedisi*, Milliyet Yayınları, 1991.

yöneltmiştir.¹⁵ Kuruluş döneminden itibaren Osmanlı padişahları okçulukla ilgilenmişler ancak ok atıp ilk menzil taşı diken IV. Murat olmuştur.¹⁶ Ok atıp taş dikme geleneği IV. Murat'tan sonra yaygınlaşmıştır. İstanbul Ok Meydanı'nda dikilen taşlar okçuluk tarihi açısından önemli bilgiler içerir. Ok Meydanı'ndaki nişan taşlarında kayıtlı rekorların en uzununu III. Selim'in 1798 yılında yaptığı 888 metrelik atışıdır.¹⁷ Osmanlı padişahları arasında okçuluğa en meraklı olan II. Mahmut'tur. II. Mahmut'un İstanbul Ok Meydanı'ndaki menzil taşları meşhurdur. Bunun dışında II. Mahmut Mustafa Kani Bey'e Telhis-i Resailat-i Rumat (Okçuluk Kitabı) kitabını yazdırmıştır. II. Mahmut dönemi okçuluk sporunun zirvesi olmuştur. Bu dönemden itibaren ateşli silahların atıcılık sporunu ele geçirmesiyle okçuluk sporu önemini kaybetmiştir.

Ateşli silahların kullanılmaya başlamasıyla atıcılık sporu Osmanlı Devletinde ortaya çıkmıştır. Sultan III. Ahmet dönemi 1703-1730 tüfek atıcılığın en parlak dönemidir. Tüfekte nişan vurup adına kitabe yazdıran ilk Osmanlı padişahı Sultan III. Ahmet'tir.¹⁸ III. Selim döneminden itibaren de halka açık tüfek atışları yapılmış ayrıca padişah tarafından İhlamur Kasrı'nda atış poligonu yaptırılmıştır. Tüfekte nişan vurup adına kitabe diktiren ikinci Osmanlı padişahı da III. Selim'dir.

İyi bir asker ve savaşçı olabilmek için iyi bir binici olmak şarttı. Atın Türk kültüründeki önemi kurulan ilk Türk devletlerinden beri süregelmekteydi. Osmanlı Devleti büyük ordulara sahip olmuş ve bu orduların en büyük gücü atlı birlikler olmuştur. Binicilik Osmanlıda askerlik ve spor boyutuyla iki şekilde ilerlemiştir. Osmanlı İmparatorluğunda hemen hemen her yerde binicilik yarışmaları düzenlenirdi. Sultan Abdülaziz döneminde düzenlenen yarışlarla binicilik sporu gelişimini ilerletti. Biniciliğe paralel olarak atlı cirit sporu da Osmanlı Devletinde milli spor olarak kabul görmüştür. Atlı cirit oyunu Osmanlı sarayında en çok oynanan ve padişahların yabancı elçilere göstermekten gurur duydukları bir spordu. Cirit sporuna verilen bu önemden dolayı

¹⁵ Selim Ahmetoğlu, *Kitabiyat*, Türkiyat Mecmuası, 2011.

¹⁶ Atıf Kahraman, *a.g.e.*

¹⁷ Priscilla Mary Işın, *Türk Okçuluk Araştırmaları*, Tematik Türkoloji Dergisi, 2009.

¹⁸ Atıf Kahraman, *a.g.e.*

Osmanlı Devletinde inşa edilen tüm sarayların içinde veya yanında istinasız cirit oynayabilmek için bir alan yapıldı. Tüm bu önemine rağmen ölümlere yol açması nedeniyle cirit oyunu 1826 yılında II. Mahmut tarafından kaldırılmıştır.

Osmanlı devletinde gürz kaldırma, labut atma, mızrak oyunu, tomak, kılıç kalkan ve yaya koşusu gibi sporlarda yapılmıştır. Gürz kaldırma bir idman aracı olarak düşünülmüş ve ilkel halter olarak nitelendirilebilir. Tomak oyunu yeniçerilerin idmanları sırasında oynanmış ve oyunun ana amacı çeviklik ve kıvraklık sağlamaktır. Labut atma da ucu sivriltilmiş bir değneği en uzağa atmaya dayanan bir spordur.

2.Modernleşme Sürecinde Osmanlıda Spor

Osmanlı devletinin “En Uzun Yüzyılı” olarak nitelendirilen 19. yüzyılda, batılılaşmanın etkisiyle yönetim, hukuk, askeri ve toplumsal alanda büyük değişimler yaşanmıştır. Avrupa kültürünün gerisinde kaldığını kabul eden Osmanlı Devleti, batı eksenli bir modernleşme sürecine girmiştir. Osmanlıyı her alanda değişimi uğratan bu modernleşme süreci doğal olarak spor hayatına da büyük bir hareketlilik ve çeşitlilik getirmiştir. Avrupa’da yapılan modern sporlar batılılaşmanın etkisiyle Osmanlı ülkesine girmiş ve yavaş yavaş halk arasında yer edinmeye başlamıştır. Modern sporların Osmanlı devletine girmesiyle spor hayatında ikili bir yapı oluşmuştur. *“Toplumsal pek çoğu tarafından benimsenmiş ve çeşitli ritüellerle beslenerek Türk kültürünün özelliklerini yansıtan ve gelenekselleşen sporlar ile topluma tamamen yabancı farklı kültürel öğeler barındıran ve yabancılar tarafından getirilen modern sporlar olmak üzere iki yapayı ayırmıştır¹⁹”* Bisiklet, atletizm, futbol, yüzme, jimnastik gibi temel sporlar bu dönemde Osmanlı Devletinin toplumsal hayatına dahil olmuştur.

19. yüzyılda sporda başlayan modernleşme süreci II. Abdülhamit döneminde baskı altında tutulmaya çalışılmıştır. *“Sultan Abdülhamit döneminde bir Türk gencinin milli sporlarımızdan başka Avrupalıların yaptığı sporları yapması, bilhassa ulema*

¹⁹ M. Fatih Karahüseyinoğlu, *Küreselleşme ve Geleneksel Türk Sporları*, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul, 2007, s.65.

tarafından yadırganır bunu fırsat bilen bazı para düşkünü kişilerde Yıldız'a jurnal ederlerdi. Fakat Sultan Abdülhamit'in jimnastik yapan koşan hatta futbol oynayanlara ceza verdiği görülmemiştir. Sultan Abdülhamit sporu seven ve yapan bir padişah idi. Osmanlı Devletinin etnik yapısı ve bazı olaylar onu önlem almaya yöneltmiş kuruntulu yapmıştı.²⁰ Avrupa menşeli sporlara baskı İstanbul'da kendini çok fazla hissettiriyordu. Bu durumun neticesi olarak da Osmanlı ülkesinde modern sporların doğuşu genellikle İzmir'den gerçekleşmiştir. Bu özelliğinden dolayı İzmir Türk spor tarihi için ayrı bir öneme sahiptir.

Osmanlı ülkesinde ilk bisiklet yarışı 15 Mayıs 1895 Çarşamba günü İzmir Bornova'da yapılmıştır.²¹ Bu yarıştan sonra İstanbul'da bir bisiklet yarışı düzenlenmiş ancak Türk vatandaşlardan katılan olmamıştır. Yapılan tüm sporların temeli olarak kabul edilen atletizmde, Osmanlı ülkesine İzmir'den girmiştir. Osmanlı Devletinde ilk atletizm yarışı 1895 yılında İzmir'de yapılmıştır. Osmanlı ülkesine jimnastiğin girmesi ise İstanbul'da 1868 yılında Mektebi Sultani adıyla açılan Galatasaray Lisesi vasıtasıyla gerçekleşti. Jimnastik sporu için Fransa'dan getirilen hocanın jimnastiği Galatasaray Lisesi aracılığıyla ülkeye tanıtması bu sporun yaygınlaşmasına neden oldu. İlk at yarışı ise 13 Mayıs 1864 yılında İstanbul Kâğıthane'de yapıldı. İstanbul'da ki baskıdan dolayı başta İzmir olmak üzere at yarışları Anadolu'nun çeşitli illerinde yapılmaya devam etti. Yüzme sporu da ilk defa İzmir'de yapıldı.

Günümüzün en popüler sporu olan futbolunda Osmanlı ülkesinde ortaya çıkışı İzmir'de gerçekleşti. Ticaret amacıyla İzmir'e yerleşen Levanten aileleri beraberlerinde futbolu da ülke sınırları içerisine soktular. İzmir'den Osmanlı ülkesine giren futbol buradan İstanbul'a taşındı ve hızla yayılmaya başladı. Osmanlıda futbolun bu ilk dönemlerinde Türk ve Müslüman gençler bu spora sadece seyirci olarak dahil oluyorlardı. II. Abdülhamit'in baskıcı yönetimi bu sporun gelişimini yavaşlatıyordu.

²⁰ Atıf Kahraman, **a.g.e.**

²¹ Mehmet Süme-Selami Özsoy, **Osmanlıdan Günümüze Türkiye'de Bisiklet Sporuna**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2010.

Kurulan ilk Türk futbol kulübü olan Black Stoking Football Club'nün (Siyah Çoraplılar Kulübü) isminin İngilizce olması bu durumu açıklıyordu. II. Meşrutiyet'in ilanı ve 1909 yılında II. Abdülhamit'in tahtan indirilmesi sonucu futbol hayatında büyük bir sıçrama gerçekleşti.

19. yüzyılda sporda gerçekleşen modernleşme kurumsal anlamda da kendini gösterdi. Osmanlı Devletinde spor yapmak amacıyla Avrupai anlamda ilk spor kulübü, Sultan Abdülaziz döneminde Deniz Kuvvetlerinin başına getirilen İngiliz emekli Amirali Hobart Paşa tarafından 1872 yılında The İmperid Yachting And Boating Club adıyla kurulan su sporları kulübüdür.²² 1890 yıllardan itibaren spor kulüpleri kurulmaya başlanmıştır. Ancak Abdülhamit'in devrilmesine kadar olan süreçte kurulan kulüpler genel olarak azınlıklar tarafından kurulmuştur. Abdülhamit'in tutumuna rağmen onun döneminde Türk kulüpleri kurulmuştur. 1903 yılında kurulan Beşiktaş Jimnastik Kulübü, 1905 yılında kurulan Galatasaray Spor Kulübü ve 1907 yılında kurulan Fenerbahçe Spor Kulübü bir asrı geçen tarihleriyle birlikte Türk sporuna yön vermişlerdir. Beşiktaş, Galatasaray ve Fenerbahçe kulüpleri ortaya çıktıkları tarihten itibaren her zaman Türk sporunun zirvesinde yer almışlardır. Bu üç kulüp tarihleriyle ve yaptıklarıyla Türk sporunun lokomotifi olmuşlardır.

B- II. MEŞRUTİYETİN İLANIYLA SPOR HAYATININ CANLANMASI

19. yüzyılda Osmanlı Devletinde gerçekleşen batılılaşma hareketi sonucunda, Türk sporu modern spora entegre olmaya başlamıştır. Avrupa'da yapılan atletizm, bisiklet, futbol, jimnastik, yüzme gibi modern sporlar Türk sporunda tanınmış ve uygulanmaya başlanmıştır. Türk sporundaki bu modernleşmenin önündeki en büyük engel ise II. Abdülhamit'in jurnalcılık temeline dayanan "İstibdat Rejimidir." Bu dönemde Osmanlıda ki spor hayatı hareketlilik kazanmış ancak bu hareketlilik içinde Türk ve Müslüman vatandaşlar çok az yer almıştır. Türk sporunda 19. Yüzyılın son

²² Atıf Kahraman, a.g.e.

çeyreği genel olarak Rum, Ermeni vatandaşların ve ülkede bulunan Levanten ailelerin spor hayatını yönlendirmesiyle geçmiştir. 20. Yüzyılın başlarından itibaren Türk ve Müslüman vatandaşlar da Osmanlın spor hayatına daha fazla katılmaya başlamışlardır.

1908 yılında II. Meşrutiyetin ilan edilmesi ve onu takiben 1909 yılında II. Abdülhamit'in tahttan indirilmesi Osmanlı ülkesinde beklenen özgürlük ortamını oluşturdu. Sansür kaldırılmış çok çeşitli fikirleri temsil eden gazete ve dergiler coşkulu bir halkı merakını tatmin edebilmek için piyasaya akıvermiş.²³ Bu özgür ortam ülkeyi her alanda etkilediği gibi Türk sporunda da büyük bir doping etkisi yarattı. İstibdat döneminde baskı altında olan Türk ve Müslüman vatandaşlar spor hayatının içine daha fazla dahil olmaya başladı. II. Meşrutiyetin ilanı ve 1909 yılında Cemiyetler Kanunu'nun çıkarılmasıyla Türk kulüplerinin tescili, Türk sporunda önemli bir dönüm noktası olmuştur. Zira Türk spor kulüplerinin kurulmasıyla Türkiye'de spor yabancıların elinden ve tekelinden kurtulup Türk çocuklarına mal olmaya başlamıştır. Bu gelişmeler spor kulüplerinin sayısını hızla artırırken Türk gençleri de nihayet alenen ve rahatça spor yapabilecekleri bir ortama kavuşmuşlardır. Bu da kısa bir zamanda geniş bir Türk sporcu kitlesinin ortaya çıkmasını sağlamıştır.²⁴

II. Meşrutiyetin ilanıyla ülkede kurulan spor kulüplerinde büyük bir artış olmuştur. Cumhuriyet dönemine kadar Türk sporuna yön verecek kulüpler özellikle İstanbul ve İzmir'de kurulmuştur. 20. yüzyılın başlangıcından itibaren cumhuriyet dönemine kadar İstanbul ve İzmir'de kurulan spor kulüplerinin sayıları oldukça fazladır. İstanbul'da; Moda (Football Association) İngiliz Kulübü, Siyah Çoraplılar Kulübü (Black Stocking Football Club), İngiliz Rugby Kulübü, Kadıköy Spor Kulübü, Elpis, İmogene, Paris Güreş Kulübü, Tatavla (Kurtuluş) Spor Kulübü, Kadıköy İttihat Spor Kulübü, Beşiktaş Osmanlı Jimnastik Kulübü, Galatasaray, Ermiş, Olimpiya, Provagrez, Fenerbahçe, Anadolu İttihat Spor Kulübü, Anadolu Hisarı İdman Yurdu, Pera Spor Kulübü, Anayanis, Altınordu, İdmanyurdu, Erenköy, Makabi Spor Kulübü, Beylerbeyi

²³ Feroz Ahmad, **Modern Türkiye'nin Oluşumu**, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2005, s.44.

²⁴ Cem Atebeyoğlu, **Tanzimattan Cumhuriyete Spor**, Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi, İletişim Yayınları, C 8-9 , 1985, s 1475.

Spor Kulübü, Türk İdman Ocağı, Süleymaniye, Gürbüzler, Ramlberiz, Telefoncular, Darüşşafaka, Hilal, Türkgücü, Kumkapı, Terbiye-i Bedeniye ve Güreş Kulübü, Şark Kulübü, Eyüp, Kasımpaşa, Şişli, Topkapı İdman Yurdu, Beykoz Zindeler İdman Yurdu kulüpleri kurulmuş İzmir’de ise ; Pelops, Sporting Club, Football And Rugby Club, Apollon, Panianios, Bornova, Evangelidis, İskos, Karakoviri, Midilli Karması, Karşıyaka Terbiye-i Bedeniye Yurdu (KSK), İzmir İdman Kulübü, Altay ve Altınordu kulüpleri kurulmuştur.²⁵

İkinci meşrutiyetin ilanı spor hayatında en fazla futbola hareketlilik getirmiştir. 1904 yılında oluşturulan İstanbul Futbol Ligne 1906 yılında Türk kulübü olarak Galatasaray’ın katılımı Türk gençlerinin futbola olan ilginin artırmıştır²⁶. Aşağıda 1904 yılında düzenlenmeye başlanan İstanbul Futbol Ligi’nin I. Dünya Savaşına kadar düzenlenen sonuçları verilmiştir ²⁷:

Sezon	Şampiyon	Sezon	Şampiyon
1904-1905	Tamamlanamadı	1909-1910	Galatasaray
1905-1906	Kadıköy	1910-1911	Galatasaray
1906-1907	Tamamlanamadı	1911-1912	Fenerbahçe
1907-1908	Moda	1912-1913	Düzenlenmedi
1908-1909	Galatasaray	1913-1914	Fenerbahçe

II. Meşrutiyetin ilanından I. Dünya Savaşı’na kadar geçen sürede Osmanlı ülkesinde kulüplerin çoğalmasında neticesinde modern sporlar Türk halkı tarafından benimsenmiştir. Atletizm, futbol, bisiklet vs. modern sporlar Türk gençleri tarafından

²⁵ Harun Özmaden, *Cumhuriyet Dönemi İlk Spor Teşkilatı Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı’nın (1922-1936) Yapılanma Sürecinde Beden Eğitimi ve Sporun Fonksiyonları, Fonksiyonlardaki Değişimler ve Toplumsal Hayata Etkileri*, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, İstanbul, 1999, s.18.

²⁶ *Türk Futbol Tarihi 1904-1991*, Türkiye Futbol Federasyonu Yayınları, İstanbul, 1992, s.29.

²⁷ Atıf Kahraman, *a.g.e.*

kabul görmüş ve uygulanmaya başlamıştır. Yeni Türk devletinin kuruluşuna kadar Türk sporunun temelleri bu döneme göre şekillenmiştir.

II. Meşrutiyetin ilanıyla, spor hayatında, kurumsal olarak da hareketlenme gerçekleşmiştir. Bunlardan ilki 1908 yılında kurulan ve başına Selim Sırrı Tarcan'ın getirildiği "Osmanlı Milli Olimpiyat Cemiyeti" dir.²⁸ OMOC'un kuruluş amaçları; beden eğitimi ve sporu Türkiye'ye yaymak, spor alanlarının yapımı için girişimlerde bulunmak, sportmenlik ve antrenörlük ilke ve anlayışını yaymak, Türkiye'nin Olimpiyatlara hazırlanmasını ve katılmasını sağlamaktır.²⁹ OMOC 1923 yılına kadar görev yapmış, Türkiye Cumhuriyetinin kurulmasıyla yerini "Türkiye Milli Olimpiyat Cemiyetine" bırakmıştır.

II. Meşrutiyet'in ilanı ile Osmanlı Devletinde basına uygulanan baskı ve sansür ortadan kalkmıştır. Baskının ortadan kalkmasıyla birçok yeni gazete ve dergi yayına başlamıştır. Bu durum Osmanlı Devletinde spor basınının da ortaya çıkmasına neden olmuştur. "Osmanlı Batı dünyasından söz konusu spor dallarıyla birlikte spor basını kavramını da hayatına sokmuş ve ardı ardına birçok gazete ve dergi yayın hayatına başlamıştır. Futbol, bunların ilkidir. 11 Ekim 1910 tarihinde yayın hayatına başlayan, ancak yedi sayı yayımlanabilen Futbol Gazetesi, spor basın tarihi açısından bir mihenk taşıdır.³⁰ İlk spor gazetesi olan Futbol'dan sonra onu takip eden birçok spor gazetesi ve dergisi yayın hayatına başlamıştır.

C- BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI VE MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDE TÜRKİYE'DE SPOR

Osmanlı İmparatorluğunu diriltme, yaşatma, hatta büyütme özlemleriyle girilen savaş 1918 Kasım ayında sona erdiği zaman, bu imparatorluktan geriye bir Türk ulusu

²⁸ Prof. Dr. Kurthan Fişek, **100 Soruda Türkiye Spor Tarihi**, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1985, s.89.

²⁹ Harun Özmaden, **a.g.e** , s.42.

³⁰ Hamza Çakır, **Türk Basınında İlk Spor Gazetesi Futbol**, İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, Sayı: 26, 2008, s.169.

kaldığına bile pek az kişi inanıyordu.³¹ Büyük umutlarla girilin savaş Çanakkale'deki destansı savunmaya rağmen kaybedilmiş ve Osmanlı toprakları büyük emperyalist güçlerin iştahını kabartmaya başlamıştır. Bu iştah çok kısa süre sonra etkisini göstermiş ve Anadolu toprakları işgal edilmeye başlanmıştır. İşgallere karşı Gazi Mustafa Kemal önderliğinde direnen yüce Türk milleti bağımsızlık savaşını kazanmıştır. Bağımsızlık savaşı sonrasında Gazi Mustafa Kemal Türkiye Cumhuriyetini kurmuştur.

1914 yılında Birinci Dünya Savaşının başlamasından, Milli Mücadelenin askeri safhasını bitiren 1922 yılındaki Büyük Taarruz Savaşının sonuna kadar geçen 8 yıllık süreçte Anadolu toprakları devamlı savaş alanı olarak kalmıştır. Bu dönemde Türk gençleri cephede oldukları için spor hayatı ciddi şekilde etkilenmiştir. Birinci dünya Savaşı yıllarında yavaşlayan spor hayatı Milli Mücadele döneminde durma noktasına gelmiştir. Tarihte önceliği her zaman bağımsızlık olan Türk milleti genciyle, kadınıyla cepheye koşmuş bunun sonucu olarak ta Milli Mücadele döneminde Türk spor hayatı durmuştur.

Yaşanan tüm olumsuzluklara rağmen ülkede savaş yıllarında bazı spor faaliyetleri devam ediyordu. Osmanlı Devletinin payitahtı İstanbul'da savaşa rağmen futbol hayatı devam ediyordu. 1904 yılında kurulan İstanbul ligi savaş yıllarında da organize edilmişti. 1914-1915 Sezonunu Galatasaray, 1915-1916 Sezonunu Galatasaray, 1916-1917 Sezonunu Altınordu, 1917-1918 Sezonunu Altınordu kulüpleri şampiyon olarak tamamlamıştır.³²

1913-1920 yılları arası dönem, Türk sporunda "Fetret Devri" olarak adlandırılır. Birinci Dünya Savaşının spor hayatını etkilediği kadar, ülkedeki yönetsel hatalarda spor hayatını etkilemiştir. Spor yönetenler arasında tarafgirlik olması, spor hayatında bölünmüşlüğe yol açmıştır. *" Kulüpler esastır, ama, günü birlik değişen dengelere bağlı olarak, bu kulüpler ad, renk ve lig değiştirebilmektedirler. Kulüpler arasında haksız rekabeti önlemek için profesyonellik yasak, transfer kısıtlıdır, ama özellikle Galatasaray*

³¹ Niyazi Berkes, *Türkiye'de Çağdaşlaşma*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2003, s.475.

³² *Türk Futbol Tarihi*, a.g.e, s.42.

ve Fenerbahçe'nin ünlü oyuncularını bazı ödüller vererek kulüplerine çekmeye çalışan İttihatçı Altınordu'nun çabaları öylesine etkilidir ki rakip takımlar lig maçlarına sahaya takım çıkaramaz duruma bile düşebilmektedirler. II. Meşrutiyet sonrasında kurulan kulüplerin liglere katılmak için yaptıkları başvurular sürekli reddedilmektedir.³³

Osmanlı Devleti Birinci Dünya Savaşını kaybetmiş ve ağır şartlar içeren Mondros Mütarekesi'ni(30Ekim 1918) imzalayarak devletin yıkılış süreci hızlanmıştır. Mondros Mütarekesi'ni dayanak gösteren emperyalist devletler ülkeyi dört bir taraftan işgale başlamışlardır. İşgallere sessiz kalan Osmanlı yöneticilerine karşın Gazi Mustafa Kemal Atatürk 19 Mayıs 1919'da Samsun'dan bağımsızlık ateşini yakmıştır. Bu bağımsızlık ateşi Türk milleti tarafından maddi ve manevi tüm güçleriyle desteklenmiş ve emperyalistlere karşı büyük bir bağımsızlık zaferi kazanılmıştır. Mudanya Ateşkes Antlaşması (3 Ekim 1922) ile bağımsızlık savaşının askeri safhası tamamlanmış ve Türkiye Cumhuriyeti devletinin kurulmasıyla yeni Türk devleti ortaya çıkmıştır.

Milli mücadele döneminde Anadolu halkı tüm gücüyle bağımsızlık savaşı için çalışmıştır. Dolayısıyla bu dönemde spor hayatı durmuştur. Hatta spor faaliyetleri Milli Mücadelede düşmanı yanıltmak için kullanılmıştır. "Vatanın ve Türk milletinin hür yaşamasını isteyen Anadolu Türkü ile bir avuç milliyetçi Türk subayı da 26 ağustos 1922 günü yapılacak Büyük Taarruzun hazırlığını gizlemek için Ankara'da, Akşehir ve Konya'da at koşuları, futbol yarışmaları düzenleyerek İngiliz ve Fransız gözlemcileri yanıltmaya çalışıyorlardı.³⁴ Büyük Taarruzun planlayıcısı Mustafa Kemal Atatürk bu durumu şöyle anlatır:

"28 Temmuz 1922 tarihinde öğleden sonra icra edilen bir futbol müsabakasını seyretmek vesilesiyle ordu kumandaları ve bazı kolordu kumandanları Akşehir'e davet

³³ Kurthan Fişek, a.g.e, s.78.

³⁴ Atıf Kahraman, a.g.e.

*edildi. 28/29 Temmuz gecesi kumandanlara umumi bir tarzda taarruz hakkında müdavelei efkâr ettim.*³⁵”

Osmanlı Devletinin başkenti İstanbul işgal edilmiş dolayısıyla Milli Mücadelenin dışında kalmıştır. İstanbul’un işgal edilip Milli Mücadelenin dışında kalması bazı spor faaliyetlerinin devam etmesine neden olmuştur. Türk sporu açısından bu işgalin ortaya çıkardığı sonuç ise Batı menşeli bazı sporların Türk gençleri tarafından tanınmasıdır. İstanbul’da işgal yıllarında Amerikan, İngiliz ve Fransız askerlerinin kendi aralarında düzenledikleri boks maçları ile boks sporu ülkede tanınmıştır.³⁶

Birinci Dünya Savaşı sadece Türkiye’de ki spor hayatını değil tüm dünyayı etkilemiştir. Berlin’de yapılması kararlaştırılan 1916 Olimpiyatları iptal edilmiştir. İptal edilen olimpiyatlar 1920 yılında Belçika’nın Anvers şehrinde düzenlenmiştir. Ancak Osmanlı Devleti savaş suçlusı sayıldığı için Uluslararası Olimpiyat Komitesi’nden çıkarılmış ve bu olimpiyatlara katılamamıştır.³⁷

³⁵ Haluk San, *Türk Spor Tarihinde Atatürk*, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul, 1999, s.79.

³⁶ *Cumhuriyet Gazetesi*, 11 Haziran 1925.

³⁷ Haluk San, *Olimpiyatlarda Türk Sporcuları*, Hürriyet Gazetesi Yayını, İstanbul, 1988, s.22.

II. BÖLÜM CUMHURİYETİN İLK ON YILINDA TÜRKİYE’DE SPOR

A-TÜRKİYE İDMAN CEMİYETLERİ İTTİFAKININ KURULMASI

Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra cumhuriyetin ilk on yılında Türk sporunun yönetiminde tek yetkili kurum “Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı” olmuştur. *“Cemiyet Büyük Gazi’nin Türk’e kazandırdığı Sakarya zaferinden bir ay sonra İstanbul’da 27 Teşrinisani 1921 de toplanan 14 Türk spor kulübü tarafından tesis edilmiş ve nizamnamesi mahalli hükümet tarafından 8 Haziran 1922 de tasdik olunmuştur. Cumhuriyet Hükümeti ilk günlerinden beri Cemiyeti yüksek himayesi altına almış ve cemiyetin hakiki hür kongresi ancak 1924’te Ankara’da Cumhuriyet Maarif Vekili Necati Bey tarafından açılmıştır. Reisicumhur Gazi Mustafa Kemal Hazretleri cemiyetin lütfen hamiliğini, Başvekil İsmet Paşa Hazretleri de Fahri Reisliğini kabul buyurmak suretiyle Türk spor gençliğini en büyük himayeye mazhar etmişlerdir. Cemiyet, Cumhuriyet idaresinin bu yüksek himayesinden kuvvet alarak çalışmış, tedrici; emin bir inkişafı teşkilatını vatanın her tarafına yaymakla devam etmiştir. Nizamnamesini çizdiği bu büyük program altında işe başlayan Cemiyet Cumhuriyet Hükümetinin muhtelif senelerde yaptığı mühim yardımlarla daima kuvvetlenerek faaliyet sahasını gittikçe tevsî etmiştir.”³⁸*

Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı kurulduktan sonra Türk sporunu geliştirmek için amaçlarını açıklamıştır. “Türkiye’nin ilk çok sporlu ve kulüplü birliği alması yanında kurduğu organizasyonun amaçlarına bakıldığında tamamen milli kaygılarla hareket eden bir kuruluş görünümündedir.

- a) Irkımıza ve varlığımıza kasteden ve bir zamanlar dünyada Türk gibi güçlü adıyla anılan asil bir milleti sürükleyip götüren bir yandan hastalık diğer bir

³⁸ Havacılık ve Spor Dergisi, 30 Eylül 1933.

yanda hastalıkların en büyüğü olan tembellik, gevşeklik ve rahatı sevmek gibi hastalıkların dehşeti karşısında bu millete taze hayatı ve kuvveti vermek.

- b) Irkımızı çoğaltmak, herkesin sağlığını düzeltmek ve bu sayede nüfusumuzu artırmak.
- c) Batıda ilerlemiş olan sağlıktan başka ahlak ve maneviyata istirahatata tesir eden herkesi ilgilendiren her yerde önemle bahsedilen bu şeyin bizde unutulmuş bir milli gelenek olan sporculuğu tekâsül ettirmek.
- d) Gençlere cazip spor sahaları temin ederek onların içkiden, kumardan ve kötü alışkanlıklardan uzaklaştırılmasını sağlamak ve böylece sağlık ve genel ahlakı ıslah etmek.
- e) Millet fertlerini teşkilatçılığa ve müşterek faaliyetlere alıştırmak idare kabiliyetlerini geliştirmek.
- f) Sağlam ve becerikli insanlar yetiştirip silahşorluğu, biniciliği ve denizciliği tertip ve teşkil ederek askeri teşkilata ait vazifeleri kolaylaştırmak.
- g) Yurt içinde spor müsabakaları ve seyahatler düzenleyerek gençlere memleketlerini tanımak, sevmek ve halkın gerçek ihtiyaçlarının anlama imkânı ve fırsatını vermek.
- h) Uluslar arası müsabakalarda milli hisleri güçlendirmek.
- i) Türklük için yurt dışı propaganda vasıtası temin etmek.
- j) Beden eğitimi ve spor hareketlerinin sporcular tarafından bir menfaat ve para kazanma vasıtası olarak kullanılmasına karşı mücadele etmek ve böylece sağlık ve kuvvetin bir amaç değil zeka ve ilmin yükselmesi için bir vasıta olarak kullanılması suretiyle milli yücelmemize yardımcı olacağı kanaatini vermek.³⁹

Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı kurulduktan sonra Türk sporunu yöneten merkezi bir kurum olmuştur. Cemiyet tüm spor federasyonlarını tek çatı altında birleştirmiştir. Futbol, Atletizm, Güreş, Boks, Eskrim, Su sporları, Binicilik, Basketbol,

³⁹ Çiğdem Gül, **Türk Spor Teşkilatının Sorunları ve Yeniden Yapılanması**, Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2008.

Voleybol, Bisiklet vb. tüm branş federasyonların bağlı olduğu bir üst kurum gibi çalışmıştır. Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı merkez yönetimi dışında illerde de örgütlenerek Türk sporuna yön vermiştir. Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı İl Müntakaları Türk sporunun gelişimi için illerdeki tek yetkili kurum olmuştur.⁴⁰

TİCİ, tüm sporları yöneten merkezi bir kurum olarak görev yapmıştır. Kurumsal olarak kendine bağlı federasyonlar ile Türk sporunu yönetmiştir. TİCİ kurulduktan sonra federasyonlarda sırasıyla kurulmaya başlamıştır. Aşağıdaki tabloda, TİCİ'ye bağlı federasyonların kuruluş yılları ve uluslararası federasyonlara üyelik tarihleri verilmiştir⁴¹

Branşlar	Kuruluş Yılı	Uluslararası Federasyonlara Katılma Tarihi
Futbol	1922	1923
Atletizm	1922	1922
Güreş	1922	1923
Bisiklet	1923	1923
Eskrim	1923	1923
Halter	1923	1923
Boks	1924	1927
Kürek	1924	1950
Yüzme	1924	1931
Yelken	1924	1931
Binicilik	1926	1930
Atıcılık	1926	1953
Basketbol	1934	1935
Voleybol	1934	1950

⁴⁰ Cumhuriyet Gazetesi, 19 Ekim 1929.

⁴¹ Kurthan Fişek, a.g.e., s.108.

Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı cumhuriyetin ilk on yılında 1924, 1925, 1926, 1927, 1930, 1932 senelerinde olağan kongrelerini gerçekleştirmiş ve yönetim kurulunu seçmiştir.⁴² Yapılan bu kongrelerde merkezin ve federasyonların ve mıntika heyetlerinin hesap ve çalışma raporları incelenmiştir. Cemiyet, hesap müfettişleri tarafından kongrede sıkı bir mali soruşturmaya tabi tutulmuş ve harcamaları sıkıca denetlenmiştir.

Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı cumhuriyetin ilk on yılında yaptığı çalışmalarla Türk sporunun gelişmesi için büyük çaba harcamıştır. “On sene içinde cemiyetin yaptığı işler ve elde ettiği neticeler şunlardır:

- 1 – Amatörlüğü teşvik
- 2 – Umumi müsabakalar tertip, birincilikler tayin, rekorlar tespit etmek
- 3 – Lüzumlu kanunların neşri için teşebbüslerde bulunmak
- 4 – Cihan müsabakalarında Türk sporculuğunu temsil etmek
- 5 – Spora ait idari fenni nizamnameler neşretmek
- 6 – İdman mahallerinin tanzim ve teksirini temin etmek
- 7 – Spor mükâfat ve şahadetnameleri vermek
- 8 – Tedrici surette idman mıntikalarını tesis etmek
- 9 – Faydalı neşriyat yapmak
- 10 – Ecnebi spor teşkilatı ile münasebet tesis etmek.⁴³”

Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı’nın çalışmalarıyla cumhuriyetin ilk on yılında Türk sporunda büyük bir atılım olmuştur. 1923 yılında teşkilata dahil kulüpler 14 ve 827’si faal sporcu olmak üzere umumi azası 3200 iken 1933 yılında teşkilat kulüplerinin

⁴² Ergun Hiçyılmaz, *Türkiye’de Spor*, Yeni Yüzyıl Kitaplığı Yayınları, s.31.

⁴³ *Havacılık ve Spor Dergisi*, 30 Eylül 1933.

miktarı 173 ü bulmuş ve 10.075 faal sporcu olmak üzere umumi aza 15.000 i geçmiştir.⁴⁴ Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı Türk sporunun gelişimi için çeşitli branşlarda antrenörler görevlendirmiştir.

Cumhuriyetin ilk on yılında Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı tarafından görevlendirilen antrenör dağılımı⁴⁵:

Yıl	Futbol	Atletizm	Güreş	Boks	Eskrim	Su Sporları
1924	1		1			
1925	1		1			
1926	1		1			
1927	1	1	1		1	
1928	1	1	1	1	1	
1929	1	1	1		1	
1930	1	1	1		1	
1931	1	1	1		1	
1932	1	2	1			1
1933	1	3	1			1

Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı Türk sporunun gelişmesi için görevlendirdiği antrenörler arasında yabancılara da yer vermiştir. TİCİ'nin görevlendirdiği antrenörler aşağıda sıralanmıştır⁴⁶ :

- 1924 yılında futbol antrenörü Billy Hunter görevlendirilmiştir.
- 1924 Paris Olimpiyat Oyunlarına katılacak Türk Milli Güreş Takımını hazırlamak üzere Macaristan'dan getirtilen Raul Peter görevlendirilmiştir.

⁴⁴ Havacılık ve Spor Dergisi, 30 Eylül 1933.

⁴⁵ Havacılık ve Spor Dergisi, 30 Eylül 1933.

⁴⁶ Harun Özmaden, a.g.e.,s.82.

- c) 1924 yılında YMCA (Genç Erkekler Hristiyanlar Birliği) için Beden Terbiyesi Müdürü olarak İstanbul'a gönderilen Mr. Tobin fahri olarak hizmet etmiştir.
- d) 1928 yılında atletizm antrenörü olarak Aleski Abraham göreve getirilmiş ve sekiz yıl hizmet etmiştir.
- e) 1931 yılında Türk Milli Futbol takımını çalıştırmak için İngiltere'den Mr. Pegnem göreve getirilmiş ve bir yıl çalışmıştır.
- f) Görevlendirilen bu antrenörlerin dışında eskrim, boks, su sporları branşlarında da yabancı antrenörler görevlendirilmiştir.

Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı 1922-1936 yılları arasında görev yapmış, yerini 1936 kurulan Türk Spor Kurumuna bırakmıştır. On dört yıllık süreçte Türk sporunun gelişmesi ve uluslararası alanda rekabet yapabilmesi için çalışmıştır.

B-FUTBOL

Günümüzde yoğun bir ilgiye mazhar olan futbol, Türklerin çok eski tarihlerden itibaren oynadığı bir oyundur. Orta Asya Türkleri ile ilgili La Tartarie adlı Fransızca eserde, Tsanf kentinde kız ve erkeklerden kurulu karma takımların ayak topu oynadıkları; bu meraklı ve heyecanlı oyunu izleyen Hiuan adlı bir Çinlinin şunları anlattığı yazılıdır: *“Büyük mabetlerde sık sık ayak topu müsabakaları yapılır. Bu oyunda topa elle dokunulmaz. Ya ayakla ya da başla vurulur ve böylece topu hasım kaleden içeri sokmak için uğraş verilir.”*⁴⁷

Türklerin ilkel olarak futbol oynadığına diğer bir kanıt ise ünlü Türk düşünürü Kaşgarlı Mahmud'un Divan-ı Lügat-it Türk adlı eseridir. Kaşgarlı Mahmut bugünkü futbola benzer “Tepük” oyununun Türkler arasında yaygın olduğunu belirtmiştir.⁴⁸ Türklerin futbol oynadığına diğer bir kanıtta; Seyyit Ali Ekber'in “Hıtayname” adlı

⁴⁷ Türk Futbol Tarihi 1904-1991, Türkiye Futbol Federasyonu Yayınları, İstanbul, 1992, s.7

⁴⁸ Spor Ansiklopedisi, a.g.e. s.100

eserinde mevcuttur. Seyyit Ali Ekber “Hitayname” adlı eserinde Türklerin daire dışına çıkmadan ve elle dokunmadan top oynadığını yazdı.⁴⁹

Ayasofya Kütüphanesinde 3029 numarada kayıtlı “ Tarih-i Timur” adlı eserde de Timur döneminde Türklerin, içi havayla doldurulmuş kuzu postundan yapılmış toplarla oynadıkları ve bu oyunda topa elle dokunmanın ve çizgiden dışarı çıkarmanın yasak olduğu yazılıdır ve Timur’un bu oyunu askerlerine bir çeviklik talimi için yaptırdığı kaydedilmektedir.⁵⁰

Modern futbolun doğuşundan önce Türklerde ve dünyada oynanan futbol ilkel nitelikteydi. Kuralları ülkelere göre değişen, daha çok eğlence amaçlı tercih edilen bir spordu. Futbol oyunun ilkel halinden sonra modern futbolun doğuşu İngiltere’de gerçekleşti. 1841 de futbol topunun tam bir küre şeklinde kabul edilmesi, 1848 de tüm futbol kurallarının “ Cambridge Kuralları” adı altında birleştirilerek tüm İngiltere’de aynı standartta futbol oynanmasının sağlanması, modern futbolun temellerini attı. Cambridge Kuralları, anlayış ve uygulama farklılıklarını ortadan kaldırınca futbolun yayılması hızlandı.

1863 yılında futbolun İngiltere’de uyandırdığı büyük ilgi karşısında 11 kulüp temsilcisinin Londra’da Great Queen Street’teki Lincoln Hanı altındaki bir birahane de toplanıp futbol dünyasının ilk federasyonu olan İngiltere Futbol Federasyonu’nu “Football Association” kurmaları modern futbolun kuruluş tarihi olarak kabul edilir.⁵¹ Bu kırılma noktasından sonra futbol, Avrupa’da ve Dünyada hızla yayılmaya başladı. Ülkeler milli federasyonlarını kurmaya başladılar. Ülkelerde futbolun bir yönetim organı tarafından kontrol edilmesi futbolun büyük bir gelişme göstermesine neden oldu. Milli federasyonların kurulmasıyla uluslar arası müsabaka dönemine girildi ve ilk milli maç 1872 yılında İngiltere-İskoçya arasında oynandı.⁵²

⁴⁹ Spor Ansiklopedisi, a.g.e s.100.

⁵⁰ Türk Futbol Tarihi, a.g.e., s.7.

⁵¹ Türk Futbol Tarihi, a.g.e., s.10.

⁵² Spor Ansiklopedisi, a.g.e s.101.

Modern futbolun İngiltere’de doğması, futbolun dünyaya hızlıca yayılması için bir şanstı. “ Topraklarında Güneş Batmayan Ülke” olarak adlandırılan İngiltere İmparatorluğu, dünyanın çeşitli bölgelerine askeri ve ticari amaçlar için yerleşmişti. Başta Hindistan ve Mısır olmak üzere dünyanın çeşitli bölgelerine kültürlerini taşıyorlardı. Futbolda, İngilizlerin kültürel aktarımı sayesinde farklı bölgelere ulaştı.

Ülkemize de futbolu sokan İngiliz tüccar aileleridir. Türkiye’de ilk defa futbol, İzmir’e yerleşmiş olan dört tanınmış İngiliz ailesinin sayesinde (Lafontaine’ler, Whittaller, Giraudler, Charnaudlar) İzmir’de oynanmaya başlamıştır.⁵³ Ticaret amacıyla Anadolu’ya gelen İngiliz Levantenler Türk topraklarına futbolu, İzmir’den sokmuşlardır. “ Yeni sporların çoğunu bilhassa futbolu İngilizlerden öğrendik. İngilizler futbola evvela en toplu halde bulundukları İzmir’de başladılar. Bu sporun merakı İstanbul’a biraz daha sonra sirayet etti.”⁵⁴

Ülkemizde futbolun doğuşu 1870’li yıllarda İzmir’de gerçekleşmesine rağmen bu dönemde Türk çocukları futbol oynayamıyordu. Dönemin anlayışına göre futbol İslam gelenekleriyle bağdaşmıyordu. II. Abdülhamit’in baskıcı “İstibdat Rejimi”yle yönetilen ülkede de Türk gençlerinin bu sporu yapması engelleniyordu.⁵⁵ Bu yüzden Türkiye’de futbol ilk olarak İzmir ve İstanbul’da İngiliz ve Rumlar tarafından oynanan bir oyundu.⁵⁶

İzmir ve Selanik’teki Rum, Ermeni, İngiliz ve İtalyan asıllılar kendi aralarında kurdukları takım ve kulüplerde futbol oynamaya başladılar. 1875 yılında Selanik’te, 1877’de İzmir’de futbol azınlıkların oynadığı, Müslümanların da seyrettiği bir oyun olarak dikkati çekti. İzmir’de Giraud, Charnaud ve Whittal aileleri futbolun öncüleri oldu. 1894’te İzmir’de kurulan Football Club Smyrn (İzmir Futbol Kulübü) 1906 ara olimpiyatlarına katıldı ve Danimarka takımının ardından ikinci oldu.⁵⁷

⁵³ Hasan Hüseyin Genç, **1929 İzmir’in Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Yapısı**, DEÜ Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Ens. Yüksek Lisan Tezi, İzmir, 2010.

⁵⁴ Ali Sami Yen, **Futbola İlk Adımı Nasıl Attık?**, Türkiye Spor Ansiklopedisi Dergisi, s.2.

⁵⁵ Doğan Yıldız, **Türk Spor Tarihi**, Eko Matbaası, İstanbul, 1979.

⁵⁶ Yunus Tayga, **Türk Spor Tarihine Genel Bir Bakış**, GSGM Yayınları, Ankara, 1990.

⁵⁷ **Spor Ansiklopedisi**, a.g.e, s.101.

İstanbul'a futbolun gelmesi ise İzmir'den İstanbul'a Levanten ailelerin göç etmesiyle oldu. 1895 yılından itibaren İstanbul'un Kadıköy ve Moda çayırlarında futbol oynanmaya başlandı. İzmir'de futbolun öncülüğünü yapanlardan James La Fontain'in İstanbul'a taşınması İstanbul futbolu için bir dönüm noktası olmuştur. James La Fontain 1897'de Kadıköy'de İngiliz ve Rumlardan oluşan " Football Associatin" takımını kurdu.

" İstanbul'daki İngiliz futbol hareketinin başında avukat Mrs. Henry Pears vardı. Onu Mrs. James La Fontain istihlaf etti ve bugünkü Fenerbahçe Stadının bulunduğu yerde Union-Club tesis ederek Türk-İngiliz iştiraki şeklinde futbolun bizde yayılmasına çok himmet sarf etti. Mrs. James La Fontaine bana çalışmalarını ilk defa şöyle anlatmıştı: 1889 tarihinde İstanbul'a geldiğim zaman yalnız İngilizlerden mürekkep bir futbol-rugby takımı vardı. Ben ilk Footbal-Assocation takımını 1897'de teşkil ettim. Takıma oyuncu sıfatı ile girdim ve kaptanlık vazifesini gördüm. O zamanlar Moda burnundaki çayırdaki İngiliz gemicilerine karşı müsabaka yapardık.⁵⁸" Alıntıda da görüldüğü üzere James La Fontaine İstanbul'da futbolun gelişimi için son derece kritik bir yer arz eder.

Türkiye futbol tarihinin önemli dönüm noktalarından biri de 1897 yılında İzmir'den bir karma takımın İstanbul'a gelerek İstanbul karmasıyla maç yapmasıdır. Karma takımlar arasında maç yapma bir gelenek haline dönüşmüş ve 1904 yılına kadar dört müsabaka yapılmıştır. Bu durum futbolda rekabeti şehirlerarası bir seviyeye getirmiştir. Bu karma takımlar maç zihniyeti Türkiye'de uzun yıllar devam etmiştir.

1899 yılında Kadıköy'de Reşat Danyal, Fuat Hüsnü ve arkadaşları ilk Türk takımı Black Stocking Footballa Club'u (Siyah Çoraplılar Futbol Kulübü) kurdular.⁵⁹ İlk Türk futbol takımının ismi İngilizceydi. Bunun nedeni istibdat rejiminin Türklerin futbol oynadığını öğrenmemesi isteği idi. İdmanlar çok dikkatli ve gizlice yapılıyordu. Buna rağmen Black Stocking Football Club'u ilk maçını Rumlarla yapmış ve 5-1 mağlup olmuştu.

⁵⁸ Ali Sami Yen, *Futbola İlk Adımı Nasıl Attık?*, Türkiye Spor Ansiklopedisi, s.3.

⁵⁹ *Spor Ansiklopedisi*, a.g.e, s.101.

Bu ilk ma ne are ki Black Stocking'ın aynı zamanda son maçı olmuştı. Kadıköy ahalisini kasıp kavuran II. Abdülhamit'in baş jurnalcisi Hafiye Şamil'in adamları bu işin farkına varmışlar ve Papazın ayırına ani bir baskın yapmışlardı.⁶⁰ Baskında yakalananlar ağır cezalara çarptırılmıştı. İstibdat rejimi ülkede futbolun gelişimini belli bir süre sekteye uğratmıştır. 1901 yılında tamamı Türk futbolculardan oluşan Kadıköy Futbol Kulübü kuruldu ancak oda dönemin baskıları sonucu faaliyetine son vermek zorunda kaldı.⁶¹

Kapatılan Kadıköy kulübünün yerine 1902 yılında James La Fontaine ile Horace Armitage İngiliz ve Rum gençleriyle birlikte Cadıkuey (Kadıköy) Football Club'ünü kurdular.⁶² Baş gösteren anlaşılmazlıklar nedeniyle bu kulüpten ayrılan İngilizler 1903 yılında Moda Fottball Club'ünü kurdular. 1904 yılında da Kadıköylü Rumlar tarafından Elpis takımı kuruldu. 1904 yılında kurulan diğerk bir kulüp de İngiltere Sefarethanesi'nin gemisi Imogene'yle adı taşıyan Imogene kulübüydü.

İstanbul'da kulüplerin bir anda çoğalması Türkiye'deki futbol için önemli bir dönüm noktası oldu. Bu durumu fırsat bilen James La Fontaine ve arkadaşı Henry Pears "Pazar Ligi" diye anılan ilk futbol ligini kurdu. Moda, Cadıkuey, Imogene ve Elpis takımlarının katılımıyla lig 1903 yılında başladı.⁶³ Kurulan bu ligin ilk şampiyonu 1904 yılında İmogene oldu. 1905 yılındaki şampiyonluğu ise Cadıkuey (Kadıköy) kazandı.⁶⁴ İstanbul'da bir futbol liginin kurulması futbolun Türkiye'deki gelişimi açısından son derece önemliydi. Maların düzenli bir fikstüre göre yapılması, maçlar yapıldıkça rekabetin artmasının da doğal sonucu olarak Türk halkının futbola olan ilgisini artırdı.

Türk futbol tarihi açısından 1908 yılı bir mihenk taşı olmuştur. 1905 yılında kurulan Galatasaray'ın 1908-1909 sezonunda İstanbul ligi şampiyonu olması ve bu tarihten sonra tüm şampiyonların Türk takımlarından çıkması Türk futbolunda gelişimi

⁶⁰ Abidin Daver, **Bizde Futbol Nasıl Başladı?**, Türk Spor, 7 Kasım 1929, s.4.

⁶¹ Yunus Tayga, **a.g.e.**

⁶² Doğan Yıldız, **a.g.e.**

⁶³ Ali Rıza Ertuğ, **Türkiye Futbol Tarihi (1890-1923)**, BTGM Ankara Bölge Müdürlüğü Yayını, Ankara, 1977, s.10.

⁶⁴ **Spor Ansiklopedisi**, a.g.e., s.103.

hızlandırmıştır. 1908 yılında İkinci Meşrutiyetin ilanıyla ülkedeki baskıcı “ İstibdat Rejimi” son bulmuş ve bunun sonucunda ülkede özgür bir ortam doğmuştur. Futbolu oynatmamaya çalışan bu rejimin son bulmasıyla birçok Türk kulübü kurulmuştur.

Galatasaray'ın kurulması ve başarılar elde etmesi futbolu en sevilen spor haline getirmiştir. *“ Futbol sporumuzun yeniden canlanışında ilk güvenimiz yerine geldiği için halkımız tarafından, bilhassa ilk seneler zarfında adeta milli bir mücadele mevzuu gibi karşılanmış ve bu duygu içinde maçlar çok heyecanlı olmuştur. Seyirci kitlesi spor ananemize artık girmiş bulunan ve iptila şeklini bile alan futbol merakından diğer sporlara, bütün gayretlere rağmen, henüz kafi bir pay ayıramamakta ve daima futbola öz evlat nazari ile bakmaktadır.”*⁶⁵

İstanbul'da “Pazar Ligi” 1903-1904 sezonunda başlayıp aralıklarla 1921-1922 sezonuna kadar devam etmiştir. Düzenlenen ligin sezon neticeleri aşağıdaki gibi neticelenmiştir.

1904-1905 Sezonu: İmogene şampiyon olmuştur.

1905-1906 Sezonu: Kadıköy şampiyon olmuştur.

1906-1907 Sezonu: Kadıköy şampiyon olmuştur.

1907-1908 Sezonu: Moda şampiyon olmuştur.

1908-1909 Sezonu: Galatasaray şampiyon olmuştur.

1909-1910 sezonu: Galatasaray şampiyon olmuştur.

1910-1911 Sezonu: Galatasaray Şampiyon olmuştur

1911-1912 Sezonu: Fenerbahçe şampiyon olmuştur.

1912-1913 Sezonu: Balkan Savaşı nedeniyle yapılamadı.

⁶⁵ Ali Sami Yen, *Futbola İlk Adımı Nasıl Attık?*, Türkiye Spor Ansiklopedisi Dergisi, s.28.

1913-1914 Sezonu: Fenerbahçe şampiyon olmuştur.

1914-1915 Sezonu: Takımlar arasındaki anlaşmazlıklar nedeniyle iki ayrı lig kurulmuştur. İstanbul Futbol Birliği Lig'ini Galatasaray, İstanbul Şampiyonluğu Lig'ini Fenerbahçe kazanmıştır.

1920-1921 Sezonu: Cuma ligi dışında kalan takımlara arsında düzenlenmiş İttihat Spor takımı şampiyon olmuştur.

1921-1922 Sezonu: Cuma ligi dışında kalan takımlar arasında oynandı. Pazar Lig'inin tek Türk takımı olarak Beşiktaş, bu ligde hiç yenilmeden şampiyonluğu kazanmakla milletin kırık gururunu okşayacak bir başarı elde etmişti.⁶⁶ Pazar ligi bu sezonda son kez oynandı.

Türk futbolunda diğer önemli bir lig ise 1913 yılında kurulan Cuma Lig'idir. Ligin bu ismi alması müsabakaların haftanın tatil günü olan cumaya denk gelmesidir. Ligin organize olması için "Cuma Ligi Futbol Nizamnamesi" yayınlanmıştır. Bu nizamname ile futbolun işleyişi belli kurallara bağlanmış ve profesyonelliğin temelleri atılmaya başlanmıştır.

1913 yılında kurulan Cuma Ligi ancak 1915-1916 sezonunda oynanmaya başlamış ve 1922-1923 sezonu ile son bulmuştur. Cuma Ligi neticeleri:

"1915-1916 Sezonu: Galatasaray şampiyon olmuştur.

1916-1917 Sezonu: Altınordu şampiyon olmuştur. Altınordu İttihat ve Terakki Partisi tarafından maddi ve manevi desteklenmiştir.

1917-1918 Sezonu: Altınordu şampiyon olmuştur.

1918-1919 Sezonu: I.Dünya Savaşı ve mütareke nedeniyle yapılamadı.

1919-1920 Sezonu: Mütareke ve İstanbul'un işgali nedeniyle tamamlanamadı.

⁶⁶ Türk Futbol Tarihi, a.g.e. s.43.

1920-1921 Sezonu: Fenerbahçe şampiyon oldu.

1921-1922 Sezonu: Galatasaray şampiyon olmuştur.

1922-1923 Sezonu: Fenerbahçe şampiyon olmuştur.”⁶⁷

Türkiye Cumhuriyeti dönemine kadar ülkede futbolu yöneten resmi bir federasyonun olmaması, futbolun şahısların ve kulüplerin tekelinde organize edilmesine neden olmuştur. Osmanlı Devletinin yıkılıp yeni Türk Devletinin kurulmasıyla Türkiye’deki futbol hayatı da artık büyük bir atılım gerçekleştirecektir. Türkiye Cumhuriyeti her alanda olduğu gibi futbolda da değişimi başlatmıştır.

29 Ekim 1923’de Cumhuriyet ilan edilmiş, büyük bir imparatorluğun yıkıntıları üzerine yeni bir Türk devleti kurulmuştur. Milli Mücadele döneminden başlayan değişim cumhuriyetin ilanıyla ulusal bir temelde ilerlemeye devam etmiştir. Yeni kurulan Türk devleti Atatürk’ün ilke ve inkılâpları kılavuzluğunda her alanda değişime başlamıştır. Siyasi, ekonomik, idari, toplumsal alanda ülkede büyük bir değişim başlatılmıştır.

Cumhuriyet rejimi her alanda olduğu gibi spor alanında da yeni ülkenin temellerini atmaya başlamıştır. Osmanlı Devletinin ve savaş yıllarının mirası üzerine cumhuriyet rejimi, spor hayatını da canlandırmaya kararlıydı. Bu anlamda teşkilatlanma çalışmalarına öncelik verilmiş ve sporun her alanında devlet teşviki olmuştur.

Cumhuriyetin ilanından sonra Türk sporunu yönlendiren kurum Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı Kurumu olmuştur. “ Cemiyet büyük Gazi’nin Türk’e kazandırdığı Sakarya zaferinden bir ay sonra İstanbul’da 27 Teşrinisani 1921 de toplanan 14 Türk spor kulübü tarafından 8 Haziran 1922 de tasdik olunmuştur. Cumhuriyet Hükümeti ilk günlerden beri Cemiyeti yüksek himayesi altına almış ve cemiyetin hakiki hür kongresi ancak 1924’te Ankara’da Cumhuriyet Maarif Vekili Necati B. Merhum tarafından

⁶⁷ Türk Futbol Tarihi, a.g.e. s.45.

açılmıştır. 1925 kongresini Başvekil İsmet paşa hazretleri çok mühim bir nutuk ile açmış, Türk gençliğine gidecek yolu göstermiştir".⁶⁸

Türk Sporunda teşkilatlanmayı sağlayan Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı cumhuriyetten önce kurulmuş ancak asıl işlevini cumhuriyet rejimiyle sağlamıştır. Tüm federasyonların olduğu gibi Futbol Federasyonu da bu cemiyete bağlı kurulmuş ve faaliyetlerini bu cemiyetin kontrolü altında sürdürmüştür.

31 Temmuz 1922 de hokey sporunu da içine alan ilk " Futbol Encümeni" seçilmiş ve bu tarihten itibaren Futbol Federasyonu olarak göreve başlamıştır.⁶⁹ "Futbol Encümeni" adıyla göreve başlayan kurum cumhuriyet döneminin ilk toplantısında " Futbol Heyeti Müttahidesi" adını almış ve artık Türk futbol hayatını tam anlamıyla yönetmeye başlamıştır.⁷⁰ Türk futbolunu yöneten bu kurumun başkanı ve üyeleri kulüp temsilcilerinin oylarıyla seçilmekteydi.

Cumhuriyetin ilk on yılında Türkiye’de futbol hayatı dört organizasyonla şekillenmiştir:

- 1- Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı Futbol Federasyonu tarafından organize edilen il mıntıkaları resmi lig şampiyonlukları ve Türkiye şampiyonluğu.
- 2- Gazeteler ve dergilerin düzenlemiş olduğu özel turnuvalar. (Cumhuriyet Gazetesi, Havacılık ve Spor Dergisi, Olimpiyat Dergisi, Milliyet Gazetesi...)
- 3- Cumhuriyet Halk Fırkası tarafından organize edilen Şilt (kupa) maçları.
- 4- Yabancı takımlarla yapılan uluslar arası müsabakalar ve Milli maçlar.

Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı Futbol Federasyonu İl Mıntıkaları tarafından düzenlenen resmi lig şampiyonluklarında ön plana çıkan şehirler İstanbul, İzmir ve Ankara’dır. Bu şehirlerin dışında Eskişehir, Adana, Trabzon’da da Futbol Federasyonunun il mıntıkaları tarafından lig şampiyonlukları düzenlenmiştir.

⁶⁸ Havacılık ve Spor Dergisi, 30 Eylül 1933.

⁶⁹ Türk Futbol Tarihi, a.g.e. s.4.

⁷⁰ Türk Futbol Tarihi, a.g.e. s.4.

İstanbul lig şampiyonluğu 1923-1924 sezonuyla oynanmaya başlanmıştır. Galatasaray, Fenerbahçe, Beşiktaş günümüzde de olduğu gibi cumhuriyetin ilk on yılında Türk futbol hayatına yön veren kulüpler olmuştur. Cumhuriyetin ilk on yılında İstanbul lig şampiyonlukları aşağıdaki gibi neticelenmiştir:

1923-1924 Sezonu: Beşiktaş şampiyon olmuştur.

1924-1925 Sezonu: Galatasaray şampiyon olmuştur. Fenerbahçe Futbol federasyonu ile yaşadığı sorundan dolayı bu lige katılmamıştır.

1925-1926 Sezonu: Galatasaray şampiyon olmuştur.

1926-1927 Sezonu: Galatasaray şampiyon olmuştur.

1927-1928 Sezonu: 1928 Amsterdam Olimpiyatlarına hazırlık nedeniyle lig iptal edilmiştir.

1928-1929 Sezonu: Galatasaray şampiyon olmuştur.

1929-1930 Sezonu: Fenerbahçe şampiyon olmuştur.

1930-1931 Sezonu: Galatasaray şampiyon olmuştur.

1931-1932 Sezonu: İstanbulspor şampiyon olmuştur. Galatasaray ve Fenerbahçe lig maçlarının gelirleri konusunda anlaşamadıkları için lige katılmamıştır.

1932-1933 Sezonu: Fenerbahçe şampiyon olmuştur.⁷¹

İzmir lig şampiyonluğu da 1923-1924 sezonu ile başlamıştır. Karşıyaka, Altay, Altınordu, Sakarya (daha sonra İzmirspor adını aldı, Göztepe kulüpleri İzmir futboluna yön veren kulüplerdir. Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı İzmir Mıntıkası tarafından organize edilen on yıllık futbol şampiyonlukları aşağıdaki gibi neticelenmiştir:

1923-1924 Sezonu: Altay

⁷¹ Türk Futbol Tarihi, a.g.e, s.47, 48, 49.

1924-1925 Sezonu: Altay

1925-1926 Sezonu: Karşıyaka

1926-1927 Sezonu: Altınordu

1927-1928 Sezonu: Altay

1928-1929 Sezonu: Altay

1929-1930 Sezonu: Sakarya

1930-1931 Sezonu: Altay

1931-1932 Sezonu: Altınordu

1932-1933 Sezonu: İzmirspor

Ankara'da cumhuriyetin ilk on yılında futbol hayatının en önemli kulübü Muhafızgücü'dür. Ankara'da tüm sporlara yön verdiği gibi futbola da yön vermiştir. Muhafızgücü futbol, atletizm, güreş, bisiklet, voleybol, atış, binicilik sporlarında Ankara'da öncü kulüp olmuş ve bu sporlara Ankara'da ilginin artmasını sağlamıştır.⁷²

Ankara'daki on yıllık süreçteki lig şampiyonluklarını 5 kez Muhafızgücü takımı, 4 kez Gençlerbirliği takımı, 1 kez de Turan Sanatkaran takımı kazanmıştır.⁷³

Eskişehir de 1920 yılında kurulan ilk futbol kulübü olan Eskişehir İdman yurdu Cumhuriyetin ilk on yılındaki il şampiyonluklarının hepsini kazanmıştır.⁷⁴

Adana'da cumhuriyetin ilk on yılında futbol lig şampiyonluklarını ise 3 kez Adana Türk Ocağı, 4 kez Mersin İdman Yurdu, 2 kez Adana İdman Yurdu, 1 kez de Adana Seyhan Spor kazanmıştır.⁷⁵

⁷² Havacılık ve Spor Dergisi, 15 Ekim 1929.

⁷³ Türk Futbol Tarihi, a.g.e. s.59, 60, 61.

⁷⁴ Türk Futbol Tarihi, a.g.e. s.76.

⁷⁵ Türk Futbol Tarihi, a.g.e. s.77.

Trabzon’da lig şampiyonlukları da cumhuriyetle beraber başlamıştır. On yıllık süreçte İdman Ocağı takımı 7 kez, Trabzon Lisesi 3 kez il şampiyonluklarını kazanmıştır.⁷⁶

Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı Futbol Federasyonu tarafından bölge birincilikleri arasında Türkiye şampiyonası düzenlenmiştir. 1925 senesi Türkiye Şampiyonluğunu Harbiye takımı kazanmıştır.⁷⁷ 1932 senesinde Türkiye futbol birinciliği müsabakalarının finali İzmir’de İstanbul şampiyonu İstanbulspor ile İzmir şampiyonu Altınordu takımları arasında yapılmış müsabakayı kazanan İstanbulspor Türkiye şampiyonu olmuştur.⁷⁸ 1933 yılındaki Türkiye şampiyonluk maçları ise İzmir’de yapılmış, finalde İzmirspor’u 8-0 yenen Fenerbahçe takımı Türkiye şampiyonu olmuştur.⁷⁹

Türk futbol hayatına resmi liglerin dışında, gazeteler ve dergilerin düzenlediği organizasyonlarda çok önemli katkılar sağlamıştır. Yayın organlarının düzenlediği turnuvalar futbol hayatını canlılık ve renk getirmiştir. Cumhuriyet Gazetesi, Milliyet Gazetesi, Anadolu Gazetesi, Havacılık ve Spor Dergisi ve Olimpiyat Dergisi düzenlemiş olduğu özel turnuvalarla Türk futbol hayatına hareketlilik sağlamışlardır.

Cumhuriyet gazetesi tarafından 1926 yılından itibaren “ Cumhuriyet Kupası ” turnuvaları düzenlenmiştir. İlk defa 1926 yılında düzenlenen Cumhuriyet Kupası’nda İstanbul karması ve İzmir karması takımları Taksim Stadyumunda karşı karşıya gelmiş, maçı ve kupayı İstanbul karma takımı kazanmıştır.⁸⁰ 1926 yılından itibaren düzenlenen “ Cumhuriyet Kupası ” turnuvası geleneksel hale gelmiştir ve gazete tarafından Türk futbol hayatını geliştirmek için bir fırsat olarak görülmektedir.

1928 yılında Cumhuriyet gazetesi tarafından yine bir Cumhuriyet Kupası düzenlenmiş ve kupayı Harbiye takımı kazanmıştır.

⁷⁶ Türk Futbol Tarihi, a.g.e. s.78.

⁷⁷ Cumhuriyet Gazetesi, 12 Eylül 1925.

⁷⁸ Cumhuriyet Gazetesi, 22 Ekim 1932.

⁷⁹ Olimpiyat Dergisi, 11 Kasım 1933,

⁸⁰ Cumhuriyet Gazetesi, 20 Kasım 1926.

*“Genç futbolcuları yetiştirmek ve müstakbel milli takıma hazırlamak maksadıyla genç takımlar arsında tertip ettiğimiz futbol ligine dün Fenerbahçe sahasında başlanmıştır. Tamamen genç oyunculardan oluşan takımlar karşı karşıya gelmişlerdir.”*⁸¹ Cumhuriyet gazetesinde yer alan bu ifade turnuvanın amacını açıkça ortaya koymakta ve geleneksel olmasını sağlayan unsuru göstermektedir.

1933 yılında Cumhuriyet Gazetesi “ Cumhuriyet Ligi “ kurmuş ve organizasyonu daha profesyonel hala getirmiştir. Cumhuriyet Ligi İstanbul takımları arasında düzenlenip turnuvaya 7 takım katılmış ve turnuvayı Fenerbahçe takımı kazanmıştır.⁸²

Türk futboluna yaptığı özel turnuvalarla destek veren diğer bir yayın organı da Olimpiyat Dergisi’dir. Olimpiyat Dergisi liseler ve orta mektepliler arasında İstanbul ve Ankara’da “ Sömestr Turnuvası” düzenlemektedir.⁸³ Bu turnuvanın amacı gençleri spora özendirmek ve futbol hayatına canlılık getirmektir.

Türk futboluna katkı sağlayan diğer bir yayın kurumu Anadolu Gazetesidir. Anadolu Gazetesi de liseler ve orta mektepliler arasında İzmir’de turnuva düzenlemiştir.⁸⁴ Bu turnuvanın amacı da Türk gençliğini sporla tanıştırmak ve futbol hayatına katkı sağlamaktır.

Havacılık ve Spor Dergisi de Türk futbol hayatına destek veren önemli yayın kuruluşlarından biridir. 1928 yılına ilk defa olmak üzere Havacılık ve Spor Dergisi “ Gazi Büstü “ adıyla bir turnuva düzenlemiş ve ödül olarak Gazi Mustafa Kemal’in büstünü vermiş ve büstü Galatasaray takımı kazanmıştır.⁸⁵ Bu turnuva 1930 yılında tekrar düzenlenmiştir. Dergi aynı zamanda Ankara’da futbol turnuvaları da organize etmiştir.

Türk futboluna organize ettiği turnuvalarla destek veren yayın kuruluşları arasında sadece Türk kurumları yoktur. Ülkemizde bulunan yabancıların çıkarmış

⁸¹ Cumhuriyet Gazetesi, 10 Aralık 1932.

⁸² Cumhuriyet Gazetesi, 13 Mayıs 1933.

⁸³ Olimpiyat Dergisi, 9 Ocak 1932.

⁸⁴ Olimpiyat Dergisi, 13 Mayıs 1933.

⁸⁵ Havacılık ve Spor Dergisi, 31 Mart 1930.

olduğu yayın organları da bu görevi üstlenmiştir. “ Rumca Niyoteri Gazetesi tarafından on kulüp arasında bir futbol turnuvası tertip edilmiştir ve müsabakalar Taksim stadyumunda oynanacaktır.”⁸⁶

“ Şilt Maçları” olarak adlandırılan ve Cumhuriyet Halk Fırkası tarafından organize edilen futbol turnuvaları da Cumhuriyetin ilk on yılında Türk futboluna sportif ve ekonomik anlamda önemli katkılar sağlamıştır. Şilt maçları Cumhuriyet Halk Fırkası il yönetimleri tarafından Anadolu’nun çeşitli şehirlerinde düzenlenmiştir. Diğer futbol organizasyonlarında olduğu gibi, Şilt maçlarında da İstanbul, İzmir ve Ankara şehirleri ön plana çıkmıştır.

Şilt maçları organize edilirken resmi lig maçlarının oynanmadığı tarihlere göre ayarlanmıştır. Bunun sebebi futbol kulüplerinin yoğun maç temposunda sportif ve ekonomik anlamda zarar görmelerini engellemek içindir.

Şilt maçlarının en önemli organizasyonları İstanbul, İzmir ve Ankara şehirlerindedir. “ Cumhuriyet Halk Fırkası’nın on sene müddetle İzmir takımları arasında koyduğu Şilt maçlarının finalini İzmirspor takımı kazanmıştır.”⁸⁷ İstanbul’da düzenlenen Şilt maçlarına da Fenerbahçe, Galatasaray, Beşiktaş gibi Türk futbolunun önemli takımları katılmıştır. Şilt maçları İstanbul’da Taksim stadyumunda oynanmıştır.⁸⁸ Ankara’da düzenlenen Şilt maçlarına da Muhafızgücü ve Gençlerbirliği gibi şehrin önemli takımları katılmıştır.

Cumhuriyetin ilk on yılında çeşitli kurumlar tarafından yardım amaçlı futbol turnuvaları düzenlenmiştir. “ Dünya güzeli Keriman Halis Hanım şerefine ve Himaye-i Etfal Cemiyeti menfaatine İzmirspor-Altınordu takımları arasında bir müsabaka tertip edilmiştir. Şehrimizde misafir bulunmakta olan güzellik kraliçesi Keriman Halis Hanımda müsabakaya davet edilmişti. Öksüz ve kimsesiz çocuklara yardım maksadı ile yapılan bu

⁸⁶ Cumhuriyet Gazetesi, 11 Mayıs 1933.

⁸⁷ Olimpiyat Dergisi, 3 Aralık 1932.

⁸⁸ Cumhuriyet Gazetesi, 7 Mart 1931.

daveti memnuniyetle kabul eden kraliçemiz Cuma günü stadı şereflendirdiler. Oyun Keriman Halis Hanım'ın topa ilk vuruşu ile başladı".⁸⁹

Türk futboluna organize ettiği turnuvalarla destek veren diğer bir kurum ise Teyyare Cemiyetidir. Teyyare Cemiyeti "Teyyare Kupası" adı altında turnuvalar düzenlemiş ve Türk futboluna hem sportif anlamda hem de ekonomik anlamda önemli destek vermiştir. "Teyyare Cemiyeti Galatasaray-Fenerbahçe takımları arasında bir maç icrasının teklif ve cemiyet tarafından maçın galibine verilmek üzere Gazi hazretlerinin 800 lira kıymetinde bronz bir büstünün yapılacağını yazmıştı".⁹⁰

Türk sporunu yöneten Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı'nın umumi kongresinin düzenlendiği zamanlarda kongre adına futbol turnuvaları düzenlenirdi. Kongre kupası adı altında Ankara'da İstanbul, İzmir ve Ankara muhtelit takımları arasında müsabakalar düzenlenir ve kazanana bir kupa verilirdi.⁹¹

Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra futbolda uluslararası rekabete de girilmiştir. Cumhuriyetin ilk on yılında futbolda uluslararası rekabet iki şekilde gerçekleşmiştir. Birincisi Türk futbol kulüplerinin yabancı kulüplerle yaptığı müsabakalardır. İkincisi ise Türk milli takımının uluslararası müsabakalarıdır.

Türk futbol kulüpleri futbolumuzun gelişmesi için uluslar arası müsabakaları bir yöntem olarak görmüşlerdir. Bu sebepten dolayı yabancı kulüpler ülkemize davet edilmiş veya Türk kulüpleri yabancı ülkelere giderek müsabakalar yapmıştır. Çeşitli organizasyonlarla farklı ülkelerin takımlarıyla müsabakalar yapılmıştır.

Uluslararası müsabaka düzenlenmesinin en önemli nedenlerinden biri Türk futboluna ekonomik kaynak sağlamaktır. Ülkemize müsabakalar yapmak üzere gelen yabancı kulüplere belirli bir ücret ödenirdi. Yabancı takımlara verilen ücret yapılan

⁸⁹ **Olimpiyat Dergisi**, 26 Kasım 1932.

⁹⁰ **Cumhuriyet Gazetesi**, 10 Temmuz 1928.

⁹¹ **Cumhuriyet Gazetesi**, 23 Mayıs 1932.

maçların stadyum gelirlerinden karşılanırdı. Stadyum gelirleri yabancı takımlara verilen ücretten az olduğu zaman Türk kulüpleri zarar ediyordu.⁹²

Türk futbolunda uluslar arası müsabakalara önem verilmesinin bir başka nedeni futbolumuzu Avrupa standardına ulaştırmaktı. Türk kulüpleri yabancı takımlarla müsabakalar yaparak kendilerini bir öğrenme ve profesyonelleşme sürecine dahil ediyorlardı. *“ Bazı sathi düşünenler ecnebi takımları ile karşılaşmanın oyun öğrenmek itibari ile çok faydalı olduğunu iddia ediyorlar. Filhakika oyun öğrenmek itibari ile mühimdir.”*⁹³

“ Tarih tekerrürden ibarettir. Binaenaleyh tıpkı vakti ile 1923 ila 1925 senelerinde olduğu gibi Orta Avrupa’nın iyi futbol oynayan kuvvetli takımlarını şehrimize getirecek ve oyuncularımıza fenni futbolun nasıl oynandığını gösterecek olursak bir iki sene zarfında memleket futbol seviyemizin muhakkak surette yükseldiğini görürüz. Şimdilik Avrupa takımlarından alacağımız dersler şunlar olmalıdır:

- 1- Ayakta topu fazla tutmadan oynamak ve yer tutmak.
- 2- Futbolun on bir kişinin beraber oynadığı bir oyun olduğunu düşünerek çalım yapmamak.
- 3- Sahada oyuncudan ziyade topu dolaştırmak.
- 4- Topa süratli çıkış yapmak.

*Bütün futbolcularımız bu dört maddeye riayet ettikleri takdirde futbolu şimdiye kadarinkinden daha güzel oynayacaklarını kati surette vaat edebilirim. Bu dört madde Kristof Kolomb’un yumurtası gibidir. Herkes yazdıktan ve söyledikten sonra biz bunu biliyorduk diyebilir. Fakat oyun esnasında tatbik etmek kimsenin aklına gelmez.”*⁹⁴

Ülkemize yabancı kulüplerin maç yapmak için gelmesi bir şans olarak görülmüştür. Ülke futbolunun profesyonelleşmesi ve gelişmesi için birçok ülke

⁹² Cumhuriyet Gazetesi, 18 Haziran 1931.

⁹³ Ulvi Ziya, *Futbolumuzun Terakkisi*, Havacılık ve Spor Dergisi, 15 Mayıs 1931.

⁹⁴ Kemal Rifat, *Ecnebilerle Temaslarımız*, Olimpiyat Dergisi, 14 Ekim 1933.

takımları ÷lkemize davet edilmiştir. Günümüzdeki uluslararası rekabet ortamı olmadığı için ÷lkemize gelen yabancı takımlar sevinç gösterileriyle karşılanmıştır.

÷lkemizde yabancı kulüplerle yapılan maçları tarafsızlığı sağlamak adına genellikle yurt dışından davet edilerek getirilen yabancı hakemler yönetmiştir. 22 Mayıs 1931 tarihinde oynanan ve Fenerbahçe'nin 1-0 kazandığı Fenerbahçe-Olimpiyakos maçını Bulgar hakem yönetmiştir.⁹⁵ 30 Ekim 1931 tarihinde de Galatasaray-Fenerbahçe muhteliti ile Yunanistan muhteliti arasındaki maçı Macar hakem M. Şesler yönetmiştir.⁹⁶

Türk futbolu ilerledikçe Avrupa'nın çeşitli kulüpleri Türkiye'ye gelip müsabakalar yapmak için Futbol Federasyonuna teklifde bulunuyordu. *" İstanbul'a önümüzdeki mevsim içinde gelmek ve muhtelif temaslar yapmak üzere ecnebi federasyonlara mensup kulüpler tarafından şehrimizin muhtelif teşekküllerine bir çok teklifler gelmektedir. Bu teklifler arasında Yunan takımlarından bazılarının müracaatı bulunduğu gibi Yugoslavya'nın Gradiyanski ve Beodraski takımları Bulgarların FK 13 ve Levski ekipleri, Romenlerin maruf Triolar takımı da bulunmaktadır."*⁹⁷

Yabancı takımların Türkiye'ye gelip müsabaka yapma isteğinin artması, Türk futbolunun Avrupa ve dünya futboluna entegre olmasını sağlayan en önemli unsurlardan biridir. Türk kulüpleri yabancı kulüplerle müsabakalar yaparak profesyonellik anlamında eksikliklerini görmüşler ve bir öğrenme sürecine girmişlerdir.

⁹⁵ Cumhuriyet Gazetesi, 23 Mayıs 1931.

⁹⁶ Cumhuriyet Gazetesi, 31 Ekim 1931.

⁹⁷ Cumhuriyet Gazetesi, 11 Mayıs 1933.

Aşağıdaki tabloda Türk Kulüplerinin, cumhuriyetin ilk on yılında karşılaştıkları yabancı kulüpler ve kulüplerin ülkeleri verilmiştir⁹⁸:

ÜLKE	KLÜP
Bulgaristan	Levski-Şipneski Sopol
Yunanistan	Olimpiyakos-Aris-Lelaps-Apollon-Panatinaikos-Etnikos-Enosis
Avusturya	Viyana-Ostoria-Hakova-Viener Sport
Macaristan	Boçkay-Şipcenski-AC Peşte-Kispest
Rusya	Harkof-URSS-Moskova Muhteliti-
Çekoslovakya	Slavya-Sparta
Yugoslavya	Beogradski
Almanya	Ayıntarht
Fransa	Racing
Romanya	Tameşvar
Mısır	El İttihat-Tersane
İsveç	Oscar

Cumhuriyetin ilk on yılında Türkiye'deki futbol hayatını yönlendiren diğer bir unsurda milli maçlardır. 31 Temmuz 1922 tarihinde Futbol Encümeni adıyla kurulan ve 23 Nisan 1923 günü yapılan Cumhuriyet döneminin ilk toplantısında Futbol Heyeti Müttehidesi adını alan Türkiye Futbol Federasyonu; dünya futbolunun resmi örgütü olan Uluslararası Futbol Birliği FIFA'ya üyelik için başvurmuş ve bu başvurusu FIFA'nın 21 Mayıs 1923 günü İsviçre'nin Cenevre kentinde yapılan genel kurul toplantısında kabul edilmiş ve Türkiye Futbol Federasyonu, uluslararası örgüt FIFA'nın 26. üyesi olmuştur.⁹⁹

⁹⁸ Cumhuriyet Gazetesi 1924-1933, Havacılık ve Spor Dergisi 1929-1933, Olimpiyat Dergisi 1931-1934.

⁹⁹ Türk Futbol Tarihi, a.g.e. s.7.

Türkiye FIFA'nın üyesi olduktan sonra uluslar arası alanda resmi ve özel müsabakalar yapmaya başlamıştır. Cumhuriyetin ilk on yılında Türk milli takımı daha çok özel müsabakalar yapmıştır. Özel müsabakalar yapmak için yurt dışına çıkan milli takımın masrafları seyahat ettiği ülke federasyonları tarafından karşılanmaktadır. 1933 yılında Bulgaristan'la milli maç yapmak üzere Sofya'ya yola çıkan Türk milli takımı Bulgar futbol federasyonunun göndermesi gereken 500 lirayı göndermediği için seyahati iptal etmiştir.¹⁰⁰

Türk milli futbol takımının yaptığı uluslar arası müsabakalar bir milli dava olarak görülmüştür. Milli maç için kadroya alınan futbolculara bir taahhüt name imzalayarak görevlerini en iyi şekilde yerine getireceklerine dair söz vermişlerdir. “ Hükümetimizin gösterdiği maddi fedakârlık teveccühü müdrik olarak Balkan Kupası futbol müsabakalarında memleketimizi temsil etmek şerefine nail olmakla bahtiyarız. Bu milli temsili bütün mevcudiyetimizle ifayı bir vecibe telakki ettiğimizi beyan ederken Türkiye Futbol Federasyonu'nun bize tahmil edeceği vazifeleri ihmalsiz ve bir sporcu vakar ve aşk ile ifa eyleyeceğimize söz veriyoruz.”¹⁰¹

Cumhuriyetin ilk on yılında Türk Milli futbol takımı 23 müsabakaya çıkmıştır. 4 kez Bulgaristan'la, 2 kez Macaristan'la, 4 kez Romanya'yla, 3 kez Polonya ile, 2 kez Yugoslavya ile, 2 kez SSCB ile, 1 kez Mısır'la, 1 kez Çekoslovakya ile, 1 kez Finlandiya ile, 1 kez Estonya ile, 1 kez Litvanya ile karşılaşmıştır. Bu maçlardan 7 galibiyet, 14 mağlubiyet, 2 de beraberlik almıştır.

Cumhuriyetin ilk on yılında Türkiye'de futbol hayatı Futbol Federasyonlarının düzenlemiş olduğu resmi lig şampiyonlukları, Şilt maçları, gazete ve dergilerin düzenlemiş olduğu turnuvalar, özel kurum ve kuruluşların düzenlemiş olduğu turnuvalarla çok çeşitlilik göstermiştir. Ancak bu çeşitliliğe rağmen profesyonelleşme gecikmiştir.

¹⁰⁰ Cumhuriyet Gazetesi, 5 Mayıs 1933.

¹⁰¹ Cumhuriyet Gazetesi, 7 Nisan 1932.

Türk futbolunda profesyonelleşmenin en önemli adımlarından biri Futbol Federasyonu tarafından 1937 yılından itibaren yapılacak olan Milli küme maçlarıdır. “ Türk futbolunda lig, Şilt, Türkiye şampiyonalarından sonra organize edilen dördüncü resmi futbol maçları “ Milli Küme “ birincilikleri oldu. Bu organizasyon aynı zamanda bir Türkiye ligi tesisi konusunda da atılan ilk adımı teşkil ediyordu. O güne kadar Türkiye çapında bir organizasyon olarak yalnız Türkiye birincilikleri vardı. Bu da sadece bölge liglerinin şampiyonlarını karşı karşıya getiren bir şampiyona hüviyetini taşıyordu. Milli küme ise deplasmanlı oynanacak bir ligdi.¹⁰²”

“ Futbol Federasyonu Milli Küme’nin tesisine 1936 yılında karar vermişti ve yayınladığı bir bildiriyle, 1936-1937 lig maçlarının sonunda İstanbul Liginde ilk dört sırayı alacak takımlarla Ankara ve İzmir liglerinde ilk iki sırayı alacak takımların katılmalarıyla sezon sonunda Milli Küme maçlarının oynanacağını duyurmuştu.”¹⁰³

C- ATLETİZM, GÜREŞ, BOKS

1. Atletizm

Atletizm, insanoğlunun yaptığı en eski sporlardan biridir. Bu nedenden dolayıdır ki tüm sporların temelinde atletizm vardır. İlk çağlardan beri bölgelere ve milletlere göre farklılıklar gösterse de koşu, yürüyüş, atma ve atlama gibi temel atletik branşlar tüm medeniyetlerde görülür. Atletizmle ilgili yarışmalar hemen her ulusun kültüründe rastlanan spor etkinlikleri olarak bilinir ve bu yarışmaların çoğu dinsel törenler ve festivaller sırasında yapılırdı.¹⁰⁴

İlk çağlardan beri dünya spor hayatına giren atletizmin en önemli uygulama alanı her zaman olimpiyatlar olmuştur. “ Antik Çağda düzenlenen olimpiyat oyunlarının ana yarışma dalını da atletizm oluşturdu. Bilinen ilk olimpiyat şampiyonu M.Ö. 776’da

¹⁰² Türk Futbol Tarihi, a.g.e. s79.

¹⁰³ Türk Futbol Tarihi, a.g.e. s 79.

¹⁰⁴ Spor Ansiklopedisi, a.g.e. s.16.

yapılan ilk olimpiyatın 200 metre birincisi Elisli Coroebus oldu. Antik olimpiyat oyunlarında atletizm beş yarıştan oluşan pentatlon biçiminde düzenleniyordu. Atletler disk atma, cirit atma, uzun atlama, sürat yarışı ve güreş dallarında mücadele ediyordu.¹⁰⁵”

Yunanistan’da başlayan olimpiyatlar Yunan sitelerinin Roma İmparatorluğu egemenliğine girmesiyle M.Ö 146 ‘da Roma’ya taşınmıştır. Roma’ya taşınan olimpiyatlar M.S 394’te kaldırılmıştır. *“ Atletizm dininin en büyük tezahür ve ayinleri halinde sürüp giden ve insanlar arasında asil bir duyguya hizmet eden eski olimpiyatların ortadan kalkmasına sebep, sayısız içtimai zararları mucip olmuş mantıksız bir din adamı ve propagandasıdır. Hıristiyanlık taassubu o kadar ileri girmiştir ki İmparator Teodos bu telkin altında atletizm dinini yok etmek için olimpiyatları kaldırmış ve git gide bu büyük zarif ve hayatiyat membası sporun her türlü eser ve mirası mahvedilmiştir.¹⁰⁶”*

Olimpiyatların kaldırılmasından sonra atletizm, en önemli olan uygulama alanını kaybetmiş ve duraklama dönemine girmiştir. Modern çağlarla birlikte tekrar spor hayatının en önemli unsuru olmaya başlamıştır. 19. yy başlarından itibaren atletizm gelişim alanını okullarda bulmuştur. İngiltere’de Necton Loncası 1817’de atletizm yarışlarına kurallar ve sınırlamalar koyarak düzenlemeye başladı. 1864’te Oxford ve Cambridge Üniversiteleri arasında ilk atletizm yarışmaları yapıldı. Bu gelişmeler Amerika’yı da etkiledi. 1868 Nem York Athletic Club ilk atletizm yarışlarını düzenledi.

19.yy da olimpiyatların tekrar düzenlenmeye başlaması ise atletizm sporunun bir dönüm noktası oldu. 1896’da Atina’da düzenlenen modern olimpiyatların ilkinde atletizm en temel spor olarak yerini aldı.1928 Amsterdam Olimpiyatlarıyla birlikte kadınlar da olimpiyatlara katılmaya başladılar. O günden beri atletizm zamana,

¹⁰⁵ Spor Ansiklopedisi, a.g.e. s.17.

¹⁰⁶ Türkiye Spor Ansiklopedisi, a.g.e. s.17.

mesafeye ve yüksekliğe bağılı olarak kırılan rekorlarla gün geçtikçe artan bir heyecan ve ilgi kaynağı olarak spordaki önemli yerini korumaktadır.¹⁰⁷

Sporların temeli olan atletizm Türkiye'ye 19 yy sonlarına doğru girdi. Galatasaray Lisesi'ne öğretmen olarak gelen Curel, Kağıthane'de öğrencileri arasında yarışmalar düzenledi ve bu spor dalını tanıtan ilk kişi oldu.¹⁰⁸ İkinci Meşrutiyetin ilanıyla spor dünyasında ki canlanma atletizme de yansdı. Kurulun Türk kulüpleri atletizm branşına da yer vermeye başladılar.

Türkiye'de atletizmin öncülüğünü Galatasaray Lisesi ve orada kurulan Galatasaray Kulübü yapmıştır. Türkiye'de atletizmin yerleşmesini sağlayan, atletizme en fazla önem veren ve cumhuriyet döneminde de birçok başarılı atlet yetiştiren kulüp Galatasaray'dır.¹⁰⁹ Meşrutiyetin ilanından sonra Galatasaraylı Ahmet Robenson Galatasaray Lisesi'nde atletizm takımı kurdu. Rumeli Hisarı'nda düzenlenen yarışmalarda Galatasaray Lisesi Atletleri ile Robert Koleji atletleri arasında müsabakalar düzenlendi.

Atletizm Türkiye'de azınlıklar tarafından başlatılmıştı. Bundan dolayı Türk gençleri arasında Galatasaraylı atletler dışında pek ilgi görmüyordu. " 26 Ekim 1913'de Fenerbahçe Kulübünün düzenlediği ilk atletizm bayramı azınlıkların başlattığı bu spor dalının Türk sporcuları arasında da beklenen ilgiyi görmesini sağladı. Union Club sahasında yapılan ilk atletizm bayramı yarışlarına da Türk sporcular büyük ilgi gösterdiler.¹¹⁰" İlk atletizm bayramından sonra İstanbul Jimnastik Kulübünün 1 Mayıs 1914'te düzenlediği yarışlar ülkede atletizme olan ilgiyi daha da artırdı.

Atletizmi ülkemizde geliştiren önemli bir diğer gelişme ise 1918 yılında Fenerbahçe Kulübünün atletizm şubesini kurmasıdır. Bu tarihten sonra Galatasaray gibi Fenerbahçe kulübü Türk atletizm hayatında önemli görevler üstlenmiştir.

¹⁰⁷ Spor Ansiklopedisi, a.g.e. s.16.

¹⁰⁸ Spor Ansiklopedisi, a.g.e. s.16.

¹⁰⁹ Cumhuriyet Gazetesi, 3 Haziran 1926.

¹¹⁰ Spor Ansiklopedisi, a.g.e. s. 16.

Atletizmin ülkeye yerleşmesiyle birlikte uluslararası müsabakalara da atletlerimiz katılmaya başladılar. Atletlerimiz uluslar arası alanda ilk kez Atina’da düzenlenen 1906 ara olimpiyatlarında mücadele ettiler. 1912 Stockholm Olimpiyatlarına ise atletlerimiz kendi çabaları ile katıldılar. Ancak katıldığımız bu olimpiyatlardan herhangi bir başarı alınamadı.

Yeni Türk devletinin kurulmasıyla diğer sporlarda da olduğu gibi atletizm de asıl gelişim sürecine girmiştir. Türk sporunu bundan sonraki süreçte yönetecek olan Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı İstanbul’da 14 Türk spor kulübünün katılımıyla 8 Haziran 1922 de kurulmuştur.¹¹¹ Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı’na bağlı olarak çalışacak olan Atletizm Federasyonu cumhuriyetin ilk on yılında Türkiye’de ki atletizmi yönetecek olan kuruluştur.

Atletizm kendi içerisinde birçok branşı kapsayan bir spor dalıdır. Türkiye’de de düzenlenen atletik yarışlarda bu branşlara yer verilmiştir. Sürat koşuları (100m, 200m, 300m, 400m vs.) uzun atlama, sıırıkla atlama, yüksek atlama, üç adım atlama, maraton koşusu (5000m, 10000m), bayrak yarışı,kır koşusu, kar koşusu, cirit atma, gülle atma, disk atma cumhuriyetin ilk on yılında atletizm sporunda en çok tercih edilen yarışlar olmuştur. Bunların dışında halat çekme, çuval yarışı, el arabası yarışı, şişmanlara mahsus 50 metre koşusu, hanımlara mahsus 50 metre koşusu gibi nadiren uygulanan yarışmalara da yer verilmiştir.

Cumhuriyetin ilk on yılında diğer spor dallarında olduğu gibi atletizmde de İstanbul, İzmir ve Ankara şehirleri ön plana çıkmıştır. Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı Atletizm İl Mıntıkaları tarafından düzenlenen il birincilikleri yarışları atletizm hayatına büyük canlılık katmıştır. 1932 yılından itibaren de Türkiye atletizm şampiyonası düzenlenmeye başlanmıştır. “ 1932 Türkiye atletizm birincilik müsabakaları Fenerbahçe Stadında başladı. Türkiye atletizm müsabakalarına İstanbul, İzmir, Ankara, Bursa ve Balıkesir mıntıkalarına mensup atletler iştirak etmiştir. Türkiye Atletizm birinciliğini İstanbul atletleri kazanmıştır. Şehrimizde ilk defa olarak yapılan bu

¹¹¹ Havacılık ve Spor Dergisi, 30 Eylül 1933.

muazzam müsabakaları görmeye gelenler gene parmakla sayılacak kadar azdı, ancak tribünün bir tanesini doldurmuştu.¹¹²”

Atletizm tüm sporların temelini oluşturduğu düşüncesinden hareketle bu sporun öğretilmesine okullarda başlanmıştır. Ülkedeki okullar atletizm hayatına oldukça önemli katkılar sağlamıştır. İstanbul’da Galatasaray Lisesi, Robert Koleji, Göztepe Amerikan Koleji ve Alman Okulu, İzmir’de de Amerikan Koleji birçok atlet yetiştirmiş ve atletizm hayatına büyük canlılık katmıştır. Okullar arasında da atletizm müsabakaları düzenlenmiştir. 1931 yılında İzmir Alsancak Spor Sahası’nda Robert Koleji atletleri ile İzmir Amerikan Koleji atletleri arasında müsabakalar yapılmıştır.¹¹³ Atletizm kız öğrenciler arasında da yaygındır. İstanbul Bebek’teki Amerikan Kız Kolejinde de kız atletler arasında atletizm müsabakaları düzenlenmiştir.¹¹⁴

Cumhuriyetin ilk on yılında Türkiye’de ki atletizm hayatına en fazla katkı sağlayan ve önemli bir yer tutan kulüp Galatasaray’dır. Senelik olarak düzenledikleri “Galatasaray Atletizm Bayramı” atletizm hayatına büyük bir canlılık ve katkı sağlamıştır.¹¹⁵ Galatasaray Kulübü birçok başarılı atlet yetiştirmiştir. Galatasaraylı atletler katıldıkları birçok yarışmayı kazanmışlardır. 1929 yılında İstanbul Atletizm Heyeti tarafından tertip edilen senelik atletizm teşvik müsabakalarına Galatasaraylı atletler yarışmaların fenni bir yönü olmadığı için katılmamış ve bunun sonucunda yarışları büyük oranda Rum atletler kazanmıştır.¹¹⁶ Bu durum Galatasaray Kulübünün atletizm hayatında ne kadar önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir.

Atletizm atlama, koşma, sıçrama, atma gibi temel fiziksel hareketleri içiren bir spor dalı olduğu için Türk ordusu tarafından da askeri birliklerde uygulanmıştır. Türk ordusunda görev yapan askerlerin atletik gelişimine önem verildiği için Türk ordusu

¹¹² Cumhuriyet Gazetesi, 24 Eylül 1932.

¹¹³ Cumhuriyet Gazetesi, 2 Mayıs 1931.

¹¹⁴ Olimpiyat Dergisi, 4 Haziran 1932.

¹¹⁵ Cumhuriyet Gazetesi, 29 Aralık 1925.

¹¹⁶ Cumhuriyet Gazetesi, 29 Haziran 1929.

atletizm yarışmaları düzenlemiştir. Askeri kolordular arasında İstanbul'da Selimiye Kışlasında devlet erkânında katılımıyla atletizm birincilikleri düzenlenirdi.¹¹⁷

Türk basın kuruluşları da düzenledikleri yarışmalarla Türk gençlerini atletizme teşvik etmişlerdir. *“ Türk sporuna her fırsatta teşvikte geri kalmayan Milliyet bu sefer yeni bir spor müsabakası tertibine karar vermiştir. Sırf atletizme bir yardım olmak ve her sene tekrar edilmek üzere tertip ettiğimiz yeni müsabaka memleketimizde ilk defa tatbik olunacaktır. Bu müsabakalardan amaç istisnasız herkesi atletizmle meşgul olmaya teşvik etmek ve memlekette sporcu adedini çoğaltmaktır.”*¹¹⁸

Türk atletizmine destek veren diğer bir basın kuruluşu ise Akşam Gazetesidir. Akşam gazetesi, her sene bir sokak koşusu düzenlemiş ve düzenlenen bu yarış gelenekselleşmiş, düzenlendiği zamanlarda da büyük ilgi görmüştür.¹¹⁹ Gol Dergisi tarafından da 1928 yılında 9 kilometrelik bir kar koşusu düzenlenmiş yarışa Galatasaray, Beşiktaş, Fenerbahçe ve Kasımpaşa atletleri katılmıştır.¹²⁰

Atletizmi ülkede geliştirmek ve Türk gençlerini atletizme teşvik etmek için farklı organizasyonlarda yapılmıştır. İstanbul Şişli'de ki Nihat spor mağazası tarafından Şişli'de bir koşu düzenlenmiştir.¹²¹

Cumhuriyetin ilk on yılında Türk atletleri uluslar arası müsabakalarda da yarışmışlardır. Uluslar arası müsabakalar Türk atletizminin gelişimi için bir öğrenme sürecini içermiştir. Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı'nın çabaları ve cumhuriyet hükümetinin tahsis ettiği para ile atletlerimiz 1924 Paris Olimpiyatlarına katıldılar.¹²² Atletlerimiz Paris Olimpiyatlarında herhangi bir başarı kazanamadılar. Türk atletleri 1928 yılında düzenlenen Amsterdam Olimpiyatlarına da katılmışlardır ancak orada da herhangi bir başarı sağlayamamışlardır.

¹¹⁷ Cumhuriyet Gazetesi, 28 Ekim 1926.

¹¹⁸ Milliyet Gazetesi, 24 Haziran 1932.

¹¹⁹ Akşam Gazetesi, 15 Kasım 1933.

¹²⁰ Gol Dergisi, 28 Şubat 1928.

¹²¹ Cumhuriyet Gazetesi, 9 Mart 1929.

¹²² Spor Ansiklopedisi, Milliyet Yayınları, 1991, s 17.

Türk atletizminin en büyük uluslar arası deneyimleri ise Balkan Olimpiyatlarıdır. Balkan Olimpiyatları 1930 yılında Yunanistan Spor teşkilatının teklif ve teşebbüsü ile beş balkan devleti arasında düzenlenmeye başlanmıştır.¹²³ Türkiye 1930, 1931, 1932, 1933 yıllarında yapılan tüm Balkan Olimpiyatlarına katılmış ancak en büyük başarısı 1933 yılındaki üçüncülük olmuştur.¹²⁴ Balkan Olimpiyatlarında atletizm başarıları; 1931’de 4*100 metre bayrak takımımız uluslar arası alanda ilk altın madalyayı ülkemize kazandırmıştır. 1933 yılında da gülle ve yüksek atlamada altın madalya kazanılmıştır.

Uluslar arası resmi organizasyonlar dışında da Türk atletleri yabancılarla yarışmıştır. Ülkemize sık sık davet edilen Yunan ve Bulgar atletleri ile çeşitli atletizm yarışmaları düzenlenmiştir. Bunun dışında ülke dışından davet alan Türk sporcuları da gittikleri ülkelerde atletik müsabakalara katılmışlardır.

Cumhuriyet hükümeti sporun ülkede gelişmesi için önemli destek sağlamıştır. Atletizm Federasyonu Türk atletizmini geliştirmek için ülke dışından antrenör getirtmiştir. Atletizm Federasyonu tarafından getirilen atletizm antrenörleri Her Abraham ve Her Karl Prak cumhuriyetin ilk on yılında Türk atletlerinin eğitimini üstlenmiş ve Türk atletlerini uluslar arası yarışmalara hazırlamışlardır.¹²⁵

Cumhuriyetin ilk on yılında Türkiye’de atletizm hayatı düzenlenen yarışlarla oldukça çeşitlilik gösterdi. Atletizm Heyeti İl Mıntıkaları tarafından düzenlenen il şampiyonları ve heyet tarafından düzenlenen Türkiye birincilikleri bu çeşitliliğin resmi organizasyonlarıydı. Galatasaray, Fenerbahçe ve Beşiktaş gibi kulüplerin düzenlediği atletizm yarışmaları da atletizm hayatına büyük canlılık kattı. Robert Koleji’nin ve çeşitli okulların düzenlediği yarışmalarda atletizme olan ilgiyi artırdı. Türk ordusunun düzenlemiş olduğu atletizm yarışları, basın kuruluşlarının organize ettiği müsabakalar da atletizm hayatına çeşitlilik ve canlılık katmıştır.

¹²³ Cumhuriyet Gazetesi, 5 Ekim 1933

¹²⁴ Olimpiyat Dergisi, 14 Ekim 1933.

¹²⁵ Cumhuriyet Gazetesi, 18 Nisan 1933.

2.Güreş

Güreş insanlık tarihinde geçmişi çok eskiye dayanan bir spor dalıdır. M.Ö 5000 yılına ait olduğu söylenen duvar resimlerinde güreşen insan figürlerinin görülmesi bu sporun ne kadar eskilere dayandığının en önemli göstergesidir.¹²⁶ Mısırlılar, Yunanlılar, İranlılar, Romalılar ve Türkler güreş şeklinde farklılıklar gösterse de eski çağlardan beri bu sporu yapmaktadırlar.

Dünya spor tarihinde çok eskilere dayanan güreş Türkler tarafından da çok eski zamanlardan itibaren yapılmaktadır. “ *Firdevs’inin Şehnemesi’nden anlıyoruz ki meşhur İran efsane kahramanlarından Rüstemizal ile Türk cengâveri Efresiyap arasında her biri bir yiğitlik hikayesi olan maceralar geçmiş ve bu destanı kahramanların bazen biri bazen diğeri yaptıkları güreş mısralarında yer kazanmışlardır.*^{127”}

Güreş sporu Türkler tarafından yapılmış ve Türk göçleriyle bu spor batıda yayılmıştır. Türkler iki türlü güreş geliştirmişlerdir. Karakucak güreşi ve yağlı güreşler Türk halkının hakiki güreşi olmuştur. Türkün hakiki milli güreşi Karakucak güreşidir.¹²⁸ Karakucak güreşi Orta Asya’dan itibaren Türkler tarafından yapılmış ve Türk göçleriyle Anadolu’ya gelerek Cumhuriyet döneminde de Türk halkı ve sporcuları tarafından yapılmıştır.

Anadolu’nun Türk yurdu olması ve Osmanlı Devleti’nin kurulması süreciyle de yağlı güreşler Türk spor hayatında önemli bir yer tutmaya başlamıştır. Yağlı güreşler Türk akıncıları tarafından Rumeli’ye taşınmıştır. Günümüzde 651.Düzenlenen Kırkpınar yağlı güreşlerinin temeli atılmıştır. Edirne’de yapılan Kırkpınar yağlı güreşleri Türk spor tarihinin en köklü organizasyonudur.

Karakucak ve yağlı güreş açık alanda yapılan Türk güreşleridir. Avrupa’da yapılan minder güreşine geçişimiz 1910 yılların sonuna doğru olmuştur. Bu tarihten

¹²⁶ Spor Ansiklopedisi, a.g.e. s. 207.

¹²⁷ Kerim Kanok, *Güreş Tarihi*, Türkiye Spor Ansiklopedisi, 1 Haziran 1943, sayı 6, s.10.

¹²⁸ Sadullah, *Türk ve Güreş*, Havacılık ve Spor Dergisi, 15 Mart 1930.

itibaren minder grei de Türk greileri arasında yayılmaya balamıtır.¹²⁹ Günümüz modern grein temeli de minder greine dayanır. Minder greinin Türk greileri arasında yayılmaya başlamasıyla uluslar arası alanda Türk greileri boy göstermeye ve başarılar kazanmaya balamıtır.

Türkiye Cumhuriyetinin kurulmasıyla birlikte güreş, Türk sporcusunun uluslar arası alanda en fazla başarı gösterdiği alan olmuştur. Cumhuriyet dönemiyle birlikte Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakına bağlı Gre Federasyonu tüm Türkiye’de grei yönetecek olan kurum olarak ortaya çıkmıştır. Gre Federasyonunun bağlı İl Mıntıkaları ise grei tüm Türkiye’de yönetmiştir.

Türkiye’de cumhuriyetle beraber geleneksel güreş ile modern güreş dalları bir arada uygulanmıştır. Karakucak, Kurugre, Yağlıgre, Serbest güreş, Greko-Romen ve Profesyonel olmak üzere be güreş dalı Türk sporcuları tarafından yapılmıştır.¹³⁰ Türk greileri Türkiye’de ki müsabakalarda genellikle Karakucak ve Yağlı güreş dallarını yaparken uluslar arası müsabakalarda Serbest güreş, Greko-Romen ve profesyonel güreş yapmışlardır.

Cumhuriyet dönemiyle birlikte güreş hayatında da canlanma olmuştur. İstanbul, Ankara ve İzmir diğer spor dallarında olduğu gibi grete de en önemli ehirlerdir. İstanbul’da Vefa-Kumkapı, Beikta, Fenerbahçe, Kasımpaşa, Anadolu Üsküdar, Haliç ve Kurtuluş Kulüpleri güreş hayatına büyük katkılar sağlamış ve grein örgütlenmesinde önemli roller oynamışlardır. Ankara’da ise Muhafızgz kulübü gree yön veren kulüp olmuştur. 1924, 1925, 1926, 1928,1929 Ankara güreş il birinciliklerini Muhafızgücü takımı kazanmıştır.¹³¹ İzmir’de ise Altınspor, Demirspor ve Altay kulüpleri güreş faaliyetine çatıları altında yer veren ilk spor kulüpleri oldu. ¹³² Ayrıca İzmir Türkspor

¹²⁹ Erdoğan Sungur, *İzmir Spor Tarihi*, İzmir İl zel İdare Yayınları, Anadolu Matbaası, İzmir, 2002, s.189.

¹³⁰ *Türkiye Spor Ansiklopedisi*, 1 Ocak 1943.

¹³¹ *Havacılık ve Spor Dergisi*, 15 Ekim 1929.

¹³² Erdoğan Sungur, *a.g.e.* s.191.

kulübü güreşe çok önem vermiştir ve güreşin İzmir’de gelişmesi için Macar bir antrenör görevlendirmişlerdir.¹³³

Vefa-Kumkapı kulübü bu dönemde Türk güreşine yön veren kulüptür. Güreş sporunun örgütlenmesine büyük katkılar sağlamıştır. 45 faal güreşçisi ile zamanının en çok güreşçi barındıran kulübü olmuştur. Uluslar arası müsabakalarda güreş milli takımına en çok güreşçi veren kulüplerden olmuştur. 1931 yılında Yunanistan tarafından davet edilmişler ve orada yaptıkları müsabakalarla Türk güreşini temsil etmişlerdir.¹³⁴ Daha sonraki zamanlarda da yurt dışında müsabakalar yapmak için davet almışlar ve de kulüp olarak yurt dışından kulüpler davet etmişlerdir.

Cumhuriyet dönemiyle birlikte Türkiye’de resmi müsabakalar ve özel turnuvalarla güreş hayatı canlı tutulmaya çalışılmıştır. Güreş Federasyonu İl Mıntıkları tarafından gerçekleştirilen il birincilikleri resmi güreş müsabakalarıdır. Türkiye güreş birincilikleri ise ülkenin çeşitli illerinden kulüplerin katılımıyla gerçekleştirilirdi. 1931 yılında ki Türkiye güreş birinciliklerini Himaye Etfal Cemiyeti Ankara’da düzenlemiş ve güreşleri Mustafa Kemal’de izlemiştir.¹³⁵

Resmi müsabakalar dışında çeşitli kurumlarda, düzenlemiş olduğu turnuvalarla güreş hayatına destek olmuşlardır. Teyyare Cemiyeti, düzenlemiş olduğu müsabakalarla hem güreş hayatına canlılık katmış hem de kendine önemli gelirler sağlamışlardır. 1933 yılında Merzifon’da düzenlenen müsabakalarda 175 lira İpsala’da ki güreşlerde ise 6729 kuruş Teyyare Cemiyeti yararına toplanmıştır.¹³⁶

Türk basın kuruluşları da cumhuriyetin ilk on yılında düzenledikleri müsabakalarla güreş hayatına destek olmuşlardır. Yenigün Gazetesi tarafından 1931 yılında Cumhuriyet Halk Fırkası Beyoğlu Salonunda güreş müsabakaları düzenlenmiştir.¹³⁷ Cumhuriyet gazetesi tarafından da 1930 yılında federasyonun da

¹³³ Olimpiyat Dergisi, 7 Ekim 1933.

¹³⁴ Cumhuriyet Gazetesi, 15 Temmuz 1931.

¹³⁵ Cumhuriyet Gazetesi, 24 Kasım 1931.

¹³⁶ Havacılık ve Spor Dergisi, 15 Ocak 1933.

¹³⁷ Yeni Gün Gazetesi, 12 Aralık 1931.

desteğiyle lig usulüyle yapılan ve 5 hafta süren güreş müsabakaları yapılmıştır.¹³⁸ Türk basın kuruluşlarının düzenlemiş olduğu turnuvalar devam etmiş ve güreş hayatına önemli katkılar sağlamıştır.

Cumhuriyetin ilk on yılında uluslar arası alanda da güreşçilerimiz boy göstermişlerdir. Türk güreşinin ve güreşçilerinin başarı gösterdiği en önemli uluslar arası organizasyon Balkan Güreş Şampiyonası'dır. 1932 yılında İstanbul Maksim Salonlarında Türkiye, Romanya, Yugoslavya ve Yunanistan güreş milli takımlarının katılımı ile yapılan Birinci Balkan Güreş Şampiyonasında Türk milli güreş takımı Balkan şampiyonu olmuştur.¹³⁹ 1933 yılında İstanbul Asri Sinemada Türkiye, Yunanistan, Bulgaristan ve Yugoslavya milli güreş takımlarının katılımı ile gerçekleşen İkinci Balkan Şampiyonasını da Türk milli güreş takımı kazanmıştır.¹⁴⁰

Türk milli güreşçileri olimpiyatlara da katılmışlardır. Ankara Muhafızgücü kulübü güreşçisi Tayyar Bey 1924 Paris olimpiyatlarında dördüncü olarak uluslar arası alanda ilk derecemizi almıştır.¹⁴¹ 1928 Amsterdam Olimpiyatlarına da güreşçilerimiz katılmış ancak herhangi bir derece alamamışlardır. Bunların dışında 1927 Avrupa Güreş Şampiyonasına Seyfi Cenap, Çoban Mehmet, Hilmi, Burhan ve Muhsin Beylerden kurulu milli takımımız ilk galibiyetlerini almışlardır.¹⁴²

Uluslar arası alanda resmi şampiyonlar dışında da güreşçilerimiz çeşitli organizasyonlarla müsabakalar yapmıştır. Çeşitli ülkelerin güreşçileri ülkemize davet edilerek müsabakalar yapılmıştır. Güreşte önemli bir yere sahip Macarlar ülkemize sık sık gelerek müsabakalar yapmıştır. Macarlar dışında Yunan güreşçileri de ülkemize müsabakalar yapmak üzere sıklıkla gelmişlerdir. 1933 yılında ülkemize ilk defa İtalyan güreş takımı gelerek İstanbul Maksim Salonlarında serbest güreş müsabakaları yapılmış

¹³⁸ Havacılık ve Spor Dergisi, 31 Mayıs 1930.

¹³⁹ Havacılık ve Spor Dergisi, 15 Ekim 1932.

¹⁴⁰ Cumhuriyet Gazetesi, 24 Aralık 1933.

¹⁴¹ Havacılık ve Spor Dergisi, 15 Ekim 1929.

¹⁴² Spor Ansiklopedisi, a.g.e. s.208.

ve müsabakaları Mustafa Kemal’de izlemiştir.¹⁴³ Yapılan serbest güreş müsabakalarını Türk takımı kazanmıştır. Türk güreşçileri ve güreş takımları da çeşitli ülkelerden davet almışlar ve müsabakalar yapmak üzere seyahat etmişlerdir. Macaristan, Yunanistan, Almanya, Rusya, Avusturya gibi ülkelere seyahat edilerek güreş müsabakaları yapılmıştır.

Güreş her zaman Türk milleti ve Türk sporcusunun en önemli uğraşlarından biri olmuştur. Türk milleti Orta Asya’dan itibaren bu sporu yapmış, güreşi Anadolu’ya taşımış ve günümüze kadar bu spordan vazgeçmemiştir. Koca Yusuf ve Kara Ahmet gibi güreşçilerimiz Avrupa’da ve Amerika’da yaptıkları müsabakalarda rakiplerini bozguna uğratarak “ Türk Gibi Kuvvetli” sözünü Türk spor tarihine kazımışlardır.¹⁴⁴ Güreş her zaman Türk milletinin milli sporu olmuş ve bu düşünce günümüze kadar mevcudiyetini korumuştur. Cumhuriyetin on yıllık sürecinden sonra da çok fazla destek almamasına rağmen güreş Türk sporcusunun her zaman uluslar arası alanda en fazla başarı gösterdiği spor olmuştur. Türk milletinin geleneksel bir sporu olduğundan dolayı da Türk milleti tarafından her zaman destek bulmuştur.

3.Boks

Boks dünyanın en eski spor dallarından biridir. İlk ortaya çıktığında askeri amaçlı yapılan boksun 5 bin yıllık geçmişi vardır. *“Boks eldiven takmış kilolarına göre sınıflandırılmış (sıklet) iki kişinin ring adı verilen kare biçimindeki bir alanda yumruklarıyla vuruşarak birbirlerine üstünlük sağladıkları, amatör veya profesyonel olarak uygulanan spor dalıdır.”*¹⁴⁵

İlk çağlardan itibaren boksun ilkelde olsa yapıldığına dair kanıtlar vardır. M.Ö 4000-5000 yıllarına ait Girit’te bulunan “ Hachit-Triada” isimli vazoda boksun ana figürleri, mücadele şekli, karşılıklı direkt vuruşlar, mide üzerine çalışmalar vardır.¹⁴⁶

¹⁴³ Cumhuriyet Gazetesi, 20 Eylül 1933.

¹⁴⁴ Atıf Kahraman, Cumhuriyete Kadar Türk Güreşi, T.C Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1989, s.147.

¹⁴⁵ Spor Ansiklopedisi, a.g.e. s.74.

¹⁴⁶ Erdoğan Sungur, a.g.e. s.176.

M.Ö 2500 yıllardan itibaren de boksun bir spor olarak uygulandığı Mezopotamya’da Bağdat yakınlarında bulunan tabletlerden ortaya çıkmıştır. İlk çağlardaki boksun kuralları yoktu. Dövüşçüler ölene kadar ya da pes edene kadar müsabakalar devam ediyordu. M.Ö 668’de de boks antik olimpiyatlara dâhil edildi.

İlk çağlardan sonra modern boksun temelleri İngiltere’de atıldı. İngilizler 17.yy da boksun vuruş biçimlerini belirleyerek boksta şiddet unsurlarını azaltıp sportif yanını ön plana çıkardılar ve de Londra’da ilk boks akademisini kurarak modern boksun temellerini attılar.¹⁴⁷ 1891 yılında İngiltere’de Queensberry Markisi boks kurallarını belirledi. Boksörler üçer dakikalık bölümler (raund) halinde dövüşecek ve rakibin yumruğuyla yere düşen boksör on saniye içinde yerden kalkmazsa knock-out olacak yani oyun dışı kalacak kararları alındı. Koyulan en önemli kararlardan biri de boksörlerin eldiven giyme zorunluluğuydu.

Boksun yayılmasıyla birlikte boks müsabakaları üzerine İngiltere’de bahis oynanmaya başladı. Boks maçları üzerine bahis oynanmasının başlaması bu spora olan ilgiyi artırdı ve boksun profesyonelleşme süreci hızlandı. Profesyonel boks Amerika’da gelişti ve tüm dünyada buradan yayıldı. Boksun profesyonelleşmesiyle birlikte 1904’te Amerika’da düzenlenen olimpiyatlara boks dahil edildi.

Türkiye’de boks 1919 yılında İstanbul’da mütareke senelerinde doğdu.¹⁴⁸ Mütareke senelerinde Amerikan, İngiliz ve Fransız askerleri kendi aralarında boks maçları yaparlardı. Aynı zamanda Amerikan, İngiliz ve Fransız askerleri İstanbul’daki Rum ve Ermeni gençleriyle müsabaka yaparlardı. Bu boks müsabakalarını heyecanla izleyen Türk gençleri bu spora ilgi göstermeye başladılar. Beyoğlu’nda ki Skatting ile Varyete kulüpleri ile Tepebaşındaki tiyatrolarda yabancıların yaptığı maçlara Türk gençleri de katılmaya başladılar. Ziya Bey, Sait Bey, İsmet Bey ve Mısırlı Mazhar Türk boksunun öncüleri oldular.

¹⁴⁷ Spor Ansiklopedisi, a.g.e. s.74.

¹⁴⁸ Cumhuriyet Gazetesi, 11 Haziran 1925.

Cumhuriyet dönemiyle beraber Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı Boks Federasyonu, boks sporunun yayılması için çalışmalara başladı. Boks bireysel bir spor olduğu için genellikle yapılan müsabakalar organizatörler tarafından düzenleniyordu. Bu müsabakaların dışında Boks Federasyonu tarafından ve federasyonun il mntıkaları tarafından şampiyonalar düzenleniyordu. En önemli boks organizasyonu İstanbul İl şampiyonluğudur. Cumhuriyetin ilk on yılında boks Türkiye'nin tamamında yaygınlaşan bir spor olmamıştır. İstanbul başta olmak üzere İzmir ve Ankara gibi büyük şehirlerde yapılmıştır.

Boks Federasyonu dışında boks hayatına çeşitlilik katan çeşitli şampiyonlar yapılmıştır. Türk ordusu tarafından askeri okullar arasında yapılan şampiyona, boks hayatının önemli organizasyonlarından biri olmuştur.¹⁴⁹ Cumhuriyet gazetesi de düzenlemiş olduğu boks turnuvasıyla bu sporun ülkede tanıtılmasını sağlamış ve boks hayatına canlılık katmıştır.¹⁵⁰ Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı'nın senelik kongrelerin de boks turnuvaları düzenlenirdi. Bu turnuvaların dışında amatör olarak da boks maçları yapılmıştır. 1930 yılında İstanbul limanında bulunan Chester adlı Amerikan kruvazörünün askerleri ile boks müsabakaları yapılmıştır.¹⁵¹ İzmir'de de İzmir Türkgücü Kulübü tarafından düzenlenen spor bayramında da önemli boks müsabakaları yapılmıştır.

Cumhuriyet döneminde Galatasaray, Fenerbahçe, Kurtuluş ve Alemdar kulüpleri boksta rekabet ortamını yaratmışlar ve yetiştirdikleri boksörlerle boks hayatına yön veren kulüpler olmuşlardır. Bu boksörlerden biri Selami Beydir. Boksör Selami Romanya'ya giderek maçlar yapmış ve bunun dışında Türkiye'ye gelen yabancı boksörlerle maçlar yaparak bu sporun yayılması ve sevilmesinde önemli bir rol üstlenmiştir.¹⁵² Galatasaray kulübünün sporcusu Küçük Kemal'de dönemin önemli boksörlerindendir. Küçük Kemal boks hayatı boyunca 50 den fazla müsabakaya çıkmış

¹⁴⁹ Olimpiyat Dergisi, 27 Şubat 1932.

¹⁵⁰ Cumhuriyet Gazetesi, 12 Ekim 1927.

¹⁵¹ Havacılık ve Spor Dergisi, 30 Eylül 1930.

¹⁵² Cumhuriyet Gazetesi, 10 Mayıs 1925.

ve bu müsabakaların hiç birini kaybetmeyerek Türk gençleri arasında önemli bir şöhrete sahip olmuştur.¹⁵³ Dönemin diğer önemli boksörü ise Fenerbahçeli Nuri'dir.

Cumhuriyetin ilk on yılında uluslar arası boks müsabakaları da yapılmıştır. Ülkemize gelen Fransız, İtalyan ve Macar boksörlerle Türk boksörleri müsabakalar yapmıştır. Türk boksörleri de özel davet ile gittikleri Avrupa ülkelerinde müsabakalar yapmıştır. Türk boksörleri Rusya, Romanya gibi Avrupa ülkelerine gitmiş ve oralarda müsabakalar yapmıştır.

D-SU SPORLARI

1.Yüzme

Yüzmenin tarihinin insanlıkla yaşıt olduğunu söyleyebiliriz.¹⁵⁴ Yüzmenin bir spor ve organize bir biçimde yarış haline dönüşmesi 19. yy rastlar. Avrupa'da yüzme sporuna İngilizler öncülük etmiştir. 19.yy ortalarından itibaren Londra'da yüzme yarışları düzenlenmiştir. 1875 yılında Manş Denizi'ni yüzerek geçen ilk insan olan İngiliz Mattew Webb'in başarısı yüzme hakkında büyük bir yankı uyandırdı ve 1896 'da başlayan modern olimpiyatlara yüzme sporunun dahil olmasını sağladı.¹⁵⁵ Yüzme sporu olimpiyatlara dahil olduktan sonra büyük bir gelişim gösterdi. 1908 yılında Uluslararası Yüzme Federasyonunun kurulmasıyla (FINA) örgütlenerek gelişimini devam ettiren yüzme günümüzde olimpiyatların en önemli spor dallarından birisi olmuştur.

Türklerin Anadolu'ya göç edip üç tarafı denizlerle çevrili, akarsu ve göl bakımından zengin bir coğrafyayı yurt edinmesiyle suyla olan ilişkisi de artmıştır. Türklerin Anadolu'ya gelmeleriyle yüzme bir ihtiyaç olarak sahil şeritlerinde sürmüş ve 18.yy da Anadolu sahillerinde "Deniz Hamamları" adı altında yüzme sporu yapılacak mekânlar tesis ettikleri görülmüştür.¹⁵⁶

¹⁵³ **Olimpiyat Dergisi**, 28 Ekim 1933.

¹⁵⁴ Cem Atebeyoğlu, **Türk Yüzme Tarihi**, Türk Spor Vakfı Yayınları, İstanbul, 1993, s.3.

¹⁵⁵ **Spor Ansiklopedisi**, a.g.e. s.329.

¹⁵⁶ Erdoğan Sungur, **a.g.e.** s.221.

Türkiye Cumhuriyetinin kurulmasıyla birlikte yüzme sporu asıl değerini almaya başlamıştır. Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı'nın kurulması ve bu kurula bağlı olarak çalışan Denizcilik Federasyonun çalışmalarıyla yüzme sporu ülkede yaygınlaşmaya başlamıştır. Denizcilik Federasyonu yüzme sporunun gelişmesi için antrenör olarak Her Tegethoff'u görevlendirmiştir.¹⁵⁷ Denizcilik Federasyonuna bağlı İl Mıntıkaları düzenledikleri şampiyonalarla yüzme sporunu canlandırmaya çalışmışlardır.

Ülkemizdeki ilk yüzme yarışı 15 Eylül 1923 Büyükada'da yapılmıştır ve yarışı Nejat Abut kazanmıştır. Fenerbahçe Kulübü de yüzme sporuna bünyesinde uygulayan ilk kulüp olmuştur. Cumhuriyetin ilk on yılında İstanbul ve İzmir yüzme hayatında ön plana çıkan şehirler olmuştur. Ankara'da yüzme hayatının başlaması ise 1932 yılında Ankara Orman Çiftliğinde Karadeniz Havuzu'nun açılmasıyla olmuştur.¹⁵⁸ Denize kenarı olmayan Ankara'da, Karadeniz Havuzu'nun açılması yüzme sporunu bu şehirde de popüler hale getirmiştir.

Denizcilik Federasyonu il mıntıkaları tarafından düzenlenen il birincilikleri yüzme hayatının en önemli resmi organizasyonlarıdır. Özellikle İstanbul yüzme şampiyonluğu en çekişmeli müsabakalara sahne olan yüzme organizasyonudur. İstanbul bir yarımada olduğundan dolayı yüzme sporunun yapılacağı birçok yer vardır. Büyükada, Moda, Kınalıada, Beykoz, Fenerbahçe, Heybeliada, Caddebostan, Kalamış, Bebek ve Suadiye İstanbul'da yüzme yarışlarının yapıldığı en önemli merkezlerdir. İstanbul'da düzenlenen senelik yüzme birincilikleri en çok ilgi çeken organizasyonlardan biriydi. 1927 yılında İstanbul Moda'da yapılan senelik yarışları Mustafa Kemal, Ertuğrul yatından takip etmiş ve ayrıca İsmet Paşa ve TBMM Reisi Kazım Paşa'da yarışları izlemiştir.¹⁵⁹ 1928 yılında yine Moda'da yapılan yüzme

¹⁵⁷ Cumhuriyet Gazetesi, 20 Eylül 1932.

¹⁵⁸ Havacılık ve Spor Dergisi, 15 Ağustos 1932.

¹⁵⁹ Cumhuriyet Gazetesi, 6 Ağustos 1927.

yarışlarını Mustafa Kemal, İsmet Paşa ve TBMM Reisi Kazım Paşa’da izlemiştir. Mustafa Kemal yüzme sporuna ilgi göstermiş ve bu yarışları takip etmeye çalışmıştır.

Türkiye’de ilk yüzme havuzu yapılana kadar tüm yüzme müsabakaları denizlerde gerçekleştirilmiştir. Bu eksikliğin diğeri bir sonucu da tüm deniz yarışlarının yaz aylarında yapılmasıdır. 1932 yılında İstanbul’da Şirketi Hayriye tarafından yapılan Türkiye’nin ilk yüzme havuzu olan Büyükdere Havuzu’nun açılması yüzme sporu için bir dönüm noktası olmuştur.¹⁶⁰ Büyükdere Havuzu’nun açılmasıyla İstanbul yüzme şampiyonası ve Türkiye yüzme birincilikleri bu havuzda yapılmaya başlanmıştır. 1932 yılında ilk defa Türkiye yüzme birincilikleri Büyükdere Havuzu’nda yapılmıştır. İstanbul, İzmir, Bandırma, Kocaeli mntıkaları katılmış ve İstanbul mntıkası şampiyon olmuştur.¹⁶¹ 1933 yılındaki Türkiye yüzme birincilikleri de Büyükdere Havuzu’nda yapılmıştır. İstanbul, İzmir, Bandırma, Kocaeli ve Ankara mntıkaları katılmış İstanbul yine şampiyon olmuştur.

İstanbul’da ki yüzme havuzunun dışında da havuzlar inşa edilerek yüzme sporunun Türkiye’de daha fazla sporcu ve seyirci sahibi olması sağlanmıştır. Ankara’da Orman Çiftliği’nde açılan Karadeniz Havuzu yüzme sporunun bu şehre de girmesini sağlamıştır. Karadeniz Havuzu’nun açılmasından sonra düzenlenen resmi ve özel turnuvalarla yüzme sporu Ankara’da canlanmış ve birçok sporcu yetişmiştir. Bunu sonucu olarak ta Ankara il mntıkası yüzücüleri 1933 senesinden itibaren Türkiye yüzme şampiyonasına katılmaya başlamışlardır. Yüzme sporu için inşa edilen diğeri önemli bir havuz da Yalova’dadır. Hatta bu havuz termal kaynaklar kullanılarak sıcak su ile doldurulup yüzme müsabakaları düzenlenmiştir.

Denizcilik Federasyonun düzenlemiş olduğu boğazı geçme yarışı, yüzme sporunun en farklı organizasyonlarından biridir. Boğazı geçme yarışı ilk defa 1931 yılında düzenlenmiş, yarışlara 2 kadın ve 10 erkek katılmış, 11 dakika 34 saniye ile

¹⁶⁰ Cumhuriyet Gazetesi, 18 Temmuz 1931.

¹⁶¹ Olimpiyat Dergisi, 27 Ağustos 1932.

Beylerbeyinden Salim Bey ilk rekorun sahibi olarak yarışmayı kazanmıştır.¹⁶² 1932 yılında tekrar boğazı geçme müsabakası düzenlenmiştir. Düzenlenen bu müsabakayı da yine Beylerbeyinden Salim Bey kazanmıştır.

İstanbul'da ve İzmir'de çeşitli kulüpler yüzme branşına da yer vererek bu sporun gelişmesini sağladılar. Fenerbahçe yüzmeye bünyesinde yer veren ilk kulüp oldu. Fenerbahçe dışında İstanbul'da, Galatasaray, Beylerbeyi, Anadolu, Haliç, Beykoz kulüpleri yüzme sporuna yön veren kulüpler oldular. İzmir'de de Karşıyaka kulübü yüzme sporuna en fazla katkı sağlayan kulüp oldu.

Cumhuriyetin ilk on yılında yüzme sporuna en büyük desteği düzenlemiş olduğu yarışlarla Cumhuriyet Gazetesi vermiştir. İlk defa 1927 yılında Fenerbahçe'den Kınalıada'ya geçme yarışları düzenlenmiş, yarışlara 105 kişi katılmış, bunlardan 59 yarışı tamamlayabilmiş ve yarışı Galatasaraylı Talat Bey 2 saat 2 dakikada geçerek kupayı kazanmıştır.¹⁶³ Yarışı kazanamasa da tamamlamayı başaran 59 kişiye de madalya verilmiştir. 1932 yılında Moda-Kalamış arasında erkekler arasında yüzme müsabakaları düzenlenmiştir. Erkekler arasında düzenlenen bu müsabakalara 38 kişi katılmış ve yarışı Galatasaraylı Orhan Bey 44 dakika 33 saniye ile kazanmıştır.¹⁶⁴ Cumhuriyet Gazetesi kadınlar arasında da Moda-Fenerbahçe arasında yüzme müsabakaları düzenlemiş ve Eva Hanım birinci olmuştur.¹⁶⁵ Yine kadınlar arasında Suadiye de 1933 yılında yarışlar düzenlenmiş ve yarışlara 8 yüzücü katılmıştır.¹⁶⁶ 1933 yılında bunun dışında Moda-Suadiye arasında mukavemet yüzme yarışları düzenlenmiş, yarışlara 57 yüzücü katılmış ve Beykoz kulübünden Toma Efendi kazanmıştır.¹⁶⁷

Cumhuriyet gazetesinin dışında da çeşitli basın kuruluşları düzenledikleri yarışlarla yüzme sporuna katkıda bulunmuşlardır. Hâkimiyeti Milliye gazetesi

¹⁶² Cumhuriyet Gazetesi, 29 Ağustos 1931.

¹⁶³ Cumhuriyet Gazetesi, 20 Ağustos 1927.

¹⁶⁴ Cumhuriyet Gazetesi, 13 Ağustos 1932.

¹⁶⁵ Cumhuriyet Gazetesi, 20 Ağustos 1932.

¹⁶⁶ Cumhuriyet Gazetesi, 28 Ağustos 1933.

¹⁶⁷ Cumhuriyet Gazetesi, 26 Ağustos 1933.

tarafından Ankara’da ki Karadeniz Havuzu’nda yüzme müsabakaları yapılmıştır.¹⁶⁸ Olimpiyat Dergisi tarafından da Ankara’da ki Karadeniz yüzme havuzunda yarışlar düzenlenmiştir.¹⁶⁹ 1933 yılında Vakit gazetesi de İstanbul Moda’da ki yüzme havuzunda yarışlar düzenlemiş ve yarışlara 250 yüzücü katılmıştır.¹⁷⁰ Milliyet Gazetesi tarafından da 1933 yılında Moda da yüzme yarışları düzenlenmiş ve üç Türkiye rekoru kırılmıştır.¹⁷¹

Cumhuriyetin ilk on yılında yüzme sporunda uluslar arası bir müsabaka yapılmamıştır. Yüzmede ilk uluslar arası müsabakalarımızı 1934 yılında Moskova’ya giden Türk milli yüzme takımı yapmıştır. Bunun dışında yüzme sporunun en önemli özelliğinden biri Türk kadının en fazla tercih ettiği spor dallarından biri olmasıdır. Cumhuriyet rejimi tarafından spor bir değişim aracı olarak görülmüş ve yüzme sporu da Türk kadınının sosyal hayata ve spora en çok katıldığı alanlardan biri olmuştur.

2.Yelken

Dünya tarihinde yelkenin ortaya çıkışı ulaşım ve savaşta kullanılmak üzere olmuştur. Yelkeni bir spor olarak benimseyen ilk ülke İngiltere’dir. 1693 yılında Seamark Club adında bir kulübün kurulmasından sonra yelken sporu dünyanın diğer ülkelerine de yayıldı.¹⁷² Bir spor olarak ta Türkiye’nin yelkenle tanışması 19. yy. da gerçekleşmiştir. *“Osmanlı Bahriyesi’nin subay adaylarının eğitiminde kullandığı yelkenli sandallar bir bakıma Türkiye’de yelken sporunun başlangıç noktasını oluşturdu. Türkiye’de ilk yelken yarışları İstanbul’da 1912 yılında İngilizler tarafından düzenlendi.*

¹⁶⁸ Hakimiyeti Milliye Gazetesi, 20 Ağustos 1932.

¹⁶⁹ Olimpiyat Dergisi, 20 Ağustos 1932.

¹⁷⁰ Olimpiyat Dergisi, 12 Ağustos 1933.

¹⁷¹ Olimpiyat Dergisi, 19 Ağustos 1933.

¹⁷² Spor Ansiklopedisi, a.g.e. s.321.

Moda ve Büyükkada'da ki İngiliz kulüpleri ilk yarışmalara öncülük ettiler. 1915 yılında Harbiye Nezareti İngilizlere ait teknelere el koyarak bunları Türk kulüplere dağıttı.¹⁷³”

İşgal yılları ve Milli Mücadele yıllarında herhangi bir varlık göstermeyen Yelken sporu cumhuriyetin kurulmasıyla tekrar ülkede kendini göstermeye başladı. Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı Denizcilik Heyeti'ne bağlı olarak çalışan Yelken Federasyonu cumhuriyetle beraber bu sporun yönetiminde tek söz sahibi haline geldi. Cumhuriyetle beraber yelken sporu Türkiye'de özellikle İstanbul'da yapılmış ancak 1931 yılından itibaren asıl seviyesine ulaşmıştır.

Avrupa'da 236 müsabakada 125 birincilik almış olan Türk yelkencisi Doktor Demir Turgut Bey'in 1931 yılında Türkiye'ye dönerek yelken sporu kurallarını ve yelken yapma planlarını getirmesi yelken sporu için bir dönüm noktası olmuştur.¹⁷⁴ Denizcilik Heyeti tarafından alınan kararlar da tek tip yelken uygulamasına geçilmesi ve ayrıca federasyon tarafından yelken kulüplerine parasal yardım yapılması yelken sporunun teşkilatlanmasını ve gelişimini hızlandırmıştır.¹⁷⁵ Bu tarihten itibaren Türkiye yelken birincilikleri bu sporun en üst seviyedeki müsabakaları olmuştur.

Yelken sporu özellikle denizde kısmen de göllerde yapılabildiği için Türkiye'de genellikle denize kıyısı olan şehirlerde gelişmiştir. İstanbul ve İzmir yelken sporunda en önemli iki merkezdir. İzmir'de diğer su sporlarında olduğu gibi Karşıyaka kulübü yelken sporunun yaygınlaşmasını sağlamıştır. İzmir yelken sporunda öne çıkmış ve bunun sonucu olarak 1933 Türkiye yelken birincilikleri İzmir'de yapılmıştır.¹⁷⁶ İstanbul'da da yelken sporu özellikle Galatasaray ve Galatasaray'ın dışında Beykoz ve Haliç kulüpleri tarafından desteklenmiştir. Cumhuriyetin ilk on yılında yelken sporu bir sıçrama yapmış ancak tam anlamıyla ülkede yerleşmemiştir. Bunun neticesi olarak ta yelken sporunda ilk uluslar arası deneyimimizi 1936 Berlin Olimpiyatlarına katılarak yaşadık.

¹⁷³ Spor Ansiklopedisi, a.g.e. s.321.

¹⁷⁴ Olimpiyat Dergisi, 11 Haziran 1932.

¹⁷⁵ Cumhuriyet Gazetesi, 18 Kasım 1931.

¹⁷⁶ Cumhuriyet Gazetesi, 7 Eylül 1933.

3.Kürek

Kürek insanoğlunun yaptığı en eski spor dallarından biridir. “ İlk kürek yarışmasının Mısır’da Nil Nehri üzerinde yapıldığı ileri sürülüyor. Çağımızdaki kürek yarışlarının temelini oluşturan modern anlamdaki ilk kürek yarışı ise 1715 yılında İngiltere’de Thames Nehri’nde yapıldı. Bu spor dalının en köklü ve en renkli rekabeti sayılan Oxford-Cambridge kürek yarışları da 1829 yılında başladı. 1900 Paris Olimpiyatlarından itibaren de kürek olimpiyat programlarında yer almaya başladı.¹⁷⁷”

Türkiye’de ise kürek ilkel anlamda Osmanlı Devleti’nde başlamıştır. 16 yy. da İstanbul Boğazı’nda kürek yarışları yapılırdı. Türk spor kulüplerinin kurulmasıyla kürek sporu ülkede yerleşmeye başladı. Cumhuriyet dönemine kadar Fenerbahçe, Altınordu, Haliç kürek sporuna bünyelerinde yer veren ilk kulüpler oldu ve bunlara daha sonra Galatasaray, Moda ve Beykoz kulüpleri katılmıştır.

Cumhuriyet dönemiyle beraber Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı’nın kurulması ve bu kuruma bağlı Su Sporları Federasyon’un oluşturulmasıyla kürek sporu da gelişimini hızlandırmıştır. Kürek sporu özellikle İstanbul’da önemli bir gelişme göstermiştir.1923 yılından itibaren kürek senelik deniz birincilik yarışları yapılmaya başlanmıştır. Senelik deniz birincilikleri genellikle İstanbul sahillerinde yapılmaktadır. Ülke genelinde de diğer su sporlarında olduğu gibi kürek yarışları da yaz aylarında icra ediliyordu. İstanbul’da senelik olarak yapılan kürek yarışları bu sporun en önemli organizasyonuydu. Genellikle Moda ve Beykoz sahillerinde yapılan bu yarışlara halk büyük ilgi gösteriyordu. 1927 ve 1928 yılında İstanbul’da Moda’da yapılan yarışları Mustafa Kemal, Ertuğrul Yatından izlemiş İsmet Paşa ve TBMM Reisi Kazım Paşa’da eşlik etmiştir.¹⁷⁸

¹⁷⁷ Spor Ansiklopedisi, a.g.e. s.237.

¹⁷⁸ Cumhuriyet Gazetesi, 18 Ağustos 1928.

Kürek sporu Türk kadının yaptığı spor dallarından biridir. Cumhuriyetin kurulmasıyla toplumsal hayata entegre olmaya başlayan Türk kadını kürek sporunu da yapmaya başlamıştır. Cumhuriyet Gazetesi diğer sporlara olduğu gibi kürek sporuna da düzenlediği turnuvalarla destek olmuştur. 1929 yılında Cumhuriyet Gazetesi tarafından Beykoz'da kürek yarışları düzenlenmiş ve Galatasaray kazanmıştır.¹⁷⁹ Kürek sporunda cumhuriyetin ilk on yılında herhangi bir uluslar arası müsabakaya katılma olmamış ve 1950'li yıllardan itibaren kürek sporu da Avrupa'ya uyum sağlamaya başlamıştır.

4.Su Topu

Türkiye'de su topu sporunun gelişimi havuzların yapılmasıyla paralellik taşır.1931 yılında İstanbul Büyükdere'de Türkiye'nin ilk spor amaçlı havuzunun yapılması, su topu sporu için bir dönüm noktası olmuştur. 1931 yılından itibaren İstanbul su topu müsabakaları Büyükdere Havuzun'da yapılmıştır. Havuz açıldıktan sonra 1931 yılında Amerikan Darülfünun öğrencileri ile Galatasaray Kulübü müsabaka yapmış ve müsabakayı kazanmıştır.¹⁸⁰ 1931 yılı İstanbul Mıntıkası Su Topu Şampiyonası yine Büyükdere Havuzu'nda yapılmış ve Galatasaray şampiyon olmuştur.¹⁸¹ Yalova'da açılan havuzda da su topu müsabakaları yapılmıştır. Su topu sporunda öne çıkan kulüp Galatasaray olmuştur. Galatasaray 1933 senesi su topu şampiyonluğunu da kazanmıştır.¹⁸² Cumhuriyetin ilk on yılında su topu sporu havuz sayısı az olduğu için yeteri kadar gelişmemiş ancak 1950'li yıllardan itibaren havuzların çoğalmasıyla gelişimi hızlanmıştır.

¹⁷⁹ Cumhuriyet Gazetesi, 3 Ağustos 1929.

¹⁸⁰ Cumhuriyet Gazetesi, 26 Temmuz 1931.

¹⁸¹ Cumhuriyet Gazetesi, 15 Ağustos 1931.

¹⁸² Cumhuriyet Gazetesi, 19 Eylül 1933.

E-TENİS, VOLEYBOL, BASKETBOL

1.Tenis

Tenis ilk kez 1874 yılında bir İngiliz sunayı olan Wingfield tarafından oynandı ve yoğun bir ilgiyle karşılaşılarak 1877 yılında Londra’da dünyanın en büyük tenis turnuvası Wimbledon başladı.¹⁸³ İngiltere’de ortaya çıkan tenis, hızlı bir şekilde yayılarak uluslar arası alandaki Davis Kupaları maçları ile de tüm dünyada oynanmaya başladı.

Türkiye’de tenis ise ilk defa ülkemizde ki İngilizler tarafından oynandı. Moda ve Bebek’teki tenis kulüplerinde bu sporu yaptılar. İstanbul’un dışında İzmir’de de tenis yabancılar tarafından oynanıyordu. Türk gençlerinin tenisle tanışması ise Fenerbahçe Kulübünün tenis sporuna gösterdiği destekle oldu. “ *Eski Ziraat vekili Sabri Toprak gençliği ve sporu seven ve her vesile ile himaye eden idealist bir adamdı. Fenerbahçe kulübüne yaptığı bin bir yardıma ilave olarak 1915 senesinde Kuşdilindeki kulüp lokalinin önüne bir çimento patinaj sahası yaptırmıştı. Bir müddet sonra bazı yerleri çatlayan bu sahanın tenis oyununa tahsis edilmesi emektar sporcu Fuat Hüsnü tarafından teklif edilerek işe başlanmıştır. Böylece kulüpte yeni bir spor hayatı başlamıştır.*¹⁸⁴” Fenerbahçe kulübünün tenis hayatına atılmasından itibaren tenis Türk spor hayatına hızlı bir giriş yapmıştır.

Cumhuriyet dönemiyle Türk sporunun kurumsallaşması tenisi de olumlu yönde etkiledi. Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı Tenis Federasyonu, tenis sporunun gelişmesi için çalıştı. 1924 yılından itibaren resmi tenis müsabakaları yapılmaya başlandı. Cumhuriyet dönemiyle beraber Türk tenisine yön veren kulüp Fenerbahçe olmuştur. “*İstanbul’un en güzel tenis sahalarına Fenerbahçe kulübü maliktir. Ve zannedersem İstanbul’un en usta oyuncularını Fenerbahçe kulübündedir. Fenerbahçe tenis sahalarında*

¹⁸³ Spor Ansiklopedisi, a.g.e. s.301.

¹⁸⁴ Tevfik Taşçı, Bizde Tenis, Türkiye Spor Ansiklopedisi, 1 Ocak 1943, s.9.

*oynamak için Fenerbahçeli olmak şart değildir.*¹⁸⁵” Fenerbahçe’nin Türk tenisine yaptığı katkı çok önemlidir. Çünkü 1925 yılına kadar İstanbul’da 90’dan fazla tenis kortu vardır ancak bunların çoğu yabancılara aittir.¹⁸⁶

Ankara’da kurulan Kavaklıdere Sporting Tenis Kulübü tenis sporunun şehirde yerleşmesini sağladı. Bunun dışında Muhafızgücü Kulübü de yaptığı kortlarla Ankara’da tenis sporunun ilerlemesini sağladı. İzmir’de de tenis ilk yıllarda yabancılar arasında yapılan bir sporken daha sonra Türk gençleri arasında da yayılmaya başladı. Jim Giraud ve Harry Giraud gibi İzmirli başarılı tenisçilerin İstanbul’daki Fenerbahçe, Osmanbey, Bebek ve Sarıselviler kulüplerinin düzenledikleri turnuvalara davet edilerek maç yapılması Türkiye’de deplasmanlı tenis maçlarını başlattı.¹⁸⁷

Cumhuriyetin ilanından sonra 1924 yılından itibaren çeşitli gazeteler düzenledikleri tenis turnuvalarıyla tenis sporuna katkı sağladılar. Bunlardan en önemlisi Milliyet gazetesinin İstanbul’da her sene düzenlediği turnuvalardır.¹⁸⁸ Bu turnuvalara kadınlarda katılmaktadır. Su sporlarında olduğu gibi tenis de Türk kadının ilgi gösterdiği sporlardan biridir. Milliyet gazetesi dışında da turnuva düzenleyen gazeteler olmuştur. *“Büyükyol Gazetesi sahibi Reşit Beneyad’ın 1924 ve 1925 senelerinde tertip ettiği Büyükyol turnuvasına İstanbul oyuncularıyla birlikte İzmir’in hatta o zaman Türkiye’nin en iyi oyuncularını karşı karşıya getirmiştir.*¹⁸⁹” Akşam gazetesi de düzenlemiş olduğu turnuvalarla tenis sporuna destek vermiştir.

Türkiye’deki tenis hayatının canlanmasına Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı kayıtsız kalamadı. *“Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı 1927 yılında ilk defa Ankara’da Türkiye tenis birinciliklerini yaptı. Yurdun dört tarafından gelen büyük tenisçilerin*

¹⁸⁵ Sait Selahattin, *Tenisçilerimiz Ne Alemde?* Olimpiyat Dergisi, 23 Mayıs 1931.

¹⁸⁶ *Cumhuriyet Gazetesi*, 17 Ağustos 1925.

¹⁸⁷ Erdoğan Sungur, *a.g.e.* s.203.

¹⁸⁸ *Cumhuriyet Gazetesi*, 14 Temmuz 1928.

¹⁸⁹ Tevfik Taşçı, *Bizde Tenis*, Türkiye Spor Ansiklopedisi, 1 Ocak 1943.

kabiliyetlerini ölçtü. İstanbul'da yetişen Suat o sene birinci oldu.¹⁹⁰ Bu tarihten itibaren tenis sporu daha organize bir şekilde yapılmaya başlandı.

Türkiye'de tenis hayatının önemli organizasyonlarından biri de " Çalenç Kupası" dır. " Çalenç kupları 1900 senesinde Tarabya tenis kulübü tarafından vazedilmiş ve bunların etrafındaki maçlar 1914 senesine kadar Tarabya'da yapılmıştır. 1914 senesinden itibaren Tarabya tenis kulübünün mevcudiyetin kalmaması ve umumi harp dolayısıyla maçlar 1919 senesine kadar yapılamamıştır. 1919 senesinde Harbiye mektebi avlusunda İngilizler tarafından yapılan tenis kortlarında tekrar maçlara başlanmış ve müteakip senelerde Moda tenis kulübünde devam edilmiştir. 1928, 1929 ve 1930 senelerinde kupalar Ciro biraderler tarafından kazanılarak İzmir'e gönderilmiştir. 1931 senesinde Çalenç maçları Taksimde Tavn tenis kulübü sahalarında yapılmıştır. Tek maçını Şirinyan çift maçını da Suat-Sedat kazanmışlardır. 1932 senesinde yapılan uluslar arası maçlardan Çalenç maçlarını yapmaya vakit olmamıştır. Bu sene tekrar Taksim Tavn kulübü sahalarında 11 ağustos tarihinde başlayacaktır.¹⁹¹

Tenis de uluslararası müsabakalar cumhuriyetin ilk on yılında yapıldı. İlk uluslararası müsabakamızı 1930 yılında Atina'da düzenlenen Balkan Şampiyonasında yaptık. Fenerbahçe Kulübü, tenisçileri Suat, Sedat ve Şirinyan'ı müsabakalar yapmak üzere Sofya'ya yollamış ve sporcular Sofya'da yaptıkları 9 müsabakayı da kazanmıştır.¹⁹² Fenerbahçe Kulübünün teşebbüsü ile 1932 Balkan Tenis Şampiyonası ülkemizde düzenlenmiş ve Bulgaristan, Yunanistan, Romanya ve Türkiye katılmıştır.¹⁹³ Maçlar Kadıköy Fenerbahçe kortlarında yapılmıştır. 1933 yılında Romanya milli tenis takımı müsabakalar yapmak üzere ülkemize gelmiş ve Kadıköy Fenerbahçe kortlarında müsabakalar yapılmıştır. 1933 yılında Atina'da yapılan Akdeniz Tenis Kupası'na

¹⁹⁰ Sedat Erkoğlu, *Türkiye'de Tenis*, Türkiye Spor Ansiklopedisi, 1 Haziran 1943.

¹⁹¹ *Olimpiyat Dergisi*, 29 Temmuz 1933.

¹⁹² *Cumhuriyet Gazetesi*, 5 Temmuz 1932.

¹⁹³ *Olimpiyat Dergisi*, 3 Eylül 1932.

Fenerbahçe ve milli takım adına Şirinyan katılmış ve turnuvada Yunan, İtalyan ve Çeklerle karşılaşmıştır.¹⁹⁴

Cumhuriyetin ilk on yılında Sedat Erkoğlu, Suat Subay ve Şirinyan tenisimize yön veren sporcular oldular. “ *Sedat 1931 senesi Atina’da Balkan Olimpiyatında Şirinyan ile Balkan Dubl şampiyonluğunu bize kazandırmıştır. Şirinyan’da tek ve çift oyunlarda uzun müddet formunu muhafaza etmiş birincilikler kazanmış çok gayretli bir sporcuydu. Suad tenis tarihimizin en büyük simasıdır. Yirmi seneye yakın bir zamandan beri büyük maçlara ve turnuvalara iştirak etmiş iyi neticeler almış, birincilikler kazanmış, daima kendini sevdirmiş eşine nadir rastlanan tam manasıyla bir sporcudur.*¹⁹⁵” Vecihe Taşçı, Adriel Sadak, Mediha Baydar ve Hidayet Karacan öne çıkan kadın tenisçiler oldular.

2.Voleybol

Voleybol 1895 yılında Amerika’da oynanmaya başlandı. Holyoke YMCA okulunda öğretmenlik yapan William Morgan ilk maçı öğrencileri arasında yaptı. Bu tarihten itibaren voleybol Amerika’da yayılmaya başladı ancak her zaman basketbolun gölgesinde kaldı. Voleybol 1914-1918 seneleri arasında Birinci Dünya Savaşı yıllarında Avrupa’da yayıldı. Amerikan askerlerinin voleybol oynadığını gören Fransız, İngiliz ve Belçikalı askerler savaş bittikten sonra bu sporu ülkelerine taşıdılar.

Türkiye’de de voleybolun ortaya çıkması 1919 yılına rastlar. “ Voleybol bizde 1919 senesinde oynanmaya başlanmıştır. Mütarekeden sonra İstanbul’a gelen Amerikalıların beraberinde getirdikleri voleybol az zaman içinde yayılmıştır. İstanbul’da ilk voleybol takımı teşkil edip oyuna özel ilgiyi sağlayan kişinin Dr. Deover isminde bir Amerikalı olduğunu Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı federasyonlar merkezinin neşretmiş olduğu voleybol rehberinden öğrenmekteyiz.¹⁹⁶” Voleybol ilk olarak Amerikalılar tarafından kurulmuş olan Y.M.C.A. (Genç Hristiyanlar Birliği) Cemiyetinin

¹⁹⁴ Cumhuriyet Gazetesi, 7 Mayıs 1933.

¹⁹⁵ Tevfik Taşçı, *Bizde Tenis*, Türkiye Spor Ansiklopedisi, 1 Ocak 1943.

¹⁹⁶ Haluk San, *Voleybol Tarihi*, Türkiye Spor Ansiklopedisi, 28 Şubat 1943.

Beyoğlu ve Çarşıkapıda ki jimnastik salonlarında ve Bebek'teki Robert Koleji'nde yapılmıştır.

Türklerde ise voleybol Selim Sırrı Tarcan'ın katkılarıyla oynanmaya başlanmıştır. O dönemde Çağaloğlu Erkek Öğretmen Okulu'nda Beden Eğitimi öğretmenliği yapan Selim Sırrı Tarcan Türklere voleybolu tanıtan ilk spor adamı olmuştur.¹⁹⁷ Bu tarihten itibaren lise düzeyi okullarda voleybol popüler bir spor haline gelmiştir. Galatasaray, Kabataş, Vefa ve İstanbul Liseleri ön plana çıkmıştır.

Cumhuriyetin ilanıyla birlikte diğer spor dallarında görülen hareketlilik voleybolda da gerçekleşmiştir. Voleybol, Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı Voleybol ve Basketbol Heyeti tarafından yönetilmiştir. “ Cumhuriyetin ilanından sonra bu spor çok kısa bir zaman zarfında yurdumuzun her tarafına şehirlere, kasabalara hatta köylere kadar yayılmıştır. Yurdumuzun her tarafında bulunan mekteplere öğretmenlik yapmak üzere giden muallim mektebi mezunları, mekteplerinde öğrendikleri voleybol sporunu talebelerine öğretmişler ve hemen hemen her mektebimizde asgari bir voleybol sahası yapılmış ve iki voleybol takımı birbirleriyle karşılaşmaya başlamışlardır.¹⁹⁸”

1923-1926 yılları arasında Voleybol okullar arasında hızla yayılmıştır. Buna rağmen ilk lig maçları 1928 yılında yapılmıştır. Bu tarihten itibaren Türk spor kulüpleri de voleybol hayatına büyük katkılar sağlamışlardır. İstanbul'da Galatasaray, Fenerbahçe, Beşiktaş, Kabataş, Pera, Vefa, İstanbulspor, Beykoz, Hilal, Altınordu, Eyüp, Topkapı, Kasımpaşa ve Süleymaniye kulüpleri voleybola bünyesinde yer veren kulüplerdir.¹⁹⁹ İzmir'de ise Karşıyaka, Altay, Buca, Türkspor, Altınordu, İzmirspor voleybola önem veren spor kulüpleridir.

Askeri mekteplerde de voleybol sporuna önem verilmiş ve askeri mektepler voleybol şampiyonası düzenlenmiştir.²⁰⁰ Cumhuriyetin ilk on yılında herhangi bir uluslar

¹⁹⁷ Spor Ansiklopedisi, a.g.e. s.313.

¹⁹⁸ Haluk San, Voleybol Tarihi, Türkiye Spor Ansiklopedisi, 28 Şubat 1943.

¹⁹⁹ Cumhuriyet Gazetesi, 26 Ocak 1929.

²⁰⁰ Olimpiyat Dergisi, 27 Şubat 1932.

arası müsabakamız olmamıştır. Voleybol sporu hızla gelişmiş, 1949 yılında Türkiye Şampiyonası başlamış ve ilk milli maç da 1953 yılında Yugoslavya ile yapılmıştır.

3.Basketbol

Basketbol aslen Kanadalı olan ve 39 yılını Amerika’da spor öğretmenliği yaparak geçiren Dr. James Naismith tarafından bulundu ve ilk basketbol maçı 20 Ocak 1892 tarihinde Springfield YMCA dershanesinin salonunda oynandı.²⁰¹ Basketbolun kuralları da kararlaştırılınca tüm Amerika’da yayılmaya başladı. Basketbolun Avrupa’ya ve oradan da tüm dünyaya yayılması Amerika’nın Birinci Dünya Savaşına katılmasıyla gerçekleşti. Basketbol Amerikan ordusuyla beraber yeni coğrafyalar fethetti.

Ülkemize ise basketbol 1904 yılında Robert Koleji salonunda öğrencilerin Amerikan hocalarının gözetiminde yaptıkları ilk maçla girdi. Ancak ilk maçtan sonra basketbola karşı yoğun bir ilgi oluşmadı. Ülkemizde basketbolun asıl ortaya çıkışı ise 1911 yılında Galatasaray Lisesi’nde Beden Eğitimi öğretmenliği yapan Ahmet Robenson’nun basketbol kurallarını dilimize çevirerek yönetmeliğe uygun olarak basketbol maçı yaptırmasıyla olmuştur.²⁰² Diğer sporlarda olduğu gibi Fenerbahçe Kulübü de basketbola eğilerek ülkede bu sporun olgunlaşmasına katkı sağladı.

1920 yılında Yüksek Öğretmen Okulu Müdürü Selim Sırrı Tarcan tarafından basketbolu öğretmek için YMCA örgütünün spor sorumlusu Dr. Deover göreve getirildi. Bu görevlendirmeden sonra basketbol daha kalıcı izler bırakmaya başladı. Bu görevlendirmenin sonucu olarak Türkiye’de ki ilk ciddi basketbol maçı 4 Nisan 1921 tarihinde Darülmuallimini Aliye Mektebi’nin Cağaloğlu’nda ki binasının bahçesinde, okulda oluşturulan basketbol takımıyla YMCA’nın Amerikalılardan kurulu kadrosuyla yapıldı.²⁰³

²⁰¹ Spor Ansiklopedisi, a.g.e. s.46.

²⁰² Spor Ansiklopedisi, a.g.e. s.46.

²⁰³ Cem Atebeyoğlu, Türk Basketbolu, İstanbul Matbaası, İstanbul, 1970, s.10.

Cumhuriyet dönemiyle birlikte de gelişim devam etti. Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı'nın kurulmasıyla basketbolun yönetim organı ortaya çıktı. Ancak tüm bu kurumsallaşmaya rağmen Türkiye'de ilk basketbol ligi 1927 yılında başladı. 1933 yılına kadar Musevilerin oluşturduğu Macabi takımı şampiyonluğa ambargo koydu. 1933 yılından itibaren Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı'nın basketbola daha çok önem vermesi ve 1934 yılında Basketbol Federasyonunun kurulması bu sporun gelişimini hızlandıran en önemli dönüşüm noktası olmuştur. 1933 yılından itibaren de Galatasaray kulübünün basketbola yönelmesi ve Macabi takımının hegemonyasına son vererek 4 yıl üst üste şampiyon olması basketbolun Türkler tarafından ilgiyle takip edilmesine neden olan bir başka nedendir.

Basketbol Türkiye'de bir okul sporu olarak algılanmıştır. İstanbul ve İzmir'de okullar bu sporu desteklemişlerdir. İzmir'de basketbol 1928 yılında ilk defa Kızılçullu'da ki Amerikan Koleji'nde oynanmıştır.²⁰⁴ İstanbul'da da okullar bu spora önem vermiştir. Beyoğlu Amerikan Koleji, Robert Koleji basketbol sporuna bünyesinde yer vermiş ve birçok basketbolcu yetiştirmiştir.

Basketbolun ülkede yayılması için basın kuruluşları da destek olmuşlardır. 1931 yılında Hürriyet gazetesi basketbolun ülkede gelişmesi ve ilginin artması için turnuva düzenlemiştir.²⁰⁵ 1931 yılında Olimpiyat Dergisi basketbolu Türk gençlerine sevdirmek için liseler arası turnuva düzenlemiştir.²⁰⁶ 1930'lu yıllardan itibaren de basketbola en büyük destekçi Halkevleri olmuştur. Sahip olduğu salonlar ve düzenlemiş olduğu turnuvalarla basketbol hayatına önemli katkılar sağlamıştır.

²⁰⁴ Erdoğan Sungur, *İzmir Spor Tarihi*, İzmir İl Özel İdare Yayınları, İzmir, 2002.

²⁰⁵ *Cumhuriyet Gazetesi*, 1 Ağustos 1931.

²⁰⁶ *Olimpiyat Dergisi*, 28 Kasım 1931.

F-ATLI SPORLAR

1.Binicilik

İnsanoğlunun atı evcilleştirmesi insanlık tarihi açısından önemli bir dönüm noktası olmuştur. At savaşlarda ve ulaşımda en önemli araç haline dönüşmüştür. İlk çağlardan itibaren de atlı sporlar kültürü ortaya çıkmıştır. Antik çağın olimpiyatlarında Yunanistan’da at arabaları ile yarışlar düzenlenmiştir. 16 yy.dan itibaren ilk binicilik okullarının Avrupa’da açılması ile bu sporun gelişimi hızlanmıştır. Açılan binicilik okulları sayesinde bu spor tüm Avrupa’ya yayılmıştır.

Orta Asya bozkırlarında yaşayan ilk Türkler için at en önemli yaşam aracıydı. Tarihte bilinen ilk Türk boyu olan İskitler atı evcilleştirmiş ve bu hayvanı yaşamlarının en önemli aracı haline getirmişlerdir. *“Tarih gözünü açtığı zaman Türkü bir at üzerinde gördü. Hilkat bu hudutsuz âlemde her hayvana tercihen atı layık bulmuş ve buna süvari olarak ta Türkü intihap etmiştir.”*²⁰⁷ Yarı-göçebe yaşayan Türkler savaşçı bir toplum haline dönüşmüş ve bunu sağlayan unsurda atı kullanmaları olmuştur. Büyük Türk devletleri olan Büyük Selçuklu Devleti ve Osmanlı İmparatorluğu’nda ordunun en önemli kısmı her zaman atlı askerler olmuştur. Türklerde binicilik sporu açısından ise 1913 yılında Mahmut Şevket Paşa ve Mahmut Muhtar Paşa’nın Sipahi Ocağı’nı kurması bu sporun gelişimi açısından bir dönüm noktası olmuştur.²⁰⁸ Ancak Birinci Dünya Savaşı’nın başlaması ve onu takiben Milli Mücadele yıllarında atlı sporlar ülkede durmuştur.

Cumhuriyet dönemiyle birlikte binicilik sporu da gelişmiştir. 1926 yılında Türkiye Binicilik Federasyonunun kurulmasıyla bu spor dalı organize olmaya başlamıştır. Federasyonun kurulmasıyla cumhuriyet döneminin ilk yarışları 1928 yılında yapılmıştır. Cumhuriyet dönemiyle birlikte “İslah ve Yarış Encümeni” kurumunun kurulması, atlı

²⁰⁷ İdris Sabih, **Stepler**, Havacılık ve Spor Dergisi, 15 Mayıs 1932.

²⁰⁸ **Spor Ansiklopedisi**, a.g.e. s.62.

sporlara büyük bir destek ortaya çıkmasına neden olmuştur.²⁰⁹ İslah ve Yarış Encümeni Kurumu ülkede atın ıslahı için çalışmış ve düzenlediği atlı spor müsabakaları ile atlı sporların ülkede gelişimi için büyük katkılar sağlamıştır. Bu kurum dışında cumhuriyetten önce kurulan Sipahi Ocağı da atlı sporlara katkı sağlamıştır.

1929 yılından itibaren Sipahi Ocağı tarafından binicilik müsabakaları düzenlenmiştir.²¹⁰ Bu müsabakalara Türk kadını da katılmaktadır. Cumhuriyet rejimiyle birlikte değişen Türk kadını binicilik sporunda yer almıştır. İstanbul'da binicilik lig maçları da düzenlenmiştir. Galatasaray, Fenerbahçe, Beykoz, İstanbulspor, Vefa, Pera kulüpleri binicilik şubeleri kurarak bu lige katılmışlardır.

Cumhuriyet döneminde kurulan diğer önemli bir kurumda Türkiye'de ilk defa kurulan "Atlı Spor Kulübü"dür. " *Atlı Spor Kulübünün nizamnamesi bitmiştir. Fahri reisi İsmet Paşa olacaktır. Kulübün maksat ve gayesi atlı spor zevkini uyandırmak, at sevgisini kazandırmak, ata binmek merakını canlandırmak ve gençliği spora alıştırmaktır. Kulüp merkezde ve taşrada binicilik mektepleri ve kurslar açacak, konferanslar verecek ve atlı spora ait müsabakalar düzenleyecektir.*²¹¹"

Binicilik sporunda ilk uluslar arası müsabakalar ise 1931 yılında Bulgaristan'da yapılan Balkan Binicilik Şampiyonası'nda yapıldı.²¹² İkinci uluslar arası binicilik müsabakaları ise yedi ülkenin katılımıyla Fransa'nın Nice kentinde yapılan şampiyonada gerçekleşmiştir.²¹³ Nice Binicilik yarışlarında gösterdiği muvaffakiyetten dolayı Mülazım Sami Bey'e, Gazi Mustafa Kemal Çankaya adında bir at hediye etmiştir.²¹⁴ 1933 yılında ülkemize gelen Bulgaristan Binicilik takımı ile Taksim Stadyumunda yapılan uluslar arası yarışlar ülkemizde binicilik sporuna olan ilgiyi artırmıştır.²¹⁵

²⁰⁹ Cumhuriyet Gazetesi, 24 Ağustos 1929.

²¹⁰ Olimpiyat Dergisi, 14 Kasım 1931.

²¹¹ Cumhuriyet Gazetesi, 19 Ocak 1933.

²¹² Havacılık ve Spor Dergisi, 15 Ekim 1931.

²¹³ Olimpiyat Dergisi, 2 Nisan 1932.

²¹⁴ Havacılık ve Spor Dergisi, 15 Mayıs 1932.

²¹⁵ Cumhuriyet Gazetesi, 8 Temmuz 1933.

2. At Yarışları

“At yarışları denilince akla ilk gelen memleket İngiltere onu müteakipte Fransa’dır. İlk at yarışı 1161 senesinde Londra civarında yapılmıştır. Fakat İngiltere’de ancak 15 yy. da hipodrom inşasına başlanmış ve ilk olarak Chesber, Stafford hipodromları yapılmıştır. At yarışlarında ise ikramiye usulünü getiren kişi İngiltere kralı II. Şarl’dır. 18 asırda İngiltere’de Jokey kulübü kurulmuştur.”²¹⁶ 18. asırdan itibaren de tüm Avrupa’da at yarışları düzenlenmeye başlanmıştır.

Cumhuriyetin ilk on yılında Türkiye’de at yarışlarının merkezi İstanbul, Ankara ve İzmir şehirleri olmuştur. İstanbul, Ankara ve İzmir’de at yarışları, ilkbahar at yarışları ve son bahar at yarışları olmak üzere iki dönemde gerçekleştiriliyordu. İstanbul’da at yarışlarının merkezi Veli Efendi Çayırı’dır. Sipahi Ocağı tarafından her senenin ilk bahar ve son bahar aylarında Veli Efendi Çayırı’nda at yarışları düzenlenirdi. Mevsimlik yapılan bu ay yarışları 6-14 hafta arası sürer ve birincilere ikramiye dağıtılırdı.

Ankara’da düzenlenen mevsimlik at yarışları da önemli organizasyonlardı. Ankara’da Gazi Mustafa Kemal adına düzenlenen “Gazi Koşusu” at yarışlarının en dikkat çekeniydi. Günümüzde de devam eden koşu Türk at yarışçılığının en köklü müsabakasıdır. İlk defa 1927 yılında düzenlenen Gazi Koşusu popülarlığını günümüze kadar korumuştur. Ankara’da düzenlenen at yarışlarına en büyük ilgiyi İsmet Paşa göstermiştir. İsmet Paşa tam bir at yarışı tutkunudur. Ankara’da düzenlenen at yarışlarına çoğunlukla katılmıştır. İstanbul’da yapılan at yarışlarını da sıklıkla izlemeye gitmiştir. İsmet Paşa’nın Ankara at yarışlarında katılan “Olgo” adında bir atı da vardır. İsmet Paşa’nın sahibi olduğu Olgo 1930 senesinde Ankara’da düzenlenen Gazi Koşusu’nu kazanmıştır.

İsmet Paşa tutkunu olduğu atlı sporların Türkiye’de gelişmesi için büyük katkılar sağlamıştır. *“Hükümet erkânı bilhassa Başvekilimiz İsmet Paşa biniciliğe büyük ehemmiyet vermektedir. Bunun bir nişanesi olarak İsmet Paşa’nın arzu ve emirleri ile*

²¹⁶ A.Atçı, **Atçılık**, Türkiye Spor Ansiklopedisi, 1 Ocak 1943.

Ankara’da 50m genişliğinde 120m uzunluğunda bir manej sahası açılmıştır.²¹⁷ Bunun dışında İsmet Paşa “Atlı Spor Kulübü”nün kurulmasını sağlamıştır.

Sporun her alanında olduğu gibi at yarışlarında da Fenerbahçe-Galatasaray rekabeti oluştu. 1931 yılında Galatasaray ile Fenerbahçe arasında ilk at yarışları müsabakaları yapıldı ve bu ilk müsabakayı Galatasaray kazandı.²¹⁸

G-BİSİKLET, JİMNASTİK, ESKRİM

1.Bisiklet

Bisiklet bir araç olarak 17.yy da Fransa’da ortaya çıktı. İlk ortaya çıktığında pedalsız olan bisiklet çeşitli teknik gelişmelerden sonra günümüzdeki halini almıştır. Bisikletin bir spor olarak ortaya çıkması ise 19.yy ile gerçekleşir. Dünyadaki ilk bisiklet yarışı 1869 yılında Paris’te Saint Cloud Parkı’nda yapıldı ve 126 km bu yarışı James Moore adındaki bisikletçi 10 saat 23 dakika ile kazandı.²¹⁹ Bu tarihten sonra bisiklet sporu çeşitli aşamaları geçirerek ilerledi. Ancak bisiklet sporunun dünyada tam anlamıyla popüler hale gelmesi 1903’te başlayan ve günümüzde de en büyük bisiklet organizasyonu olarak kabul edilen Fransa Bisiklet Turu’nun düzenlenmesi oldu.

Türkiye’de ilk bisiklet yarışı 15 Mayıs 1895 tarihinde İzmir’de Bornova’da yapılmıştır. İzmir’de yapılan bu yarışlardan sonra 18 Ağustos 1895 tarihinde İstanbul’da da ilk bisiklet yarışı yapıldı.²²⁰ Ancak bisiklet sporunun ülkeye girmesine rağmen cumhuriyet dönemine kadar ciddi bir hareketlilik olmamıştır. “ *Türkiye’de ilk büyük yol yarışı, 1924 yılında Ege Gençlerbirliği kulübü tarafından Fethiye-Antalya arasında düzenlendi. İlk Türkiye Bisiklet Birinciliği ise 1924 yılında Ankara’da Muhafızgücü Spor Alanı’nda yapıldı ve yarışı Cavit Bey kazandı. Cavit Bey Türkiye’nin ilk sürat ve*

²¹⁷ Olimpiyat Dergisi, 24 Aralık 1932.

²¹⁸ Cumhuriyet Gazetesi, 24 Ağustos 1931.

²¹⁹ Spor Ansiklopedisi, a.g.e. s.69.

²²⁰ Erdoğan Sungur, a.g.e. s.173.

*mukavemet yarışı şampiyonu olmuştur. 1926'da İstanbul'da ilk Türkiye Bisiklet Şampiyonası yapıldı ve Cavit Bey hem sürat hem de mukavemet dallarında ilk Türkiye şampiyonluğunu kazandı.*²²¹»

Türkiye'de bisiklet sporunun öncüsü Ankara'da ki Muhafızgücü kulübüdür. 1923 yılında kurulan kulüp katılmış olduğu turnuvalarla ve ülke içindeki düzenledikleri bisiklet turları ile bisiklet sporunun Türkiye'de popüler hale gelmesini sağladı. Muhafızgücü kurulduğu tarihten itibaren her yıl kuruluş yıl dönümü olan 1 Haziran'da başlamak üzere Anadolu turları düzenledi.²²² Muhafızgücü bu geleneğinden vazgeçmeyerek cumhuriyetin ilk on yılında tüm yıllarda bu turları düzenlemiştir. Bu turların en önemlisi ise 1934 yılında Muhafızgücü bisikletçilerinin 6313 km mesafeyi 122 günde kat ederek tüm Anadolu'yu dolaşarak gerçekleştirdikleri turdur.²²³ Muhafızgücü kulübü dışında Ankara'da Çankaya, Gençlerbirliği kulüpleri bisiklet sporuna önemli destekler vermiştir.

İzmir'de de Altay, Karşıyaka, İzmirspor, Karantina kulüpleri bisiklet sporunun öncüsü olmuşlardır. Özellikle Altay kulübü kulüpler arası yarışmaların dışında düzenlemiş olduğu bisiklet turlarıyla bu sporun İzmir'de yayılmasına büyük katkı sağlamıştır. Altay kulübü 1400 km İzmir turunu düzenleyerek bu alanda en önemli katkısı sağlamıştır.²²⁴

Bisiklet hem takım hem de bireysel olarak yapılabilen bir spordur. Kulüplerin dışında bireysel olarak ta bu sporu yapan bisikletçiler olmuştur. Bunun en önemli ve ilk örneği 1925 yılında Beden Eğitimi öğretmeni olan Hasan Hikmet Bey'in Antalya-İstanbul-Ankara arasında yaklaşık 1000 km mesafeyi bisikletle dolaşmıştır.²²⁵ Bu ilk örnekten sonra bu turu örnek olan birçok Türk sporcusu bireysel olarak bisikletle turlar düzenlemiştir. Cumhuriyet Gazetesi de 1926 yılında Şişli ile Tarabya arasında 32 km

²²¹ Mehmet Sume-Selami Özsoy, *Osmanlıdan Günümüze Türkiye'de Bisiklet Sporuna*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2010.

²²² *Cumhuriyet Gazetesi*, 12 Haziran 1928.

²²³ *Olimpiyat Dergisi*, 11 Ağustos 1934.

²²⁴ *Havacılık ve Spor Dergisi*, 15 Temmuz 1930.

²²⁵ *Cumhuriyet Gazetesi*, 27 Haziran 1925.

mesafeyi gidip gelmeli olarak düzenlediği yarışla bisiklet sporuna destek vermiştir.²²⁶ Bisiklet sporunda ilk uluslar arası deneyimimiz ise 1924 Paris Olimpiyatlarına katılarak gerçekleştirilmek istenmiş ancak yeteri kadar ödenek ayrılmadığı için müsabakalarda Türk bisikletçiler yarışmamıştır.²²⁷ İlk milli müsabakalar ise 1927 yılında Bulgar bisikletçilerle Taksim Stadyumu'nun pistinde yapılmıştır. Bisiklette gerçek anlamda ilk uluslar arası deneyim 1928 Amsterdam Olimpiyatlarına katılarak gerçekleşmiştir.

2.Jimnastik

Türkiye'de jimnastiğin doğmasını ve gelişmesini 1868'de Mektebi Sultani adıyla açılan Galatasaray Lisesi sağlamıştır.²²⁸ Galatasaray Lisesi'nin Fransa'dan getirdiği M. Moiroux beden eğitimi derslerinde jimnastiği tanıttı ve birçok öğrenci yetiştirdi. Galatasaray Lisesi'nden yetişen jimnastikçiler ülkede bu sporun tanınmasını sağladılar.

Galatasaray Lisesinden yetişen en önemli jimnastikçilerden biri Ali Faik Üstünidman'dır. Elli yıl beden eğitimi öğretmeni olarak görev yaptı, modern jimnastikle ilgili "Rizayat-ı Bedeniye" adlı bir kitap yayımladı, Beyoğlu'nda açtığı jimnastik salonunda birçok öğrenci yetiştirdi ve ülkede jimnastik sporunun yerleşmesi için büyük katkıları oldu.²²⁹

Türk jimnastiği için bir dönüm noktası da 1903 yılında Beşiktaş Jimnastik Kulübü'nün kurulmasıdır. Bunu takiben Selim Sırrı Tarcan'ın 1908 yılında yüksek beden eğitimi öğrenimini tamamlamak ve jimnastik sporunu incelemek üzere İsveç'e gönderilmesi, jimnastik sporunun ülkeye sağlam temellerle dönmesine neden oldu. Selim Sırrı Tarcan dönüşünden sonra yaptığı çalışmalarla jimnastiğe önemli katkılarda bulundu. Beşiktaş, Galatasaray, Fenerbahçe, Kurtuluş ve Robert Koleji, jimnastik sporuna destek olarak binlerce gencin bu spora yönelmesini sağladılar.

²²⁶ Cumhuriyet Gazetesi, 31 Mayıs 1926.

²²⁷ Mehmet Süme-Selami Özsoy, *Osmanlıdan Günümüze Türkiye'de Bisiklet Sporuna*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2010.

²²⁸ Atıf Kahraman, *Osmanlı Devletinde Spor*, T.C Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1995.

²²⁹ Ergun Hıçyılmaz, *Türkiye'de Spor*, Yeni Yüzyıl Kitaplığı Yayınları, s.47.

Cumhuriyet döneminde ise jimnastik sporu geri planda kalmıştır. İzmir, İstanbul gibi büyük şehirlerde okul sporu olarak faaliyet göstermiş, spor kulüpleri tarafından beklenen ilgiyi görmemiştir. Spor kulüplerinin jimnastiğe çok fazla yer vermemesi hakkında bu spora karşı ilgisiz kalmasına neden olmuştur.

3.Eskrim

“ Türkiye’de eskrimin öncülüğünü öğretmen Hüsnü Bey yapmıştı. Refik, Fuat ve Ömer Lütfü Beylere eskrimi öğreten Hüsnü Bey ilk ciddi mücadelenin 1903 yılında yapılmasını sağlamıştır. Bu tarihte adı geçen öğrenciler Abdülhamit’in huzurunda İtalyanlarla karşılaşmışlardır. Fuat Bey bunun üzerine padişah emriyle Harbiye’ye eskrim hocası olarak atanmıştır. Daha sonra Beşiktaş Jimnastik Kulübü’nün kuruluşu eskrimin gelişmesine sebep olmuştur.”²³⁰

Cumhuriyet dönemiyle birlikte Türkiye Eskrim Federasyonu kuruldu ve bu sporun kurumsallaşması sağlandı. Eskrim Federasyonu bu sporun ülkede canlanması için büyük çaba harcadı.²³¹ Bu çabaların neticesi olarak 1932 yılında ilk defa Türkiye Eskrim Birincilikleri İzmir’de Halkevi Salonu’nda yapıldı.²³² İstanbul’da; Beşiktaş, Harbiye, Galatasaray kulüpleri ve Robert Koleji Ankara’da; Muhafızgücü, Gençlerbirliği, Güreş ve Eskrim Kulübü eskrim sporunda öncü olmuşlardır. Özellikle Beşiktaş kulübünün öncülüğündeki İstanbul Eskrim Birincilikleri cumhuriyetin ilk on yılında en önemli şampiyona olmuştur.

Eskrim sporunda uluslar arası alanda ilk müsabakalar 1924 Paris Olimpiyatlarında olmuştur. Eskrimcilerimiz 1928 Amsterdam Olimpiyatlarına da katılarak ikinci uluslar arası deneyimini yaşamışlardır. Eskrim sporunda uluslar arası

²³⁰ Ergun Hiçyılmaz, a.g.e. s.49.

²³¹ Cumhuriyet Gazetesi, 10 Temmuz 1926.

²³² Havacılık ve Spor Dergisi, 15 Ekim 1932.

alandan en önemli başarı 1931 yılında Sofya’da düzenlenen Balkan Şampiyonasında Beşiktaş kulübü sporcusu olan Enver Bey’in şampiyon olmasıdır.²³³

H-KIŞ SPORLARI

Kış sporları dünyada yapılan en eski spor dallarından biridir. Kış sporları arasında ilk ortaya çıkan kayaktır. Özellikle soğuk iklimin hüküm sürdüğü coğrafi bölgelerde kış sporları popülerdir. Soğuk iklimin hâkim olduğu İskandinavya yarımadasında kayak ortaya çıkmıştır. Ortaya çıktığında askeri ve taşıma amaçlı olan kayak 18. yy ile spor zihniyeti içerisinde yer almaya başlamış ve 1879 yılında ilk kayak yarışı düzenlenmiştir.²³⁴ Bu tarihten itibaren tüm Avrupa’ya yayılan kayak popüler bir spor haline gelmiştir. Bu durum kış sporlarına olan ilgiyi artırmış ve 1924 yılında Paris’te İlk Kış Oyunları düzenlenmiştir.

Kayak sporu Türklerde de çok eskiye dayandığı iddia edilir. Evliya Çelebi’nin Seyahatnamesinde Türklerin Tuna’da kayak yaptığına dair anlatımların var olduğu belirtilmiştir.²³⁵ Ancak bizde kayak gerçek anlamda Birinci Dünya Savaşı sırasında Kafkas Cephesinde alaylarından birinde yapılmıştır.²³⁶ Bu tarihten itibaren cumhuriyet dönemine kadar herhangi bir gelişme olmamıştır.

Cumhuriyet dönemiyle beraber kayak sporunda da gelişmeler yaşanmıştır. Ancak cumhuriyetin ilk dönemlerinde kayak askeri niteliğini korudu. 1930’lu yıllardan itibaren kayak sporu ülkemizde sivilleşmeye başladı. Kayak sporuna uygun olan en önemli yerler ülkemizde Ankara’da Elma Dağı Bursa’da Uludağ, Kayseri’de Erciyes Dağıdır. 1930 yıllardan itibaren Bursa Dağcılık kulübünün çalışmaları neticesinde Uludağ cumhuriyetin en önemli kış sporları merkezi olmuştur. Uludağ’ın gelişmesi için

²³³ Olimpiyat Dergisi, 4 Haziran 1932.

²³⁴ Türk Spor Kurumu Dergisi, 23 Kasım 1936.

²³⁵ Top Dergisi, 23 Mart 1936.

²³⁶ Türk Spor Kurumu Dergisi, 23 Kasım 1936.

atletizm antrenörü Her Abraham görevlendirilmiştir. Her Abraham'ın raporu sonucunda oteller yapılarak yollar inşa edilerek ucuz kayak malzemeleri getirilerek Uludağ kış sporları merkezi haline dönüştürülmüştür.²³⁷ Uludağ'ın kayak merkezi olarak seçilmesinin nedenleri, İstanbul'a yakın olması, doğasıyla eşsiz bir manzaraya sahip olması ve karın uzun süre yerde kalması sonucu uzun süre kayak yapma imkânı vermesidir.²³⁸ Tüm bu çalışmalar neticesinde kayak sporu 1930'lu yıllardan sonra canlanmış ve 1936 yılında ilk uluslar arası müsabakamızı yapılmıştır.

Cumhuriyetin ilk on yılında kayak sporuna katkı sağlayan kuruluşlar; askeri bir kurum olan Eğirdir de ki Kayak ve Dağcılık Talimgâhı, Gazi Eğitim Enstitüsü, Ankara Ziraat Enstitüsü, Halkevi, Sivas Amatörler Birliği ve Bursa Dağcılık Kulübü bu alanda öncü kurumlar olmuşlardır.

İ-OKÇULUK, ATICILIK, AVCILIK

1.Okçuluk

Tarihin eski devirlerinden beri ordu millet anlayışına sahip olan Türklerde, her bireye ata binmek, kılıç kullanmak ve ok atmak, özellikle at üzerinde giderken ok atmak öğretilerek bir savaşçı olarak yetişmelerine çalışılırdı.²³⁹ Bu zihniyetin sonucunda, Türk devletlerinde okçuluk desteklenmiştir. Osmanlı Devletinde de okçuluk önemsenmiş ve devlet tarafından açılan "Okçuluk Tekkeleri" ile bu spor kurumsallaşmıştır.²⁴⁰ Osmanlı padişahları da okçuluğa önem vermiş ve özellikle II. Mahmut okçuluğun zirvesi olmuştur. Birçok Osmanlı padişahı okçuluk için menzil taşı dikmiş ve ok meydanları yaptırmıştır. 19. Yüzyılda ateşli silahların yaygınlaşmasıyla okçuluk önemini kaybetmiş bu durumda okçuluk sporuna ilginin azalmasına neden olmuştur.

²³⁷ **Türk Spor Dergisi**, 22 Şubat 1933.

²³⁸ **Akşam Gazetesi**, 12 Aralık 1933.

²³⁹ Selim Ahmetoğlu, **Okçuluk**, Türkiyat Mecmuası, Türkiye Araştırmaları Ens. 2011. S.435.

²⁴⁰ Ali Tunç, **Osmanlı Devletinde Spor-Okçuluk**, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üni. Sosyal Bilimler Ens. Beden Eğitimi ve Spor Anabilimdalı, Niğde, 2000, s.18.

Cumhuriyet dönemiyle birlikte, TİCİ bünyesinde 1923 yılında kurulan Okçuluk Federasyonu, bu sporun gelişmesi için çalışmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında Halim Baki Kunter, Selim Sırrı Tarcan, Fazıl Özok, Vakkas Okutan, Bahir Özok, Necmettin Okyay ve Hafız Kemal Gürses okçuluğun gelişmesi yolunda önemli çabalar vermişlerdir.²⁴¹ Ancak tüm çabalara rağmen modern sporların gölgesinde kalan okçuluk günümüzde de olduğu gibi ilgi görmemiştir.

2.Atıcılık

Atıcılık, ateşli silahların yaygın olarak üretilmeye başlanması sonucu ortaya çıkan bir spor dalı olmuştur. Osmanlı Devletinde atıcılık sporu 1910’lu yıllardan itibaren ele alınmaya başlandı. Spor kulüplerinin kurulması ve Türk ordusunun ilgi göstermesi sonucu atıcılık sporu ilgi görmeye başladı. Fenerbahçe Kulübünün 1913 yılında atıcılık sporuna bünyesinde yer vermesi sonucu bu spora olan ilgi daha da arttı.

Cumhuriyet dönemiyle birlikte, TİCİ bünyesinde 1926 yılında “Atıcılık Federasyonu” kuruldu. Federasyonun kurulmasına takiben Ankara’da “Atıcılık Kulübünün” kurulması ve atış poligonlarının yapılması sonucu, bu spora karşı olan ilgi cumhuriyet dönemiyle birlikte artış gösterdi. Ankara’daki atıcılık sporundaki bu atılım zamanla diğer Anadolu illerine de sıçradı.

3.Avcılık

Osmanlı Devletinde padişahların törenlerle yaptığı avcılık, cumhuriyet dönemiyle birlikte önemini kaybetmiştir. Bunun en önemli nedeni, cumhuriyet rejiminin avcılığı bir spor dalı olarak görmemesidir. Avcılığın spor dalı olarak yok sayılması, kurumsallaşmasını da engellemiştir. Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı bünyesinde avcılığa yer vermediği için, acılık küçük çapta dernekler tarafından yürütülmüştür.

²⁴¹ Spor Ansiklopedisi, a.g.e. s.253.

J-DİĞER SPORLAR

Yirminci yüzyılda birçok spor dalı Osmanlı ülkesinde yapılmaktaydı. Başlangıçta ilgi gören kriket, patenli hokey, çim hokeyi, rugby, beyzbol gibi sporlar zamanla Türk halkı tarafından terk edilmiştir. Bu terk edişin çeşitli nedenleri olsa da en önemli nedeni, bu sporların Türk halkı tarafından sevilmemesidir.

Amerika'nın milli sporu olan beyzbol, Türkiye'de ilk defa, 1919 yılında Fenerbahçe Kulübü'nde oynanmaya başlamıştır.²⁴² Fenerbahçe Kulübü'ndeki beyzbol faaliyetlerini İstanbul'da bulunan Amerikalılar yürütmüştür. Fenerbahçe Kulübü'nün tüm çabalarına rağmen başka kulüpler beyzbola önem vermemişlerdir. Fenerbahçe dışındaki kulüplerin beyzbol takımı kurmaması üzerine, maç yapacak rakip bulamayan Fenerbahçe'de de bu spor önemini kaybetmiştir.

Rugby, Mondros Mütarekesi yıllarında, yurdumuza işgal kuvvetleri tarafından taşınan bir spor dalıdır. Beyzbolda olduğu gibi, Rugby sporunu da Fenerbahçe Kulübü benimsemiştir. Fenerbahçe Kulübü dışında Haliç Kulübü de bu sporu yapmıştır. Bu iki kulübün çabalarına rağmen, cumhuriyetin ilk on yılında rugby sporu, Türkler tarafından ilgiyle karşılanmamıştır.

İngiliz sporu olan kriket, Türkiye'ye Birinci Dünya Savaşı öncesi İmogene gemisi tarafından getirilmiş ve mürettebat arasında Beykoz çayırında oynanmıştır.²⁴³ Kriketin ülkeye girmesinden sonra, İstanbul'da Moda Kulübü'ndeki İngilizler bu sporu yapmıştır. Kriket sporu Türk halkı tarafından pek fazla ilgi görmemiş ve zamanla unutulmuştur.

Çim Hokeyi, ilk defa 1914 yılında Türk kulüpleri tarafından oynanmıştır. Fenerbahçe, Galatasaray, Altınordu, Beşiktaş, Gürbüzler ve İdmanyurdu kulüplerinin katılmasıyla Hokey Birliği kurulmuştur. Bu birliği takiben 1923 yılında TİCİ'ye bağlı

²⁴² Ergun Hiçyılmaz, a.g.e. s.69.

²⁴³ Ergun Hiçyılmaz, a.g.e. s.72

olarak Hokey Federasyonu kurulmuştur. Hokey Federasyonu, bu spora karşı ilgiyi artıramamış ve federasyon 12 yıl sonra kapatılmıştır. On iki yıllık bu süreçte Ankara, İzmir ve Adana’da çim hokeyi maçları yapılmıştır.

Patenli Hokeyde, Türkiye’de 1910 yılından itibaren oynanmaya başlamıştır. Spor kulüplerinin bu spora ilgi göstermesi sonucu ilk şampiyonluk maçları 1923 yılında oynanmaya başlamıştır. 1923 yılındaki şampiyonluğu İtalyanlar, 1924 yılındaki şampiyonluğu Nişantaşı Kulübü kazanmıştır. Zamanla bu spora karşı olan ilgi azalmış ve tamamen ortadan kalkmıştır.

Cumhuriyetin ilk on yılında Türkiye’de çok çeşitli sporlar yapılmıştır. Ancak bu sporlar genellikle girişim aşmasında kalmıştır. Bunun nedeni futbol gibi tüm ilgiyi üzerine çeken bir sporun Türk halkı tarafından çok fazla desteklenmesidir.

K-ATATÜRK VE SPOR

“Mustafa Kemal Atatürk tarihi bir şahsiyettir. Bu şahsiyetinde tarihin akışında bir rolü vardır. Hem de, içinden çıktığı Türk toplumunun kaderine damgasını vuracak ve çağının olaylarına yön verecek güçlü ve etkili bir rol. Bu bakımdan milletin kaderine olan müdahalesi şüphe götürmez. Onun Türkiye’de başardığı ve bütün sömürge, yarı sömürge ülkelerin milli kurtuluş hareketlerine önder olan, yön tayin eden siyasi ve iktisadi egemenlik savaşı dediğimiz hareket, Onun çağdaş hüviyetinin diğer orijinal cephesidir.”²⁴⁴

Mustafa Kemal Atatürk her alanda gerçekleştirmiş olduğu devrimlerle Türkiye Cumhuriyetinin temellerini atmıştır. M. Kemal Atatürk bu temelleri ve ülkenin geleceğini Türk gençlerine emanet etmiştir. “ Türk ulusunun büyük kurtarıcısı, Türk mucizesini bütün dünya ülkelerine tanıtıcısı, Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu ve gençliğine armağan ederek onu korumayı vasiyette bulunucusu Mareşal Gazi Mustafa

²⁴⁴ Şevket Süreyya Aydemir, **Tek Adam Mustafa Kemal**, Cilt:1, Remzi Kitapevi, İstanbul, 2011, s.10.

*Kemal Atatürk sporu da yarattığı önemli devrimler arasında değerlendirmektedir.*²⁴⁵”

Mustafa Kemal spora her zaman önem vermiştir ve kendisinde her zaman iyi bir sporcu olmuştur.

Mustafa Kemal Atatürk, Türk sporunun her zaman içinde olmuştur. Resmi olarak ilk görevlendirilmesi, 1915 yılında Osmanlı Genç Dernekleri Müfettişi Umumiliğine atanması olmuştur. Dernek gençlerin spora yönlendirilmesi ve güçlü bir gençlik yaratma amacıyla kurulmuştur. Mustafa Kemal, devrimci kişiliğini göstererek göreve atandıktan sonra bir rapor hazırlayarak Osmanlı Hükümetine sunmuştur. Sunmuş olduğu bu raporla o dönemki spor hayatını betimlemiş ve sporun geliştirilmesi için yapılacak işlemleri sıralamıştır²⁴⁶:

- 1 – Okullardaki beden eğitimi dersleri saati artırılın.
- 2 – Sporu yönetecek kurumlar artırılın.
- 3 – Spora bütçeden ödenek sağlanmalıdır.
- 4 – Spor kulüplerinin yapısı yeniden düzenlenmelidir.
- 5 – Spor faaliyetleri köylere kadar yayılmalıdır.
- 6 – Osmanlı Genç Dernekleri’nin yayınları devam etmelidir.
- 7 – Okullardaki beden eğitimi programları yenilensin.

Mustafa Kemal’in spora karşı ve özellikle güreşe karşı ilgisi çocukluk yıllarında başlar. Atatürk’ün sporu sevip sporla ilgilenmesi 12 yaşında askeri okulda jimnastik öğretmeni olan Teğmen Habib’in yardımıyla oluşmuştur.²⁴⁷ Mustafa Kemal’in hayatında üç spor dalı her zaman için ayrı bir tutmuştur. Güreş, binicilik ve yüzme Mustafa Kemal’in izlemekten ve yapmaktan hayatı boyunca büyük keyif aldığı sporlar olmuştur.

²⁴⁵ Haluk San, **Türk Spor Tarihinde Atatürk**, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul, 1999, s.17.

²⁴⁶ Haluk San, **a.g.e.** s.60.

²⁴⁷ Haluk San, **a.g.e.** s.25.

Güreş, Mustafa Kemal Atatürk'ün hayatında her daim önemini ve heyecanını korumuştur. Çocukluğundan itibaren güreşe karşı ilgi duymuş ve kendisinde güreşmiştir. Cumhuriyet ilk on yılında imkân dâhilinde güreş maçlarını takip etmeye çalışmıştır. 1933 yılında İstanbul'da Maksim Salonunda Türk güreş takımının galibiyetiyle sonuçlanan Türk-İtalyan güreş müsabakaları yapılmıştır.²⁴⁸ Mustafa Kemal Atatürk bu müsabakaları radyodan dinlerken heyecanına dayanamamış ve Maksim salonlarına giderek karşılaşmaları kaldığı yerden Maksim salonunda izlemeye devam etmiştir.

Mustafa Kemal Atatürk, İtalyanları mağlup eden Türk güreş takımına Florya'da yemek vermiştir. Yemekte ağır sıklet şampiyonu Çoban Mehmet'le şu diyalog geçmiştir:

“Mustafa Kemal Atatürk: Sen herkesi kolayca yeniyorsun Mehmet, seninle güreş tutsam beni de yenebilir misin?

Çoban Mehmet: Paşam sizi bütün cihan yenemedi, ben nasıl yenerim.²⁴⁹”

Çoban Mehmet'in bu sözü üzerine M. Kemal Atatürk alnından öpmüştür.

Mustafa Kemal Atatürk'ün güreş sporuna verdiği önemi gösteren bir başka olayda 1931 yılında ünlü Türk güreşçisi Kurtdereli Mehmet'e gönderdiği mektuptur. M. Kemal Atatürk göndermiş olduğu mektup da şu ifadelerle yer vermiştir:

“Seni cihanda büyük ün almış bir Türk pehlivanı tanıdım. Parlak muvaffakiyetinin sırrını bu sözlerle izah ettiğini de öğrendim: Ben her güreşte arkamda Türk milletinin bulunduğunu ve millet şerefini düşünürdüm. Bu dediğini en az yaptıkların kadar beğendim. Onun için senin bu değerli sözünü Türk sporcularına bir meslek düsturu olarak kaydediyorum, bununla, senden ve sözlerinden ne kadar memnun kaldığımı anlarsın. Çoluk çocuğun için sana ufak bir armağan gönderiyorum. O bu mektubumla beraberdir. Pehlivan ömrünün tam sağlıklı uzun sürmesini

²⁴⁸ Cumhuriyet Gazetesi, 20 Eylül 1933.

²⁴⁹ Haluk San, a.g.e. s.157.

*dilerim.*²⁵⁰” M. Kemal Atatürk mükâfat olarak 1000 Lirayı Kurtdereli Mehmet’e vermiştir.

M. Kemal Atatürk’ün güreş sevgisini gösteren bir başka olayda 1936 yılında yaşanmıştır. Ankara’da Atatürk Orman Çiftliği’nde çalışan ve Onu tanımayan bir işçiye güreş yapma teklifi etmiştir. Kastamonulu işçide bu teklifi kabul etmiş ve bunun üzerine M. Kemal işçiyle güreşmiştir. Mustafa Kemal güreşte gerçekleştirilen uluslararası başarılarla karşı hiçbir zaman kayıtsız kalmamıştır. 1936 Berlin Olimpiyatlarında 61 kiloda güreşte şampiyon olan Yaşar Erkan’a telgraf göndermiştir. Telgrafta: “Kendin küçüksün ama memleket için çok büyük iş yaptın. Artık ismin Türk spor tarihine geçti. Çok yaşa Yaşar.”²⁵¹ Bu örnekte de olduğu gibi M. Kemal Atatürk güreş sporuna karşı hiçbir zaman ilgisiz kalmamış ve bu sporu her zaman desteklemiştir.

M. Kemal Atatürk’ün çocukluğundan itibaren önem verdiği ve yaptığı bir başka spor ise biniciliktir. Öğrenim hayatı askeri okullarda geçtiği için binicilik onun için vazgeçilmez bir spor olmuştur. M. Kemal Atatürk, binicilik sporuna ömrünün son yıllarına kadar fırsat buldukça devam etmekten çok hoşlandığını birçok zamanlarda yakınlarına söylemiştir. Binicilik sporuna da her zaman destek vermiş ve uluslararası alandaki başarıları ödüllendirmiştir. 1932 yılının Haziran ayında Fransa’nın Nice şehrinde yapılan uluslararası binicilik yarışmasında başarı gösteren Teğmen Salim’i “Çankaya” atı ile ödüllendirmiştir.²⁵²

Mustafa Kemal Atatürk, su sporlarına karşı her zaman ilgili olmuştur. Özellikle yüzme ve kürek sporunu vakit buldukça yapmaya çalışmıştır. İstanbul’da düzenlenen su sporları müsabakalarını takip etmiştir. İstanbul’da, Moda kıyılarında yapılan senelik yüzme, kürek ve yelken yarışlarını Ertuğrul yatından takip etmiştir.²⁵³ M. Kemal su sporlarına karşı sadece seyirci olarak kalmamıştır. Başta yüzme olmak üzere kürek sporunu da yapmıştır. Yaz aylarında İstanbul’da Florya Köşkü’nde olduğu zamanlarda

²⁵⁰ Haluk San, a.g.e. s.143.

²⁵¹ Haluk San, a.g.e. s. 173.

²⁵² *Olimpiyat Dergisi*, 2 Ağustos 1932.

²⁵³ *Cumhuriyet Gazetesi*, 6 Ağustos 1927.

yüzmekten ve sandala binerek kürek çekmekten de çok hoşlanırdı.²⁵⁴ İstanbul'da bulunduğu zamanlarda Moda Deniz Kulübünü ziyaret eder ve orada vakit geçirirdi. M. Kemal Atatürk'ün yüzerken ve kürek çekerken çekilmiş olan fotoğrafları dönemin gazetelerinde sıklıkla yer almıştır.

M. Kemal Atatürk'ün askeri okullardan beri ilgilendiği sporlardan biride atıcılıktı. Ankara'daki atış poligonuna sık sık gider ve burada atış talimleri yapardı.²⁵⁵ Dolmabahçe Sarayı'ndayken, nasıl iyi bir atıcı olunması hakkında da bilgi vermiştir.

Mustafa Kemal Atatürk gerçekleştirmiş olduğu spor kulüpleri ziyaretleriyle, Türk sporuna destek vermiştir. 1918 yılında Fenerbahçe Kulübünü, 1923 yılında Trabzon İdman Ocağı'nı, 1925 yılında Altay ve Karşıyaka kulüplerini, 1930 yılında Galatasaray Kulübünü ziyaret ederek Türk sporuna desteklerini belirtmiştir. Bu ziyaretlerin dışında, Ankara'da ki Muhafızgücü spor kulübü bizzat M. Kemal Atatürk'ün emriyle 1923 yılında kurulmuştur.

Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu Atatürk, Türk sporunu her fırsatta, sorgulanamaz gücü altında korumuştur. Çeşitli spor kurumlarının manevi liderliğini kabul ederek bu kurumlara destek olmuştur. Cumhuriyetin ilk on yılında Türkiye'de spordan sorumlu tek kurum olan TİCİ'nin manevi başkanlığını kabul etmiştir.²⁵⁶ 1922 yılında İzcilik Ocağı Riyaseti'nin "Başbuğluk" teklifini kabul etmiştir.²⁵⁷ Türk sporunun millileştirilmesi için ülkemizde faaliyet gösteren YMCA Derneğini (Young Men's Chiristian Associatin) kapattırmıştır. Türkçesi "Genç Hıristiyanlar Birliği" olan bu dernek bizzat M. Kemal'in emriyle kapatılmıştır. Bu kapatılmayı takibende 1932 yılında Mustafa Kemal'in emriyle Türk sporuna destek verecek olan Halkevleri açılmıştır.

Çocukluğundan itibaren sportmen bir karaktere sahip olan Mustafa Kemal Atatürk, cumhuriyet dönemiyle beraber Türk sporunu yükselmesi ve uluslararası

²⁵⁴ Haluk San, a.g.e. s.164.

²⁵⁵ Haluk San, a.g.e. s.101.

²⁵⁶ **Havacılık ve Spor Dergisi**, 30 Eylül 1933.

²⁵⁷ Haluk San, a.g.e. s.85.

alandanda başarılar sağlaması için tüm gücüyle destek olmuştur. M. Kemal Atatürk'ün spora bakışı ülkemizin spor zihniyetini temellendirmiştir. Cumhuriyetin ilk on yılındaki spor zihniyetimizi anlamak için M. Kemal Atatürk'ün Türk sporu için söylediklerini belirtmek gerekir:

“Türk milleti anadan doğma sportmendir. Henüz yürümeye başlayan köy çocuklarını bile harman yerlerinde güreşirken görürsünüz. Ata en çok ve en iyi binen yalnız Türk erkekleri değil, Türk kadını da bu işi bilir.

Hangi milletin daha sportmen olduğu ancak harp meydanlarında anlaşılır. Türkün muharebe meydanlarındaki şayanı hayret mukavemet ve kahramanlığı; ruhu kadar bünyesinin de selametine bir delildir. Yalnız harp, sportmen milletlerin üstünlüğünü tebarüz ettirmek için kullanılması caiz görülmeyen müthiş bir vasıta olduğundan ancak gördüğümüz, bildiğimiz usuller tatbik olunmaktadır.

Spor, yalnız beden iktidarının bir üstünlüğü sayılmaz. İdrak ve zekâ, ahlak da bu işe yardım eder. Zekâ ve ihatası kısa olan kuvvetliler; zekâ ve ihatası yerinde olan daha az kuvvetlilerle başa çıkamazlar. Ben sporcunun zeki, çevik aynı zamanda ahlaklısını severim.²⁵⁸”

M. Kemal Atatürk'ün sportmen karakteri, Türk gençliğine her zaman örnek oluşturmıştır. Onun göstermiş olduğu karakter üzerine, Türk sporu inşa edilmiştir. Atatürk'ün göstermiş olduğu hedeflere ulaşılması, bağımsız bir Türk geçliğin yetiştirilmesi, Onun ilkelerinin anlaşılması için spor bir araç olarak görülmüştür.²⁵⁹

²⁵⁸ Haluk San, a.g.e. s.34.

²⁵⁹ Cemal Tuzcuoğulları-E. Barbaros Tuzcuoğulları-Ö. Tarkan Tuzcuoğulları, *Atatürk ve Spor*, Takav Yayıncılık, Ankara, 2001, s.136.

III. BÖLÜM CUMHURİYETİN İLK ON YILINDA TÜRKİYE’DE SPOR HAYATININ SORUNLARI

A-EKONOMİK SORUNLAR

Türkiye Cumhuriyeti ekonomik olarak büyük bir yıkıntının üzerine kurulmuştur. Uzun yıllar savaş alanına dönen Anadolu topraklarında ekonomik faaliyetler durma noktasına gelmiştir. 1923 yılında düzenlenen İzmir İktisat Kongresi ile yeni Türk devletin ekonomik politikası “liberalizm” olarak belirlenmiş ve ekonomik kalkınma hedeflenmiştir. Özel sermayeyi desteklemek için 1924 yılında İş Bankası, 1925 yılında Sanayi ve Maadin Bankası kurulmuş ve 1927 yılında da Teşviki Sanayi Kanunu çıkarılmıştır. Özel sermayeyi ayağa kaldırmak için yapılan tüm bu desteğe rağmen beklenen ölçüde ekonomik kalkınma gerçekleşmemiştir. Bunun en önemli nedeni uzun süren savaş yıllarında halkın elinde yeterli sermayesinin olmamasıdır.

Cumhuriyetin ilk yıllarındaki bu ekonomik durum doğal olarak spor ekonomisine de yansımıştır. Özerk bir statüde kurulmuş olmasına rağmen TİCİ ekonomik olarak devlete bağımlı kalmıştır.²⁶⁰ TİCİ’nin en önemli parasal kaynağı her zaman için kuruma, yıllık bütçeden ayrılan paydır. TİCİ gerçekleştirmiş olduğu tüm faaliyetlerin parasal kaynağı olarak kendisine ayrılan bütçe payını kullanmıştır. Dolayısıyla spor ekonomisinin kalkınması spora ayrılan bütçeyle paralellik göstermiştir. Cumhuriyet hükümeti ilk yıllardan itibaren TİCİ için mevcut ekonomik şartları da göz önünde bulundurarak yıllık bütçeden ödenek ayırmıştır.

²⁶⁰ M. Bedi, *Devletçilikte Spor*, Spor Postası, 17 Kasım 1934.

Aşağıdaki tabloda cumhuriyetin ilk on yılında TİCİ'ye yıllık bütçeden ayrılan paylar gösterilmiştir²⁶¹:

YIL	MİKTAR (TL)	BÜTÇE PAYI (%)
1924	17.000	0.06
1925	0.000	0.00
1926	40.000	0.02
1927	33.000	0.02
1928	30.000	0.01
1929	0.000	0.00
1930	100.000	0.04
1931	40.000	0.02
1932	50.000	0.03
1933	70.000	0.04

Tabloda da görüldüğü üzere Türkiye’de spora ayrılan yıllık bütçe payı çok azdır. Bu ekonomik durumda cumhuriyetin ilk yıllarında sporun gelişmesini yavaşlatmıştır. Ekonomik olarak ikinci bir sorunda TİCİ ayrılan bu yıllık bütçenin harcanması meselesidir. TİCİ’nin kendine ayrılan bu bütçeyi kullanma yöntemi cumhuriyetin ilk yıllarında her zaman tartışmalı olmuştur. *“Bir güreş salonundan mahrum olan gençlerimiz Amerikan Cemiyetinin bodrumunda talim yaparken elimizdeki parayı Amsterdam seyahatine sarf etmek haramdır.”*²⁶² 1928 yılındaki Cumhuriyet gazetesindeki haberde de görüldüğü üzere paranın kullanımı üzerine tartışmalar medya eksenli olarak devam etmiştir. Medyadaki genel görüş TİCİ’nin bütçesindeki parayı altyapılaşmaya harcaması gerektiğidir. Stat, spor salonu, atletizm pisti, tenis kortu yapmak spor seyahatlerinden daha önemli görülmüştür Türk spor medyasında.

²⁶¹ Harun Özmaden, *Cumhuriyet Dönemi İlk Spor Teşkilatı Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı’nın (1922-1936) Yapılanma Sürecinde Beden Eğitimi ve Sporun Fonksiyonları, Fonksiyonlardaki Değişimler ve Toplumsal Hayata Etkileri*, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilimdalı, İstanbul, 1999,s.139.

²⁶² *Cumhuriyet Gazetesi*, 24 Haziran 1928.

Spor hayatında ekonomik anlamda bir diğer sorun ve tartışmada devletin spora ayırdığı bütçenin spor branşları arasında nasıl paylaşıldığıdır. TİCİ ayrılan bütçeden en büyük payı her zaman futbol almıştır. Günümüzde olduğu gibi cumhuriyetin ilk on yılında Türk halkı arasında en popüler spor futboldur. Bunun doğal sonucu olarak “spor demek futbol demek” anlayışı ortaya çıkmış ve en çok yatırım futbolda yapılmıştır. Örnek olarak 1932 yılında düzenlenecek Türkiye birincilikleri için futbola 13.000 TL, atletizme 3.000 TL, güreşe de 1.000 TL ödenek verilmiştir.²⁶³ Diğer sporlara da ekonomik yardım ve yatırımlar yapılsa da genellikle futbolun gölgesinde kalmışlardır.

Hükümetin iyi niyetine rağmen devletin yaptığı ekonomik desteklerin yetersiz kalması spor kulüplerini gelir elde edecekleri organizasyonlara yöneltmiştir. Özellikle spor kulüpleri yabancı ülkelere giderek veya Türkiye’ye yabancı takımlar getirterek yapılan maçların gelirlerinden ekonomik kar etmeyi amaçlamışlardır. Bu düşünce etrafında bir çok yabancı spor kulübü ülkemize getirilmiş ve müsabakalar yapılarak seyirci gelirlerinden ekonomik kazanç elde edilmek istenmiştir. Türkiye’ye getirilen kulüplerin masrafları karşılır belirli bir para verildikten sonra geriye kalan para Türk kulüpleri tarafından paylaşıldı. Örnek olarak 1931 yılında Galatasaray ve Fenerbahçe kulüpleri Almanya’dan Ayıntarht takımını getirmişler ancak müsabakalar sonucunda ekonomik olarak zarar etmişlerdir.²⁶⁴ Bu uygulama milli takımlar bazında da yapılmaktadır. 1933 yılında Bulgaristan giderek Sofya’da Bulgaristan milli takımıyla maç yapacak olan Türk milli takımı Bulgar Federasyonun seyahat parasını göndermemesi üzerine iptal edilmiştir.²⁶⁵

Cumhuriyetin ilk yıllarında Türk halkının ekonomik durumunun genel olarak iyi olmaması spor hayatını etkilemiştir. Seyirci olarak maddi ve manevi spor hayatına dahil olması gereken Türk halkı maddi anlamda bunu başaramamıştır. Bu durumu düzeltmek

²⁶³ **Olimpiyat Dergisi**, 20 Ağustos 1932.

²⁶⁴ **Cumhuriyet Gazetesi**, 18 Haziran 1931.

²⁶⁵ **Cumhuriyet Gazetesi**, 5 Mayıs 1933.

için, herkesin spor müsabakalarını izleyebilmesi için Türk medyasında bilet fiyatlarının ucuzlaması için bir kamuoyu oluşturulmaya çalışılmıştır.²⁶⁶

B-ALTYAPI SORUNLARI

Türkiye Cumhuriyetinin ilk on yılında spor hayatının en temel sorunlarından biri spor tesislerinin yetersizliğidir. Osmanlı Devleti spor tesisi olarak yeni Türk devletine iyi bir miras bırakmamıştır. Stat, saha, spor salonu, tenis kortu, yüzme havuzu, atletizm pisti, kayak merkezi gibi spor alanları cumhuriyet kurulduğunda yok denecek kadar azdır. TİCİ ve cumhuriyet hükümeti sporun ülkede gelişimi için altyapı eksikliğine odaklanmış ve bu durumu ortadan kaldırmak için çalışmalar yapmıştır.

20. yüzyılda Osmanlıda kulüpleşmenin hareketlenmesi sonucu birçok Türk ve yabancı spor kulübü kurulmuştur. İlk stat yapılana kadar maçlar Papazın Çayırı ve Kuşdili Çayırı'nda yapılmıştır. Türkiye'de ilk futbol stadı 1909 yılında İstanbul Şehremini Operatörü Cemil Topuzlu Paşa tarafından Kadıköy'de Papazın Çayırı diye anılan meşhur sahanın hemen yanında yaptırılmış ve İttihat Spor Kulübü'ne tahsis edilmiştir.²⁶⁷ Bu tarihten itibaren maçlar bu statta yapılmış ve yoğun müsabaka programından dolayı stat yıpranmıştır. 1921 yılında Türk sporunun geçmişinde önemli hatıralar taşıyacak olan, ilk milli futbol maçımızı yaptığımız Taksim Stadyumu açılmıştır.²⁶⁸ 1921-1936 yılları arasında varlığını sürdüren stat birçok uluslar arası müsabakaya ev sahipliği yapmıştır. O dönemde ki diğer statlar gibi kompleks bir yapıya sahip olan stat da futbol, atletizm, güreş ve bisiklet müsabakaları yapılmıştır.

İzmir'de 1910 yılların başından itibaren Rumların Pananions takımının kullandığı Punta mevkiindeki Alsancak sahası 1929 yılında tam anlamıyla bir stadyuma çevrilmiş ve Alsancak Stadyumu adını alarak bu tarihten itibaren İzmir'de en önemli

²⁶⁶ Havacılık ve Spor Dergisi, 30 Ocak 1930.

²⁶⁷ Harun Özmaden, a.g.e. s.84.

²⁶⁸ Cumhuriyet Gazetesi, 19 Nisan 1926.

müşabakalara ev sahipliği yapmıştır. Eskişehir’de de 1923 yılında stat yapılmıştır. Türkiye’de hiçbir yardım alınmadan tamamen kulüp tarafından yapılan ilk stadyum ise Fenerbahçe Spor Kulübü tarafından Kadıköy’de yaptırılan ve 1932 yılında hizmete açılan Fenerbahçe stadıdır.²⁶⁹ Fenerbahçe stadı modern olarak inşa edilmiş ve Avrupa statlarına yakın bir teknolojiye sahiptir.

1933 yılında TİCİ ait spor sahaları tabloda gösterilmiştir²⁷⁰ :

Mıntıka	Adet	Mıntıka	Adet
Ankara	1	İzmir	2
Antalya	4	Kocaeli	2
Bandırma	1	Konya	1
Çukurova	1	Manisa	1
Diyarbakır	1	Samsun	1
Eskişehir	1	Trabzon	1
Isparta	1	Uşak	1
İstanbul	2		

Yapılan tüm çalışmalara rağmen spor sahalarının yetersizliği, Türk sporunu cumhuriyetin ilk on yılında olumsuz etkilemiştir. Bu eksiklik basında da tartışma konusu olmuştur. *“Spor sahaları olmadıkça sporun terakkisine ve inkişafına imkan yoktur. Çünkü sporun tatbikat mektepleri spor sahalarıdır.”*²⁷¹ Saha yoksulluğu Türk basınında her zaman tartışma konusu olmuş ve yapılacaklar için öneriler sunulmuştur.

Cumhuriyetin ilk on yılında diğer önemli altyapı sorunu ise kapalı spor salonları eksikliğidir. Boks, güreş, basketbol, voleybol, jimnastik, eskrim gibi sporlar salon sporlarıdır. Bu sporlardan verim alınabilmesi için spor salonlarına ihtiyaç vardır.

²⁶⁹ Olimpiyat Dergisi, 28 Mayıs 1932.

²⁷⁰ Harun Özmaden, a.g.e. s.88.

²⁷¹ A. Fetgeri, Sporun Yükselmesi İçin Birinci İş “SAHA”, Türk Spor, 3 Ekim 1929.

Osmanlı Devletinden miras kalan spor salonları ise birkaç okulun bünyesinde bulunan ve donanım olarak yetersiz olan salonlardır. Bu yetersizliğin farkında olan cumhuriyet hükümeti spor salonlarının çoğalması için çaba harcamıştır. 1923 yılında Spor Alemi dergisinin katkılarıyla Taksim Stadının içinde bir boks ve güreş salonu açılmıştır.²⁷² Spor salonlarının çoğaltılması amacına rağmen cumhuriyetin ilk yıllarında bu başarılamamıştır. Salon sporlarının müsabakaları çeşitli yerlerde yapılmıştır. Özellikle İstanbul başta olmak üzere salon sporları müsabakaları tiyatro salonlarında, sinema salonlarında ve çeşitli kurumların binalarında gerçekleştirilmiştir.²⁷³

TİCİ 1930'dan sonra Türkiye'de spor salonları yapımına daha fazla önem vererek desteklemiştir. TİCİ spor salonlarının yapılması için bütçeden ödenekler ayrılmasını sağlamış ve hükümetten destek almaya başlamıştır. 1932 yılının Eylül ayında yapılan toplantıda İstanbul Mıntıkası emrine açık ve kapalı sahalar tesisine kullanmak üzere 2000 lira gönderilmiş, mıntika heyeti bu paranın bir kısmını güreş salonu yapılması için Vefa-Kumkapı kulübüne, 500 lirasını da Beyoğlu'nda mıntika güreş salonu yapılması için ayırmıştır.²⁷⁴ Bu desteğin sonucunda 1930'lu yılların sonunda birçok kulüp kendi spor salonunu yapmış durumdaydı.

Cumhuriyet Türkiye'sinde ilk havuzlar yapılana kadar su sporları denizlerde gerçekleştiriliyordu. Yüzme, atlama, sutopu gibi sporların ülkede gelişmesi için yüzme havuzu yapılması şarttı. 1931 yılında İstanbul'da Şirketi Hayriye tarafından yapılan Türkiye'nin ilk yüzme havuzu olan Büyükdere Havuzu açıldı.²⁷⁵ Bu havuzun açılması su sporları için bir dönüm noktası oldu ve su sporlarında daha profesyonel bir hayat başladı. 1932 yılında da Ankara'da Orman Çitliğinde Karadeniz Yüzme Havuzu açıldı. Denize kıyısı olmayan başkent, bu tarihten sonra su sporları ile yakından tanışmış oldu. İlk defa sıcak su kaynağı kullanılarak yapılan havuz ise Yalova'da açıldı.

²⁷² Harun Özmaden, a.g.e. s.90.

²⁷³ Cumhuriyet Gazetesi, 15 Kasım 1925.

²⁷⁴ Harun Özmaden, a.g.e. s.90.

²⁷⁵ Olimpiyat Dergisi, 15 Ağustos 1931.

C-KURUMSALLAŞMA PROBLEMİ

Cumhuriyetin ilk on yılında Türkiye’de spordan sorumlu tek kurum Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakıdır. *“Cemiyet Büyük Gazi’nin Türk’e kazandırdığı Sakarya zaferinden bir ay sonra İstanbul’da 27 Teşrinisani 1921 de toplanan 14 Türk spor kulübü tarafından tesis edilmiş ve nizamnamesi mahalli hükümet tarafından 8 Haziran 1922 de tasdik olunmuştur. Cumhuriyet Hükümeti ilk günlerinden beri Cemiyeti yüksek himayesi altına almış ve cemiyetin hakiki hür kongresi ancak 1924’te Ankara’da Cumhuriyet Maarif Vekili Necati Bey tarafından açılmıştır. Reisicumhur Gazi Mustafa Kemal Hazretleri cemiyetin lütfen hamiliğini, Başvekil İsmet Paşa Hazretleri de Fahri Reisliğini kabul buyurmak suretiyle Türk spor gençliğini en büyük himayeye mazhar etmişlerdir. Cemiyet, Cumhuriyet idaresinin bu yüksek himayesinden kuvvet alarak çalışmış, tedrici; emin bir inkişafı teşkilatını vatanın her tarafına yaymakla devam etmiştir. Nizamnamesini çizdiği bu büyük program altında işe başlayan Cemiyet Cumhuriyet Hükümetinin muhtelif senelerde yaptığı mühim yardımlarla daima kuvvetlenerek faaliyet sahasını gittikçe tevsî etmiştir.”²⁷⁶*

TİCİ kurulduktan sonra Türkiye’de sporu yöneten merkezi bir kurum olarak çalışmıştır. TİCİ kurulduktan sonra kurumsallaşma adına ilk yaptığı iş 1922 yılında Türkiye futbol, güreş, atletizm federasyonlarını “Heyet-i Müttehîde” adıyla kurmuş olmasıdır.²⁷⁷ TİCİ kendine bağlı olarak kurduğu bu ilk üç federasyondan sonra 1925 yılına kadar boks, denizcilik, eskrim, bisiklet federasyonlarını da “Heyet-i Müttehîde” adıyla kurarak kurumsallaşma adına ikinci kritik adımı atmıştır.²⁷⁸ Federasyonlar kurulmuş ancak her biri TİCİ’ye bağlı olarak çalışmışlardır. Bu durum federasyonların bağımsız hareket etmesini engellemiştir. Bağımsız hareket edemeyen federasyonlar kendi kurumsal yapılarını özerkçe oluşturamamış ve merkez örgüt olan TİCİ’ye bağımlı

²⁷⁶ Havacılık ve Spor Dergisi, 30 Eylül 1933.

²⁷⁷ Haluk San, Türkiye’de Sporun Örgütlenmesinin 50. Yılı, TMOK Dergisi, 1973, s.9.

²⁷⁸ Cumhuriyet Gazetesi, 20 Mayıs 1925.

varlıklarını sürdürmüşlerdir. Bu bağımlılıkta spor federasyonlarının kendi özerk yapılarını oluşturup kurumsallaşmalarını engellemiştir.

Spor federasyonlarını bir üst kurul gibi çalışan TİCİ bağımlı kalmaları gelişimlerini etkilemiştir. TİCİ, Türkiye’de spor hayatını planlarken sporlar arasında denge kuramamış ve bazı sporların ilgisiz kalmasına neden olmuştur. TİCİ’nin spor federasyonları arasında böyle bir ayrıma gitmesi spor medyasında da her zaman tartışma konusu olmuştur. *“Öteden beri hepimizin şikayet ettiği bir şey var. Bizde spor sade futbol zannediliyor. Güreş hemen hemen metruk kalmış, atletizm günden güne rağbetten düşüyor, boks merakı ise pek az. Bisikletçilik pek sönük, denizciliğe önem verilmiyor. Artık bu yeni teşkilattan sonra futbol gibi diğer sporlara da yatırım yapılacağına sevindik. Ancak değişen pek bir şey yok.”*²⁷⁹ Spor medyasında da tartışıldığı gibi federasyonların TİCİ bu bağımlılığı cumhuriyetin ilk yıllarında kuvvetle devam etmiştir.

TİCİ, Merkez Teşkilatı ve Taşra Teşkilatı olmak üzere iki yapılı oluşturulmuştur. Merkez Teşkilatı kurumun genel yönetiminden, federasyonlar arası iletişimden ve taşra teşkilatının yönetiminden sorumluydu. Merkez Teşkilatına bağlı olarak çalışan Taşra teşkilatı ise kurulmuş olduğu “Mıntıkadan” sorumluydu. Taşra Teşkilatı ona bağlı olarak kurulan “İl Mıntıkaları” tarafından oluşturuluyordu. Cumhuriyetin ilk yıllarında taşra teşkilatı çok az sayıda olmasına rağmen zaman ilerledikçe sayı arttı. TİCİ’nin kuruluşundan itibaren kulüpler çoğaldıkça mintikalar tesis olunmuş ve 1924’te İstanbul, Ankara, Adana, Antalya, Balıkesir, Bursa, Edirne, Eskişehir, İzmir, Kocaeli, Konya, Trabzon, Samsun; 1925 yılında Denizli, Uşak; 1926 yılında Giresun; 1927 yılında Bilecik, Kütahya, Mersin, Amasya (Bu dört mintikadan Bilecik, Mersin, Amasya sonradan lağv edilerek oraya ait kulüpler Eskişehir, Samsun ve Seyhan mintikalarına bağlanmıştır); 1928 yılında Diyarbakır; 1929 yılında Bandırma; 1930 yılında Isparta; 1931 yılında

²⁷⁹ Cumhuriyet Gazetesi, 20 Mayıs 1925.

Manisa; 1932 yılında Çanakkale ve Aydın; 1933 yılında Ordu, Afyon ve Muğla Mintıkları kurulmuş ve bu mintikalara bağlı bir çok kulüp kurulmuştur.²⁸⁰

1933 yılına gelindiğinde ülkenin büyük çoğunluğunda spor mintıkları kurulmuş ve kurulan bu mintikalar aracılığıyla merkezin yönetim gücü taşraya taşınmıştır. Türk sporunun Anadolu'nun ücra köşelerinde yapılanması olumlu katkılar sağlasa da bazı olumsuzlukları beraberinde getirmiştir. Merkez yönetim olan TİCİ her mintıkaya aynı perspektiften bakmış bu durumda mintıkların yönetiminde problem çıkarmıştır. *“Spor teşkilatı iyi yapılanmamıştır. İstanbul ile Bitlis’i aynı kefeye koymaktadır.”*²⁸¹ Büyük şehirlerle küçük şehirlerin yönetim olarak bir tutulması yönetimde koordinasyon eksikliğine neden olmuştur.

Kurumsallaşma adına bir başka problemde TİCİ'nin iç çekişmelere sahne olmasıdır. *“Masa başı mücadeleler ve nizamnamenin yanlış olması spor teşkilatını görevsizleştirmiştir. Çok fazla azalı bir teşkilat olduğu için bu çok fazla fikir çatışmasına neden olmuş ve kurullar işlerini yapamamıştır.”*²⁸² TİCİ yapılanması çok üyeli bir sisteme dayalıdır. Bu durum olumsuzluk olarak kendini en fazla kongrelerde göstermektedir. TİCİ kongreleri her anlamda tartışmalı geçmiş ve iç çekişmelere kurulun nizamnamesi ve faaliyetleri kurban edilmiştir. İç çekişmelerden dolayı karar alınması gereken konularda geç kalınmış ve kurumsal olarak ilerleme yavaş olmuştur.

Türk spor kulüplerinin yapılanması da kurumsallaşma adına önemli bir problemdir. Spor kulüplerinin spora bakışı, sporunda gelişimini etkilemiştir. Kulüpler sporu zevk, şampiyonluk kazanmak, alkış almak aracı olarak görmüşler, bu düşünce de Türk sporunun milli amaçlarına hizmet etmemiştir.²⁸³ Sporun sadece kulüplere kazanç sağlama aracı olarak görülmesi, sporun asıl amacı olan fiziksel ve ruhsal açıdan sağlam bir gençlik yetiştirmek amacından uzaklaşmasına neden olmuştur.

²⁸⁰ Harun Özmaden, a.g.e. ,s.75.

²⁸¹ Abidin Daver, *Türk Sporu Nasıl Yükselir*, Havacılık ve Spor Dergisi, 30 Ağustos 1933.

²⁸² Ulvi Ziya, *Spor Teşkilatımız Nasıl Olmalı*, Havacılık ve Spor Dergisi, 1 Ocak 1931.

²⁸³ Münir Müeyyet Bekman, *Kulüplerin Mahiyeti Fantezilik*, Spor Postası, 14 Temmuz 1934.

D-PROFESYONEL SPOR HAYATINA GEÇİLEMESİ

Spor çerçevesinde profesyonellik; bir spor dalını meslek olarak seçmek ve bundan para kazanmak olarak ifade edilir. Sporun en hayati unsurları olan sporcular ve antrenörlerin durumu profesyonelleşme sürecinde en kritik önemdedir. Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye’de sporun aşması gereken sorunlardan biri de profesyonel sporcu ve antrenör yetiştirme problemidir.

Cumhuriyetle birlikte Türkiye’de spordan tek sorumlu kurum olan TİCİ’nin 1924 yılındaki kongresinde aldığı kararlar profesyonelleşme sürecinin önündeki en kuvvetli engeldir. *“TİCİ’nin 1924 yılında nizamnamesinin yeniden şekillendirildiği birinci kongresinde TİCİ’nin kuruluş amacında; beden eğitimi ve spor hareketlerinin sporcular tarafından bir menfaat ve para kazanma vasıtası olarak kullanılmasına karşı mücadele etmek ve böylece sağlık ve kuvvetin bir gaye değil, zeka ve ilmin yükselmesi için bir vasıta olarak kullanılması suretiyle milli yücelmemize yardımcı olacağı kanaatini vermek ve görevlerinin ise amatörlüğü tertip ve himaye etmek olduğunun belirtilmesiyle TİCİ döneminde amatörlüğün teşvikli ve profesyonelliğin men edilmesi nizamnameyle kesinleştirilmiştir. Hatta nizamnamenin 121. Maddesinde ittifaka dahil kulüp üyelerinin bir müsabakaya katılmaları için her kimden ve ne nam ile olursa olsun para alması profesyonellik olarak kabul edilmiş ve yasaklanmıştır.”²⁸⁴*

Bu amaç doğrultusunda hareket eden TİCİ’nin kontrolü nedeniyle 1930’lu yıllara kadar Türkiye’de spor hayatı amatörce devam etmiştir. Bu amatör hayattan en fazla etkilenen ise sporcular olmuştur. Spordan para kazanamadıkları için başka işlerde çalışıp sporu ikinci bir faaliyet gibi yapmaları sporcuları her anlamda olumsuz etkilemiştir. *“Futbolcularımız profesyonel olmadıkları için çalışmaya ve hayatlarına kazanmaya mecburdurlar. Bu çalışma onların idman yapmalarına engeldir. Galatasaray’ın sol beki İş Bankasında memurdur. Hayatı kolayca ve rahatça kazanan*

²⁸⁴ Harun Özmaden, a.g.e. s.122.

*zevki için spor yapan sporcular çoğaldıkça Türk sporu kendiliğinden ilerleyecektir.*²⁸⁵”

Türkiye’de kamuoyu profesyonelleşmemenin Türk sporuna verdiği zararı fark etmiş ve ortaya çıkan baskıdan dolayı 1930’lu yıllardan itibaren amatör zihniyetten vazgeçilmeye başlanmıştır.

Profesyonel sporcu tartışmaları 1930’lu yıllardan itibaren tartışılmaya başlanmıştır. Dönemin basın kuruluşları sayfalarında bu konuyu tartışmaya açmış ve Türk halkının tepkilerini ölçmüştür. Dönemin ünlü futbolcuları bu yaklaşıma destek vermiş, Galatasaraylı Mithat ve Fenerbahçeli Büyük Fikret’in kulüplerinden maaş istemeleri büyük yankı uyandırmıştır.²⁸⁶ Bu tepkinin sonucunda profesyonel sporcu olması ertelenmiştir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında amatörlüğün teşvik edilmesinin yarattığı olumsuz sonuçlardan biride profesyonel Türk antrenör yetiştirilememesidir. Profesyonel Türk antrenör yetiştirilememesi sonucunda TİCİ antrenör açığını yurt dışından yabancı antrenör getirterek kapatmaya çalışmıştır. Profesyonel Türk antrenör yetiştirme fikri ise Türkiye’de 1930’lu yıllarda kabul görmüş ve antrenör kursları açılmaya başlamıştır. 1931 yılında Ankara, İzmir ve İstanbul’da futbol antrenörlüğü kursu açılmış; kaptanlık vazifesi, umumi futbol kaideleri, münferit oyuncu tekniği, takım tekniği, antrenman usulleri, masaj ve iptidai tedavi derleri okutularak kurs sonunda katılımcılara belge verilerek, profesyonel antrenör yetiştirme adına ilk adım atılmıştır.²⁸⁷

Amatör zihniyetin Türk sporunda oluşturduğu bir başka olgu ise “kompleks sporcu” anlayışıdır. Cumhuriyetin ilk yıllarında sadece bir spor dalıyla ilgilenen kişi bulmak zordu. Bir sporcu bir kulüp bünyesinde çeşitli branşlarda mücadele edebiliyordu. Bir sporcu aynı anda bir atlet, bir futbolcu ve bir tenisçi olabiliyordu. Bu kompleks sporcu olgusunun en önemli kanıtı Ömer Besim Koşalay’dır. İstanbul’da 1899 yılında doğan Ömer Besim Koşalay, güreşte 52 kiloda İstanbul şampiyonu oldu,

²⁸⁵ Abidin Daver, *Türk Sporunun Gayesi*, Havacılık ve Spor Dergisi, 15 Ekim 1929.

²⁸⁶ Ergun Hıçyılmaz, *Türk Spor Tarihi*, Demet Ofset, İstanbul, 1974.

²⁸⁷ *Cumhuriyet Gazetesi*, 5 Ağustos 1931.

atletizmde 29 Türkiye rekorunun sahibi oldu, Galatasaray futbol takımında sol açık olarak oynadı.²⁸⁸ Ömer Besim Koşalay gibi bir çok kompleks sporcu cumhuriyetin ilk on yılında kulüplerde yer alıyordu. Amatör spor hayatı içinde katkı sağlasa da profesyonelleşme sürecinde kompleks sporcu anlayışı Türk sporuna zarar vermiştir. Sporda branşlaşmaya geciktirmiş ve profesyonel sporcu zihniyetinin oluşmasını engellemiştir.

Profesyonelleşme sürecindeki diğer önemli bir engelde; tüm sporların kaynağı olan genç neslin 1930 yılından itibaren sporun dışında bırakılmasıdır. 1930 yılında Maarif Vekâleti, lise öğrencilerinin kulüplerde yer almasını yasaklamış ve öğrencilerin liseyi bitirip kulüplere girebilmesi kuralı getirmiştir.²⁸⁹ Bu uygulama ülkede 1930'lu yıllardan itibaren sporcu kıtlığına neden olmuştur. Aynı zamanda bu uygulama, sporu sağlıklı bir genç nesil yetiştirme amacı olarak görme idealiyle de çelişmiştir.

1930'lu yıllardan itibaren amatörlik-profesyonellik tartışmaları basında alevlenmiştir. Spor medyasında bu tartışma çok fazla yer tutmaya başlamıştır. Türk basını bu konuda ikiye bölünmüştür. Amatör zihniyetin devam etmesi gerektiğini savunanlar, onlara karşılıksa bir an önce profesyonel spora geçilmesinin savunanlar olarak iki cepheye ayrılmıştır. Hararetleşen bu tartışma ortamında TİCİ uzun münakaşalardan sonra tavrını amatör spordan yana koymuştur. TİCİ'nin tavrını amatör spordan yana koyması bazı kulüpleri gizlice profesyonelleşmeye itmiştir. Hatta kulüpler profesyonel oyuncu oynatıyor diye TİCİ'ye şikâyetle bulunmuşlardır. Gizli profesyonelleşmeye karşın amatör zihniyet TİCİ'nin yerini Türk Spor Kurumu'na bırakasıya kadar mevcudiyetini korumuştur.

²⁸⁸ Spor Ansiklopedisi, Milliyet Yayınları, 1991.

²⁸⁹ Cumhuriyet Gazetesi, 16 Kasım 1932.

E-SPOR ZİHNİYETİMİZ

“Cumhuriyet, fikren, ilmen, fennen bedenlen kuvvetli ve yüksek seciyeli muhafızlar ister.” Gazi Mustafa Kemal Atatürk bu sözüyle cumhuriyet rejiminin her anlamda sağlıklı bir genç nesil yetiştirmek için sporu bir araç olarak gördüğünü ortaya koymuştur. Bu düşünce cumhuriyet dönemiyle birlikte Türkiye’de spor zihniyetinin temelini oluşturmuş ve Türk gençliğinin bedenlen, ahlaken yetiştirilmesi için spor en önemli laboratuvar olarak görülmüştür.

Ülkenin her köşesinde spordan sorumlu olan Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı spor zihniyetimizin temelini oluşturan bu düşünceyi uygulamak görevini üstlenmiştir. TİCİ yaptığı tüm faaliyetlerde madden ve manen sağlıklı bir nesil yetiştirmek amacıyla hareket etmiştir. TİCİ sağlıklı bir nesil yetiştirmek için cumhuriyet dönemiyle birlikte kendine önemli amaçlar edinmiştir. Cumhuriyet dönemiyle birlikte spor zihniyetimizin temelini oluşturan amaçlar²⁹⁰ :

- 1-Türk insanının fiziksel ve ruhsal açıdan yeterli düzeye getirilmesi
- 2- Güçlü toplum yaratma
- 3-Askere hazırlık ve yurt müdafaası
- 4-Milli ruh ve Milli temsil
- 5-Siyasi ve Milli propaganda
- 6-Ülkeyi Tanıma

Cumhuriyetin spor zihniyetini oluşturan bu altı madde her anlamda tüm sporlara hakim olmuştur. Gazi Mustafa Kemal Atatürk, cumhuriyeti emanet ettiği gençlerin bu amaçlar doğrultusunda yetişmesini istemiştir. Ancak tüm bu çabaya rağmen kulüpler arasında rekabetin artmasıyla bu amaçlar zamanla ikinci plana

²⁹⁰ Harun Özmaden, a.g.e. s.202.

düşmüştür. *“Memleketimizin gençliğine en mükemmel vatandaş terbiyesini vermek için senelerce evvel bizde spora başvurduk. Türk sporunun bugünkü şeklinde kazanmak ve her ne pahasına olursa olsun mutlaka galip gelerek alkışlanmak arzusu gençlerimize o kadar hakim olmuştur ki bu terbiye vasıtasından takviyesini beklediğimiz dostluk ve centilmenlik hisleri yerine her türlü duyguların kökleşmesine fevkalade müsait olan genç ruhlarda kendini sevmek kendini beğenmek ve akılsız kuvvet yer tutuyor.”*²⁹¹

Rekabetin giderek artması kulüpler arasında sportif ve ekonomik bir yarışa dönüşmüş ve dolayısıyla spor zihniyetimiz bu etkenlerin çerçevesinde değişmeye başlamıştır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında spor zihniyetiyle ilgili bir başka durumda spor branşlarına bakış açımızdır. Türkiye’de ki mazisi geleneksel sporlarımız kadar eski olmasa da futbol Türk milleti tarafından en fazla ilgi gösterilen spor dalı olmuştur. *“Zaten memlekette spor diyince yalnız futbol hatıra geliyor maalesef herkes futboldan başka spor tanımıyor”*²⁹². Bu ilginin sonucu olarak futbol maçları her zaman daha fazla seyirci çekmiş ve futbol en çok desteklenen spor olmuştur. Geleneksel sporumuz olan güreş futbol kadar destek görmese de uluslararası alanda Türkiye’ye en fazla başarı getiren spor olmuştur. Salon sporu olan voleybol ve basketbol ise cumhuriyetin ilk yıllarında pek ilgi görmemiştir. Mondros Mütareke senelerinde Batılılardan öğrendikleri boks ise Türk gençleri benimsemiş ve uluslararası alanda da başarılar göstermişlerdir.

Üç tarafı denizlerle çevrili bir yarımada olmasına rağmen cumhuriyetin ilk yıllarında su sporları beklenen düzeyde ilgi görmemiştir. *“Dört tarafı su ile çevrilmiş olan İstanbul, deniz sporları için en kıymetli en elverişli bir faaliyet merkezi olduğu halde her nedense öteden beri burada deniz sporlarına arzu edildiği kadar ehemmiyet verilmez.”*²⁹³ Su sporlarına karşı bu ilgisizlik cumhuriyet dönemine Osmanlın zamanından kalma bir mirastır. Anadolu coğrafyası büyük su kaynaklarına sahip olmasına rağmen yüzme, atlama, kürek, yelken gibi su sporlarında uluslar arası alanda herhangi bir başarı yakalanamamıştır. Türk halkının bu ilgisizliğine karşın Gazi Mustafa

²⁹¹ Vildan Aşır, **Bizdeki Spor Zihniyeti**, Havacılık ve Spor Dergisi, 1 Temmuz 1929.

²⁹² Burhanettin, **Sporda Vaziyetimiz**, Havacılık ve Spor Dergisi, 15 Ekim 1929.

²⁹³ Ahmet İhsan, **Bizde Deniz Sporları**, Havacılık ve Spor Dergisi, 30 Ağustos 1930.

Kemal Atatürk yüzmeyi sever ve İstanbul'da yapılan su sporları müsabakalarını Ertuğrul yatından takip ederdi.²⁹⁴ Günümüzde de su sporlarına karşı bu ilgisizlik devam etmekte ve ülke gençlerini bu sporlara yöneltecek çalışmalar yapılmamaktadır.

Atletizm sporuna cumhuriyetin kuruluşundan itibaren büyük önem atfedilmiş ve Türk milleti tarafından uygulanması için destek verilmiştir. Türk kamuoyunda atletizm, sporların temeli olarak kabul edilmiş ve bunun sonucu olarak iyi bir futbolcu, basketbolcu, voleybolcu, güreşçi, boksör olabilmenin ön koşulu olarak iyi bir atlet olunabilmesi anlayışı gelişmiştir. Atletizme atfedilen bu önem neticesinde Avrupa'dan getirilen antrenörler arasında her zaman bir atletizm antrenörüne yer verilmiştir.

²⁹⁴ Cumhuriyet Gazetesi, 6 Ağustos 1927.

SONUÇ

Cumhuriyetin ilk on yılında Türkiye’deki spor hayatının temelini, Osmanlı Devletinin spor mirası olan “geleneksel sporlar” ile 19 yüzyılın son çeyreğinde Osmanlı ülkesine giren “modern sporlar” oluşturmuştur. Spor geçmişinin bu mirası, cumhuriyet dönemi spor hayatını çeşitlendirmiştir. Güreş, okçuluk, atıcılık, cirit, binicilik, avcılık gibi geleneksel sporlarla; futbol, atletizm, boks, bisiklet, eskrim, yüzme, su topu, yelken, tenis, voleybol, basketbol, kayak, dağcılık gibi modern sporların Cumhuriyetin ilk on yılında Türkiye’de uygulanması spor hayatına çeşitlilik getirmiştir. Spor hayatındaki bu çeşitlilik olumlu gibi gözükse de nitelik olarak istenilen seviye yakalanamamıştır.

1922 yılında 14 kulübün katılımıyla kurulan Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı, Cumhuriyet hükümeti tarafından himaye edilmiş ve ülkede sporu yönetecek tek kurum olarak görevlendirilmiştir. TİCİ, Mustafa Kemal Atatürk’ün himayesinde, İsmet İnönü’nün fahri başkanlığında, 1936 yılında feshedilip yerine Türk Spor Kurumu’nun kuruluşuna kadar sporun ülkede yaygınlaşması için çalışmıştır. On yıllık süreçte yapılan çalışmalarla, 14 olan kulüp sayısı 401’e, 827 olan kayıtlı sporcu sayısı ise 15582’ye, 2 olan mıntıka sayısı 26’ya yükselmiştir.

Cumhuriyetin ilk on yılında futbol her zaman için en popüler spor olmuştur. Hatta “spor demek futbol demek” anlayışı oluşmuş ve bu zihniyetin sonucu olarak diğer sporlar futbolun gölgesinde kalmıştır. Parasal destek olarak, altyapılaşma olarak her zaman futbol ön plana çıkarılmıştır. İstanbul, İzmir, Ankara futbolda önde gelen şehirler olmuş bu illeri Eskişehir, Trabzon ve Adana izlemiştir. Futbol hayatı resmi ve özel olmak üzere iki boyutta var olmuştur. TİCİ tarafından düzenlenen İl Mıntıkaları şampiyonlukları ve bu il şampiyonlarının karşılaştıkları Türkiye Şampiyonasını müsabakaları resmi ligi oluşturmuştur. Çeşitli gazete, dergi, kurum ve kuruluşların düzenledikleri turnuvalar ise resmi olmayan futbol hayatını oluşturur. Yabancı takımların ülkeye davet edilerek ve de Türk takımlarının yabancı ülkeye seyahat etmesiyle gerçekleştirilen müsabakalarda futbol hayatının uluslararası boyutudur.

Uluslararası boyutun bir başka unsuru da milli maçlardır. 1923 yılında Taksim Stadyumu’nda Romanya ile başlayan futbol milli maçları cumhuriyetin ilk on yılında futbolun Türkiye’deki gelişimi için kritik bir öneme sahip olmuştur.

Atletizm, İstanbul ve İzmir şehirlerinde ön plana çıkmıştır. Özellikle Galatasaray Kulübü atletizm sporuna, yetiştirmiş olduğu sporcularla ve düzenlemiş olduğu turnuvalarla büyük katkılar sağlamıştır. Ata sporumuz olan güreş, kurumsal ve ekonomik olarak fazla destek görmese de uluslararası alanda en büyük başarıları getiren spor olmuştur. “Türk Gibi Kuvvetli” sözü güreş sporundaki başarılarımızdan sonra spor tarihine yazılmıştır. Mütareke senesinde tanıdığımız boks ise Türk gençleri tarafından ilgi görmüş ancak istenen seviyede başarılar sağlanamamıştır.

Tenis, cumhuriyetin ilk yıllarında azınlıklar tarafından yapılan bir spor olmasına karşın, Fenerbahçe Kulübünün, tenise kulüp bünyesinde yer vermesi sonucu Türk halkı tarafından da yapılmaya başlanmıştır. Tenis kortlarının yapımının maliyetli olmaması bu sporun kısa sürede ülkede yayılmasına neden olmuştur. Salon sporları olan voleybol ve basketbol, spor salonları yetersizliğinden dolayı yeterince gelişmemiş ve ilgi görmemiştir. Voleybol ve basketbol cumhuriyetin ilk on yılında daha çok okul sporları olarak kalmış asıl gelişimleri 1940’lı yıllardan sonra olmuştur.

Türkiye, üç tarafı denizlerle çevrili bir yarımada devleti olmasına rağmen, su sporları istenilen ilgiyi görmemiştir. Yüzme, kürek, yelken, sutopu branşları arasından en fazla ilgiyi yüzme görmüştür. Türkiye’de yüzme havuzlarının yapılmasıyla birlikte yüzme ve sutopu büyük atılım gerçekleştirmiştir. Ancak bu atılıma rağmen cumhuriyetin ilk on yılında uluslararası alanda herhangi bir yarışmaya dahil olunmamıştır. Kürek, yelken ise İstanbul ve İzmir’de ilgi görmüş özellikle İzmir’de Karşıyaka Yelken Kulübü bu spora büyük katkılar sağlamıştır. Kış sporları ise 1930’lu yıllardan itibaren kış tesislerinin yapılmaya başlanmasıyla gelişme göstermiştir.

Türk milletinin tarihinde at her zaman önemli bir yer tutmuştur. Bu öneminden dolayı atlı sporlar tüm Türk devletlerinde desteklenmiştir. Mustafa Kemal Atatürk ve

İsmet İnönü atlı sporlara karşı ilgi duymuşlar ve desteklemişlerdir. İsmet İnönü bir binici olarak at yarışlarına katılmış ve düzenlenen at yarışlarını ilgiyle takip etmiştir. Mustafa Kemal Atatürk adına 1927 yılında ilk defa “Gazi Koşusu” düzenlenmiş ve günümüze kadar önemini korumuştur.

Bisiklet sporu özellikle Ankara’da Muhafız gücü kulübü tarafından benimsenmiştir. Kulüp Anadolu turları düzenlemiş, bisiklet sporunun ülkede yaygınlaşması için büyük katkılar sağlamıştır. Salon sporu olan jimnastik ise Galatasaray Lisesi öncülüğünde ülkede varlık göstermiştir. Diğer salon sporu olan eskrimde beklenen gelişimi gösterememiştir.

Türkiye cumhuriyetinin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk spor hayatında hem izleyici olarak hem de uygulayıcı olarak yer almıştır. Maddi ve manevi olarak Türk sporuna katkı sağlamıştır. Fenerbahçe Spor Kulübü binasının yangında kullanılamaz hale gelmesi sonucu, yeni yapılan kulüp binasına bizzat kendisi 500 Türk lirası bağışlamıştır. İstanbul’da düzenlenen su sporları müsabakalarını Ertuğrul yatından sıklıkla takip etmiştir. Ankara’da kendi adına 1927 yılında düzenlenmeye başlanan Gazi Koşusu günümüzde dahi geçerliliğini korumaktadır. Güreş sporuna çocukluğundan itibaren ilgi duymuş ve iyi bir güreşçi olmuştur. Yüzmeyi de çok seven M. Kemal Atatürk fırsat bulduğunda bu sporu da uygulamıştır.

Cumhuriyet rejiminin görevi olan Türk kadının sosyal hayatın aktörlerinde olması amacı spor aracılığıyla da gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Türk kadının spor hayatına dahil olması için teşvik edici bir tutum ortaya konmuş ve bu tutumun sonuçları alınmıştır. Sporda da yer almaya başlayıp sosyal hayata adapte olmaya başlayan Türk kadını özellikle yüzme sporuna büyük ilgi göstermiştir. Bu ilgiyi gören çeşitli gazetelerde kadınlara yönelik yüzme yarışları düzenlemiş ve kadının sosyal hayata dahil olmasına katkı sağlamıştır.

Cumhuriyetin ilk on yılında Türk spor basına da spor hayatına büyük katkılar sağlamıştır. Gazeteler ve dergiler düzenlemiş oldukları turnuvalarla spor hayatına

canlılık ve çeşitlilik katmışlardır. Özellikle Cumhuriyet Gazetesi, futbol, güreş, boks, yüzme gibi sporlarda bir çok turnuva düzenlemiştir. Cumhuriyet Gazetesi dışında, Milliyet, Hürriyet, Akşam gazeteleri; Havacılık ve Spor ve Olimpiyat Dergileri organize ettikleri spor turnuvalarıyla spor hayatına büyük çeşitlilik ve canlılık katmışlardır. Düzenlemiş oldukları turnuvalar dışında spor hayatının sorunlarına ve geleceğine yönelik yaptıkları öneri ve çalışmalarla sporu yönetenlere yol göstermişlerdir. Diğer önemli bir katkı da sütunlarda yer verilen spor haberleriyle, sporun ülkede geniş kitlelerce tanınmasını ve yapılmasını sağlamışlardır.

Cumhuriyetin ilk on yılında spor hayatının en önemli sorunu ekonomik yetersizliktir. Devlet yıllık bütçeden düzenli olarak spora pay ayırsa da bu hiçbir zaman yeterli olmamıştır. Ekonomik yetersizliğe paralel olarak ortaya çıkan diğer bir sorunda altyapı sorunudur. Stat, saha, spor salonu vs. spor tesisleri yeterli sayıda yapılamamıştır. Her ne kadar tesis yapımı artsa da istenilen seviyeye gelememiştir. Spor tesislerin yetersiz kalması ülkede sporcu yetişmesini yavaşlatmıştır.

TİCİ, cumhuriyetin ilk on yılında spordan sorumlu tek kurum olmuştur. Merkez ve taşra olmak üzere iki boyutta örgütlenmiş, alt birimler olarak spor branşları federasyon olarak kurulmuştur. Ancak tek merkezden yönetme isteği federasyonlara özgürlük tanımamış bunun sonucunda sporun gelişmesi için kararlar ivedilikle alınamamıştır. TİCİ görevleri arasında “amatörlüğü teşvik” maddesini de saymıştır. Bu düşüncede profesyonel sporcu ve kulüp olmasını engellemiş, profesyonel spor hayatına geçilmesini geciktirmiştir. Profesyonel spor hayatına geçilemediği için uluslararası alanda rekabet edecek sporcular yetişmemiştir.

BİBLİYOGRAFYA

I-SÜRELİ YAYINLAR

A-GAZETELER

Akşam

Cumhuriyet

Milliyet

Spor Postası

Yeni Gün

B-DERGİLER

Gol Dergisi

Havacılık ve Spor Dergisi

Olimpiyat Dergisi

Top Dergisi

Türk Spor Kurumu Dergisi

Türk Spor Dergisi

II-İNCELEME ESERLER

A-KİTAPLAR

AHMAD, Feroz, **Modern Türkiye'nin Oluşumu**, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2005.

ARI, Kemal, **Tarih Yöntemi "Tarih Ne Güzel Bir Aynadır"**, İleri Yayınları, İzmir, 2011.

ATEBEYOĞLU, Cem, **Türk Basketbolu**, İstanbul Matbaası, İstanbul, 1970.

ATABEYOĞLU, Cem, **Türk Yüzme Tarihi**, Türk Spor Vakfı Yayınları, İstanbul, 1993.

AYDEMİR, Şevket Süreyya, **Tek Adam Mustafa Kemal 1881-1919**, Cilt-1, Remzi Kitapevi, İstanbul, 2011.

BERKES, Niyazi, **Türkiye'de Çağdaşlaşma**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2003.

ERTUĞ, Ali Rıza, **Türkiye Futbol Tarihi (1890-1923)**, BTGM Ankara Bölge Müdürlüğü Yayını, Ankara, 1977.

EVANS, J. Richard, **Tarihin Savunusu**, İmge Kitapevi, Ankara, 1999.

FİŞEK, Kurthan, **100 Soruda Türkiye Spor Tarihi**, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1985.

GÜVEN, Özbay, **Türklerde Spor Kültürü**, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara, 1992.

HİÇYILMAZ, Ergun, **Türk Spor Tarihi**, Demet Ofset, İstanbul, 1974.

HİÇYILMAZ, Ergun, **Türkiye'nin Sorunları Dizisi Türkiye'de Spor**, Yeni Yüzyıl Kitaplığı Yayınları.

IGGERS, G. George, **Bilimsel Nesnellikten Postmodernizme Yirminci Yüzyılda Tarih Yazımı**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2003.

İŞCAN, Fehmi, **Türklerde Spor**, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1988.

KAHRAMAN, Atıf, **Osmanlı Devletinde Spor**, Türkiye Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1995.

KAHRAMAN, Atıf, **Cumhuriyete Kadar Türk Güreşi**, Türkiye Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1989.

SAN, Haluk, **Türk Spor Tarihinde Atatürk**, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul, 1999.

SAN, Haluk, **Olimpiyatlarda Türk Sporcuları**, Hürriyet Gazetesi Yayını, İstanbul, 1988.

SUNGUR, Erdoğan, **İzmir Spor Tarihi**, İzmir İl Özel İdare Yayınları, İzmir, 2002.

TAYGA, Yunus, **Türk Spor Tarihine Genel Bir Bakış**, GSGM Yayınları, Ankara, 1990.

TUZCUOĞULLARI, Cemal-TUZCUOĞULLARI, E. Barboros-TUZCUOĞULLARI, Ö. Tarkan, **Atatürk ve Spor**, Takav Yayıncılık, Ankara, 2001.

TÜRK FUTBOL TARİHİ 1904-1991, Türkiye Futbol Federasyonu Yayınları, İstanbul, 1992.

YILDIZ, Doğan, **Türk Spor Tarihi**, Eko Matbaası, İstanbul, 1979.

B- TEZLER VE MAKALELER

GENÇ, Hasan Hüseyin, **1929 İzmir'in Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Yapısı**, Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2010.

GÜL, Çiğdem, **Türk Spor Teşkilatının Sorunları ve Yeniden Yapılanması**, Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2008.

KARAHÜSEYİNOĞLU, M. Fatih, **Küreselleşme ve Geleneksel Türk Sporları**, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul, 2007.

ÖZMADEN, Harun, **Cumhuriyet Dönemi İlk Spor Teşkilatı Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı'nın (1922-1936) Yapılanma Sürecinde Beden Eğitimi ve Sporun Fonksiyonları Fonksiyonlardaki Değişimler ve Toplumsal Hayata Etkileri**, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul, 1999.

ŞAHİN, Süleyman, **Sosyal Değişme Sürecinde Güreş Sporunun Toplumsal Dinamikleri**, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul, 2006.

TUNÇ, Ali, **Osmanlı Devletinde Spor Okçuluk**, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisan Tezi, Niğde, 2000.

AHMETOĞLU, Selim, "Kitabiyat", **Türkiyat Mecmuası**, 2011.

ATÇI, Ahmet, "Atçılık", **Türkiye Spor Ansiklopedisi**, 1 Ocak 1943.

AŞİR, Vildan, “Bizdeki Spor Zihniyeti”, **Havacılık ve Spor Dergisi**, 1 Temmuz 1929.

ATEBEYOĞLU, Cem, “Tanzimat’tan Cumhuriyete Spor”, **Tanzimat’tan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi**, İletişim Yayınları, İstanbul, 1985.

BEDİ, M., “Devletçilikte Spor”, **Spor Postası**, 17 Kasım 1934.

BEKMAN, Münir Müeyyet, “Kulüplerin Mahiyeti Fanteziliklidir”, **Spor Postası**, 14 Temmuz 1934.

BURHANETTİN, “Sporda Vaziyetimiz”, **Havacılık ve Spor Dergisi**, 15 Ekim 1929.

ÇAKIR, Hamza, “Türk Basınında İlk Spor Gazetesi Futbol”, **İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi**, sayı:26, 2008.

ÇELİK, Veli Onur-BULGU, Nefise, “Geç Osmanlı Döneminde Batılılaşma Ekseninde Beden Eğitimi ve Spor”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı:24, 2010.

DAVER, Abidin, “Türk Sporunun Gayesi”, **Havacılık ve Spor Dergisi**, 15 Ekim 1929.

DAVER, Abidin, “Türk Sporu Nasıl Yükselir”, **Havacılık ve Spor Dergisi**, 30 Ağustos 1933.

DAVER, Abidin, “Bizde Futbol Nasıl Başladı?”, **Türk Spor**, 7 Kasım 1929.

ERKOĞLU, Sedat, “Türkiye’de Tenis”, **Türkiye Spor Ansiklopedisi**, 1943.

FETGERİ, A., “Sporun Yükselmesi İçin Birinci İş: SAHA”, **Türk Spor**, 3 Ekim 1929.

GÜVEN, Özbay-HERGÜNER, Gülten, “Türk Kültüründe Avcılığın Temel Dayanakları”, **Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı:5, 1999.

IŞIN, Priscilla Mary, “Türk Okçuluk Araştırmaları”, **Tematik Türkoloji Dergisi**, 2009.

İHSAN, Ahmet, “Bizde Deniz Sporları”, **Havacılık ve Spor Dergisi**, 30 Ağustos 1930.

KANOK, Kerim, “Güreş Tarihi”, **Türkiye Spor Ansiklopedisi**, 1943.

RIFAT, Kemal, “Ecneblerle Temaslarımız”, **Olimpiyat Dergisi**, 14 Ekim 1933.

SABİH, İdris, “Stepler”, **Havacılık ve Spor Dergisi**, 15 Mayıs 1932.

SAN, Haluk, “Voleybol Tarihi”, **Türkiye Spor Ansiklopedisi**, 1943.

SAN, Haluk, “Türkiye’de Sporun Örgütlenmesinin 50. Yılı”, **TMOK Dergisi**, 1973.

SADULLAH, “Türk ve Güreş”, **Havacılık ve Spor Dergisi**, 15 Mart 1930.

SELAHATTİN, Sait, “Tenisçilerimiz Ne Alemde”, **Olimpiyat Dergisi**, 23 Mayıs 1931.

SÜME, Mehmet-ÖZSOY, Selami, “Osmanlıdan Günümüze Türkiye’de Bisiklet Sporuna”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2010.

TAŞCI, Tefik, “Bizde Tenis”, **Türkiye Spor Ansiklopedisi**, 1943.

YEN, Ali Sami, “Futbola İlk Adımı Nasıl Attık”, **Türkiye Spor Ansiklopedisi**, 1943.

ZİYA, Ulvi, “Spor Teşkilatımız Nasıl Olmalı”, **Havacılık ve Spor Dergisi**, 1 Ocak 1931.

ZİYA, Ulvi, “Futbolumuzun Terakkisi”, **Havacılık ve Spor Dergisi**, 15 Mayıs 1931.

C-ANSİKLOPEDİLER

Spor Ansiklopedisi, Milliyet Yayınları, 1991.

Spor Ansiklopedisi, Cem Atebeyoğlu, Yeni İstanbul Gazetesi Yayını, İstanbul, 1972.

Türkiye Spor Ansiklopedisi, 1943-1944.

EKLER

EK 1: Mustafa Kemal Atatürk, Moda'da düzenlenen senelik yüzme yarışlarını Ertuğrul Yatı'ndan izlerken

Kaynak: Cumhuriyet Gazetesi, 6 Ağustos 1927.

EK 2: Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı

Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı

Cemiyet, Büyük Gazi'nin Türkeye kazandırdığı Sakarya zaferinden bir ay sonra İstanbul'da 27 Teşrinisani 1921 de toplanan 14 Türk spor kulübü tarafından tesis edilmiş nizamnamesi mahalli hükümet tarafından 8 Haziran 922 de tasdik olunmuştur.

Cumhuriyet Hükümeti, ilk günlerindenberi Cemiyeti yüksek himayesi altına almış ve cemiyetin hakiki, hür kongresi ancak 924 te Ankara'da Cumhuriyet Maarif Vekili Necati B. merhum tarafından açılmıştır. 1925 kongresini Başvekil İsmet Paşa Hazretleri çok mühim bir nutkile açmış, Türk Gençliğine gidilecek yolu göstermiştir.

Reisicümhur Gazi Mustafa Kemal Hazretleri cemiyetin lütfen hamiliğini, Başvekil İsmet Paşa Hazretleri de Fahri Reisliğini kabul buyurmak suretile Türk Spor Gençliğini en büyük himayeye mazhar etmişlerdir. Cemiyet, Cumhuriyet idaresinin bu yüksek himayesinden kuvvet alarak çalışmış, tedrici emel bir inkişafı teşkilâtını vatanın her tarafına yaymakta devam etmiştir. Nizamnamesini çizdiği bu büyük program altında işe başlayan Cemiyet, Cumhuriyet Hükümetinin muhtelif senelerde yaptığı mühim yardımlarla daima kuvvetlenerek faaliyet sahasını gittikçe tevsî etmiştir. Cemiyet kongreleri 1924, 1925, 1926, 1927, 1930, 1932 senelerinde toplanarak umumi merkezin ve federasyonların ve mntaka heyetlerinin hesap ve çalışma raporlarını tetkik ve muhakeme etmiştir. Kongrenin hesap müfettişleri tarafından da umumi merkez hesapları daima muhakemeye tabi tutulmuştur.

Cumhuriyet Hükümeti 16 Kânunusani 1926 tarihli kararnamesile cemiyetin, çizdiği gayeye muvaffak surette çalıştığını tespit ederek, onu menafii umumiyeye hâdim cemiyetler arasına koymuştur.

On sene içinde cemiyetin yaptığı işler ve elde ettiği neticeler şunlardır:

- 1 — Amatörlüğü teşvik,
- 2 — Umumi müsabakalar tertip, birincilikler tayin, rekorlar tespit etmek.
- 3 — Lüzumlu kanunların neşri için teşebbüsatta bulunmak.
- 4 — Cihan müsabakalarında Türk Sporculuğunu temsil etmek.
- 5 — Spora ait idari fennî nizamnameler neşretmek.
- 6 — İdman mahallerinin tanzim ve teksirini temin etmek.
- 7 — Spor mükâfat ve şehadetnameleri vermek.
- 8 — Tedricî surette idman mntakalarını tesis etmek
- 9 — Faydalı neşriyat yapmak
- 10 — Ecnebi spor teşkilâtile münasebat tesis etmek.

Cumhuriyetin ilânında teşkilâta dahil kulüpler on dört ve 827 si faal sporcu olmak üzere umumi âzası 3200 iken bugün teşkilât kulüplerinin miktarı 173 ü bulmuş ve 10.075 faal sporcu olmak üzere umumi âza onbeş bini geçmiştir.

Mütehassıs muallim ve antrenörlerin çalıştığı seneler ve miktarları:

1924	Bir güreş,	bir futbol
1925	" "	" "
1926	" "	" "
1927	" "	" bir eksirim; bir atletizm
1928	" "	" " " " bir boks
1929	" "	" " " " "
1930	" "	" " " " "
1931	" "	" " " " "
1932	" "	" " iki atletizm bir denizcilik
1933	" "	" " üç atletizm " "

Kaynak: Havacılık ve Spor Dergisi, 30 Eylül 1933.

EK 3: Muhafız Gücü bisikletçilerinin Türkiye turu haritası

Kaynak: Olimpiyat Dergisi, 11 Ağustos 1934.

Ek 4: Cumhuriyet Gazetesi yüzme yarışları madalyaları

Kaynak: Cumhuriyet Gazetesi, 13 Eylül 1927.

EK 5: Türkiye-Rusya futbol milli maçı öncesi Türk Milli takım kadrosu

آنقره ده تورک و روس ملی طاقملری آره سنده دونکی مسابقه

روسلر ایکی صابی یابدیلمر، بزده ایکی صابی یابدی، فقط نه دنه بر عدا یابدی

مسابقه آقشاملین ساعت آتیده اجرا ایدیلشدر، اوچنجی دقیقه ده صبح بک بر غول یابمشدر. ایکنجی هافتامده علاءالدین بک غولی اوفساید عدا ایدیلشدر. روسلر هر ایکی صابی نی ایکنجی هافتامده ییشلردر

آنقره ده [خصوصی سپور غار مژدن] ملی طاقملر ایله روسلر آره سنده کی مسابقه بو آقشام ساعت آتیده اجرا ایدیلدی. استقلال عکمه سی هیئتی، مبعوثلر، سفیرلر و بیش بیک کشیدن فضا سی واردی.

معتاد مراسمدن سوکره اوپونه باشلا دی. اوچنجی دقیقه ده صبح بک بر غول یابدی. روسلر قبا و سرت اوینا یوزلردی. لیلی محمد و علاءالدین بک چیتدیلمر و برنجی هافتام بوسورته نتیجه لندی.

ایکنجی هافتامده، یئری اوچنجی دقیقه ده علاءالدین بک بک کوزله بر غول یابدی. روسلر کورولنی ایتکه باشلادیلر. (هوساید) صابیلدی. اوتوز ایکنجی دقیقه ده روز کاردهش بر صورتده علیهمزه اسمک باشلادی. روسلر بو فرصتدن استفاده ایتک صورتله ایکی غول یابدیلمر، مسابقه ییتدی. نتیجه ده روسلر بره قالدیلر. ایکی غول کلدیلر.

پایان آشاغی کوزل اوینادی. بالغا، صحت و علاءالدین، نهاد، صبح بک خارقل یاراندیلر. بو شام روسلرک شرفه ملی باغچه ده ایکی یوز کشیک بر ضیافت واره یارنده شهر امانتی ضیافت ویزه چکدر.

[جهودیت: غار یئرز روسلرک سرت اوپونی نتیجه سنده لیلی محمد و علاءالدین بک کوزل اوپوندن چیتدیلمر ییلدیریور. بوندن هر ایکی اوپونچیمزک استقلاله وق ساحه نی ترک ایتدیکاری و طاقیممیزک کیتی ایله مسابقه دوام ایتدیکی آکلاشیلمه ده در. ایکنجی هافتامده علاءالدین بک غول آتیده نظر اطاقیممیز یه تلم اولاری چیتیشدر.]

Kaynak: Cumhuriyet Gazetesi, 16 Mayıs 1925.

EK 6: Tarihi Taksim Stadı'nın Kapısı

Kaynak: Türk Futbol Tarihi 1904-1991, TFF Yayınları, İstanbul, 1992.

EK 7: Atina Olimpiyatlarında Türk Bayrağı ve Türk Atletizm Takımı

Kaynak: Cumhuriyet Gazetesi, 8 Ekim 1933.

EK 8: Gazi ve Spor

Gazi ve Spor

Bir gece Gazi Adada Yat kulübünde konuşurken, yanındakilerden birinin sportmen olduğunu anladı. Ona şu suali sordu:

— Spor nedir?
Muhatabı sporu herkesin bildiği gibi tarif etti.
Gazi dedi ki:
— Bana daha açık bariz bir tarif bulabilir misiniz?
Belki en güzel cevabı bulmak için düşünen sportmenin ufak bir tevakküf üzerine Gazi şu hatıratını anlattı:

“Arıburnu kumardaydım. İki tarafın ateş hatları arasında elli altmış metre mesafe vardı. Birbirine en yakın hatlar arasında dolaşan Türk ve İngiliz keşşaf- arından ikisi gecenin kara kesafeti içinde ellerindeki uzun silâhları istimal edemeyecek kadar burun buruna temas etmişler. Her iki cessus keşşaf, silâhlarını atmışlar. Doğrudan doğruya birbirini boğazlamak için ellerini kullanmak zaruretinin hissetmişler. İngiliz keşşaf yumruklarını sıkı, Boks denilen idmanı, Türk neferinin vücut ve ka'bi üzerinde tatbik etmeye başlamış. Bu mahirane yumruk idmanını bilmeyen Türk neferi kalbine madde- ten, vicdanına manen vurulan darbelerin tesiri altında iki elini ötekini boğazına uzatmış, var kuvveti ile düşmanın gırtlığını yakalamış. Düşman neferin boğazı iki demir pençenin mensesinde sıkışınca, bizim nefer, boks darbelerinin iptida hafiflediğini biraz sonra zail olduğunu görmüş.

Nefer esirini sürükliyerek benim yanıma getirdi. Gece yarısından sonra idi. Evelâ düşman neferini isticvap ettim:

— Ne oldu? Sen niçin buralara kadar geldin?
— Spor cevabını verdi.
Bizimkine sordum:
Nasıl oldu?
Nefer, esirin verdiği ilmi cevabı anlamamış olmaktan korkarak:
— Bilmiyorum dedi.
Ben, birinci ilmi ve fenni değil, ikincinin cehilden ziyade edep ve terbiyesi üzerinde fazla durmadım.
Sen sportmen misin?
— Evet çok iyi...
— Bizim neferi nasıl buldun?
— Bilmiyor, dedi.
Türk neferine döndüm:
— İşidiyor musun senin için bilmiyor, cahildir dedi.
Kısaca:
— Huzurunuzda getirdim efendim, cevabını verdi.
Gazi, devam etti:
— Benden SPOR nedir diye sorulursa vereceğim cevap şudur:

Spor, vatanın, milletin âli menfaatlerine tecavüz edenleri gırtlğından yakalıyarak memleket ve millet harislerinin huzuruna getirebilmek kabiliyeti maddiye ve maneviyesidir.

Kaynak: Havacılık ve Spor, 15 Haziran 1929.

EK 9: Uludağ'da ki Kayak Merkezi

Kaynak: Akşam Gazetesi, 15 Şubat 1933.

EK 9: Mustafa Kemal Atatürk kürek çekerken ve yüzerken

Kaynak: Türk Spor Kurumu Dergisi, 31 Ağustos 1936.

Galatasaray Atletizm Şampiyonası
Semih 200 metro da Türkiye
rökorunu kırdı

Dünkü müsabakalarda birinci gelen Galatasaray Lisesi atletleri bir arada

Dün Taksim Stadyumunda Galatasaray lisesi atletleri arasında ilk defa olarak senelik atletik müsabakaları yapılmıştır. Bu müsabakalar, şimdiye kadar memleketimizde yapılan her hangi bir atletik müsabaka ile kıyas kabul etmiyecek derecede mükemmel ve güzel olmuştur.

Bu müsabakaların en şayanı dikkat noktası sadece muntazam ve güzel olması değil, 200 metro sür'at koşusunda Türkiye rökorunun kırılmış bulunmasıdır.

Galatasaray kulübünden Mehmet Ali Beye ait olan eski Türkiye rökoru dün Semih tarafından 23 1/5 saniye olarak kırılmıştır.

[Mahadi Spor sütununda]

400 metroda birinci gelen Niyazi

GÜZELLİK
MUSABAKASI
KUPONU

Nº 52

EK 11: Fenerbahçe futbol şampiyonu oldu

Fenerbahçe futbol şampiyonu oldu

Lik maçları dün bitti, Fenerbahçe, İstanbul Spor 6-1 mağlûp etti..

Dün Taksim stadyomunda lik maçlarının sonucuları yapıldı. İstanbulspor- Fenerbahçe ikinci takımları arasında yapılan maçta İstanbulspor rüzgâr altında oynamasına rağmen, ilk devre 0-0 bitti. İkinci devrede Fener rüzgâr altında oynadığı halde gene hâkimiyeti muhafaza ederek İstanbulsporun bir goluna mukabil üç gol yaparak maçı 3-1 kazandı.

İkinci takımların şampiyonluğunu Galatasaray kazanmış olmaktadır.

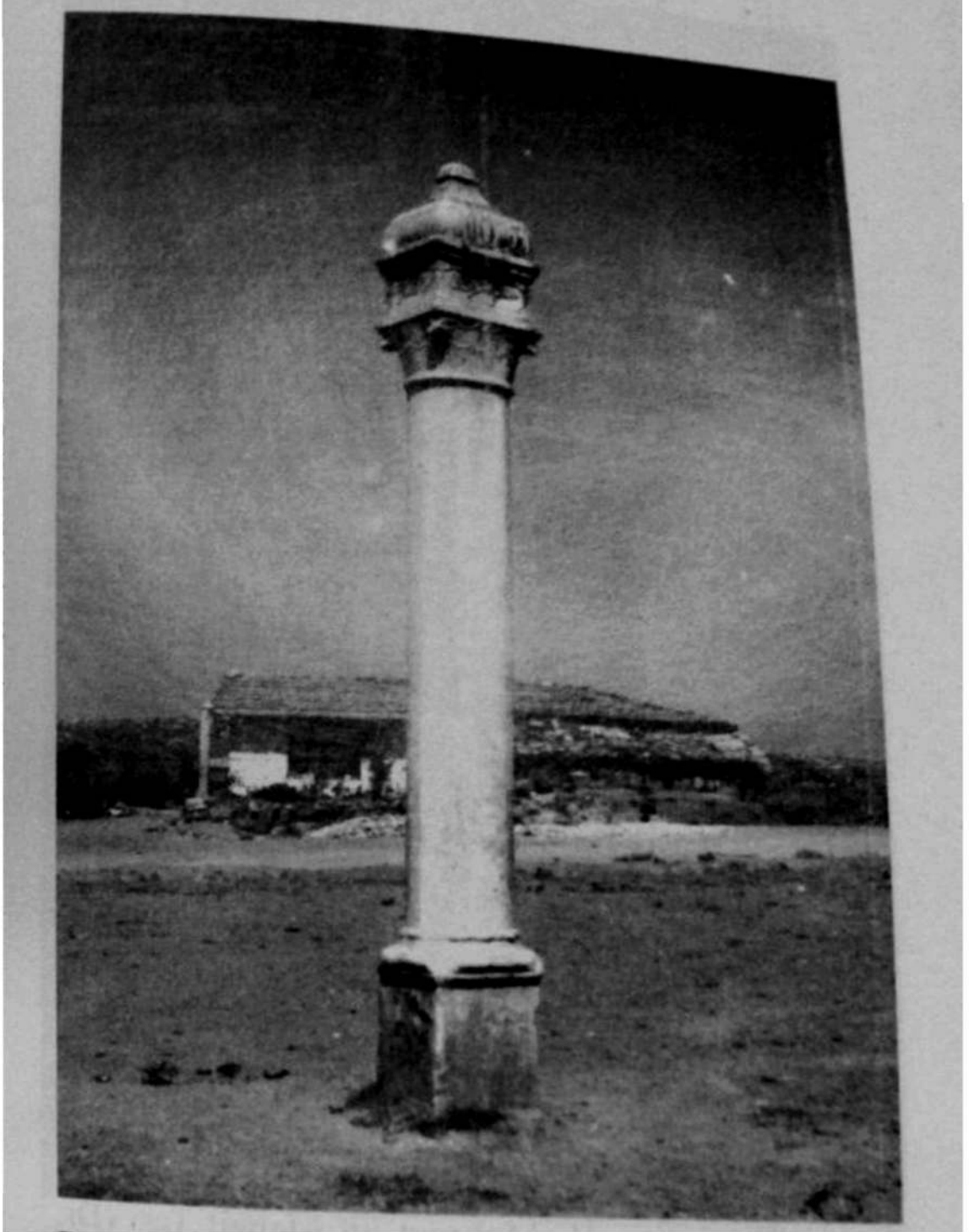
Fenerbahçe-İstanbul Spor birinci takımları maçında rüzgâr altına Fenerbahçe düştü. Böyle olmasına rağmen ilk sayıyı Fener yaptı. Kalecinin uzaktan çekilmiş bir şute mâni olmayışı, Fenerin büyük bir farkla galip geleceğine alâmetti. Maamafih büyük bir gayretle oynayan İstanbulsporlular ilk devrede Fenerin başka sayı yapmasına meydan vermedikleri gibi Fenerin sayısından üç dakika sonra müsavattı temine muvaffak oldular. İlk devre, bu suretle 1-1 beldi. (Mabadi dördüncü sahifede)

İstanbul şampiyonu Fener kaptanı Zeki ile birkaç oyuncusu

Kaynak: Milliyet Gazetesi, 7 Haziran 1930.

EK 12: Osmanlıda ok menzil taşı

Kaynak: Türklerde Spor Kültürü, Özbay Güven, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara, 1992.

EK 13: Tarihi bir resim: 1906'da İzmir'de İngiliz futbol takımı

Tarihi bir resim, 1906 da İzmirde İngiliz futbol takımı: Geriden ve sağdan itibaren: Herbert Whittall, Donald Whittall, Godfrey Whittall, Georges Whittall, Eddy Whittall, Albert Whittall, Percyla Foutaine, Edwin Charnaud, Havlok Tzoli, Hebert Tzoli, James Giraud (en önde).

Kaynak: Türkiye Spor Ansiklopedisi, 1 Ocak 1943.

EK 14: Ayintraht maçlarında kulüpler zarar ettiler

Ayintraht maçlarında kulüpler zarar ettiler	
Galatasaray'a da, Fener'e de mağlûp olan Alman'ların Ayintraht takımile yapılan maçların hesabı görülmüştür.	
1196 lira	G. Saray maçı hasılatı
787 »	Fener maçı hasılatı
1983 »	Yekûn
1983 lira	hasılatı mukabil şu kadar masraf olmuştur:
1680 lira	Alman takımına ücret
396 »	vergi ve rûsum
221 »	ziyafet ve saire
2297 »	Yekûn
Bazı ufak tefek masrafları da ilâve edince kulüplerin ve stadyom idaresinin zararı 374 liraya balığ olmuştur. Her maçın Yunan maçları gibi bir iki bin lira hasılat bırakmadığı anlaşıyor.	

Kaynak: Cumhuriyet Gazetesi, 18 Haziran 1931.

EK 15: Olimpiyat yüzme yarışları dün Ankara'da yapıldı

Olimpiyat yüzme yarışları dün Ankara'da yapıldı

Ankara yüzücülerinden bir hanım

Ankara Karadeniz havuzunda Hakimiyeti Millîye müsabakasını kazananlar

(Ankara telefonla) — Mecmuamızın Ankarada yeni açılan Karadeniz havuzunda tertip ettiği yüzme müsabakalarına dün de devam olunmuştur. Yarışı seyre gelenler mühim bir yekün teşkil ettiği gibi hemen bütün Ankara muhitinde de büyük bir alâka uyandırdığı görülmüştür. Müsabakalara aşağıdaki şekil üzerine devam olunmuştur;

100 metre yüzme: Bu müsabakaya on yedi kişi girmiştir. Birinciliği Çankaya'dan Mithat, 2 inciliği Gençler Birliğinden Abdulkadir Beyler almışlardır.

Sırt üstü yüzme: Müsabakaya beş kişi iştirak etmiştir. 1 inciliği Gençler Birliğinden Hâdi Bey kazanmıştır. Diğer 4 müsabıkçısı diskalifiye edilmiştir.

200 metre serbest yüzüş: İştirak eden 5 müsabıktan İmalâtı Harbiye'den Ahmet Bey birinci, Gençler Birliğinden Mesut Bey ikinci geldi.

400 metre mukavemet: Çankayadan İbrahim B. birinci ve Kenan

1500 birincisi
Sabahattin

Bey de ikinci geldi. 50 metre hanımlar yarışına iştirak eden hanımlardan Tevhide Vahit hanım birinci gelmiştir.

Bayrak yarışı: Bu yarışa Çan Kaya ve Gençler Birliği takımları iştirak etmişlerdir. Bu yarış fevkalâde heyecanlı oldu. Hakem heyeti her iki takımı da diskalifiye etti. Bu itibarla yarışın tekrarına hakem heyetince karar verildi. Fakat bu kararı hüsnü telâkki etmeyen Gençler Birliği 2 inci bir müsabakaya iştiraktan imtina ettiğinden ve vuku bulan davete yalnız Çankaya takımı icabet ederek muayyen mesafeyi ikinci defa katetti ve hükmen galip addolunarak kupayı kazandı.

Ankara halkının günden güne su sporlarına karşı gösterdiği alâka karşısında mecmuamızın bu heves iştiağını teşvik için daha başka ve daha mütenevvi müsabakalar tertip etmesi de muhtemeldir.

Belki de pek yakında Ankara'da su topu sporunun da taammüm edeceğini ümit ediyoruz.

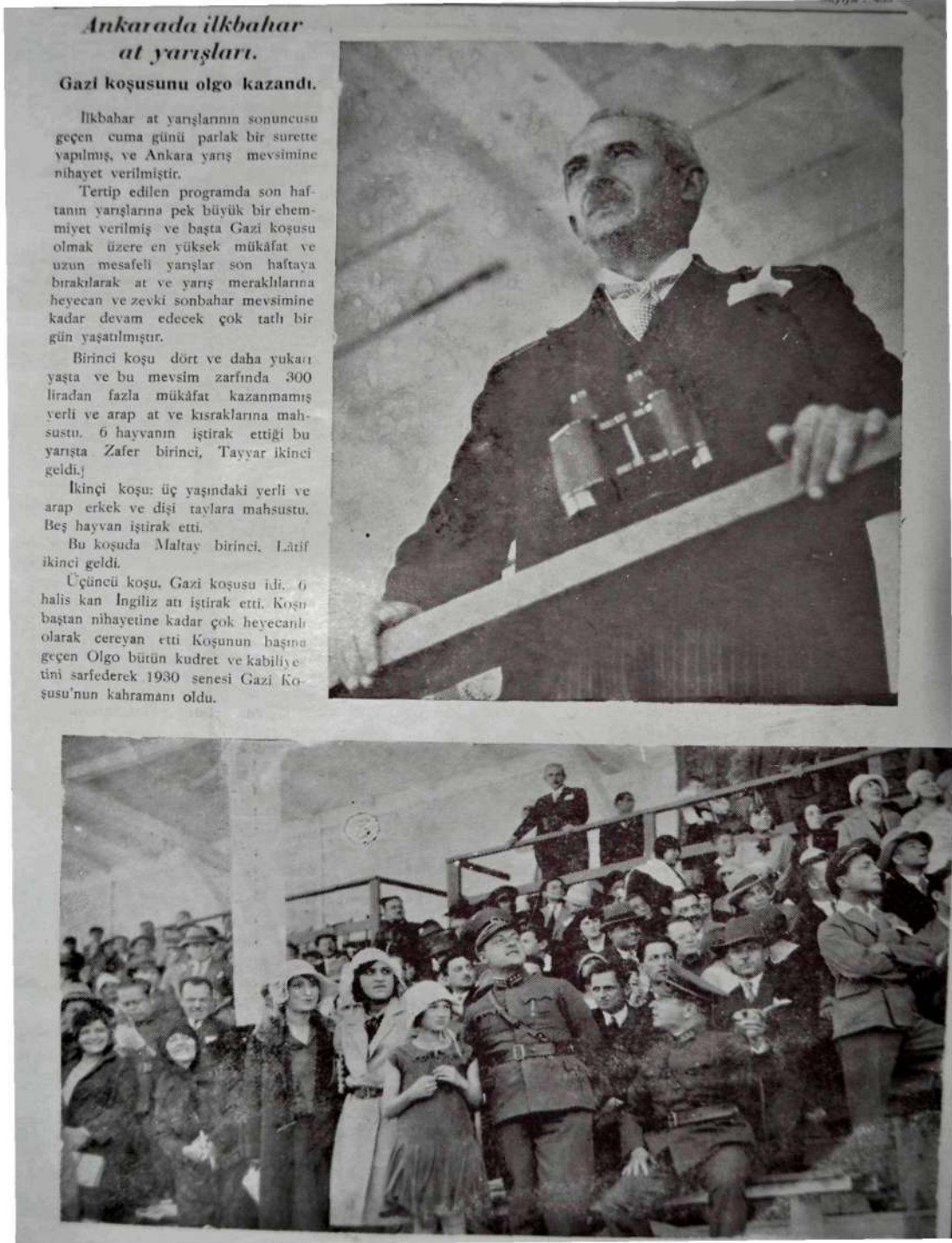
300 metre birincisi
Mithat

Ankara atletizm birincileri
200 metre birincisi
Ali Rıza

800 metre birincisi
Şevki

Kaynak: Olimpiyat Dergisi, 27 Ağustos 1932.

EK 16: İsmet İnönü Ankara'da Gazi Koşusu'nu izlerken

Kaynak: Havacılık ve Spor, 30 Haziran 1930.

EK 17: Ünlü Türk güreşçi Çoban Mehmet

Kaynak: Olimpiyat Dergisi, 23 Aralık 1933.

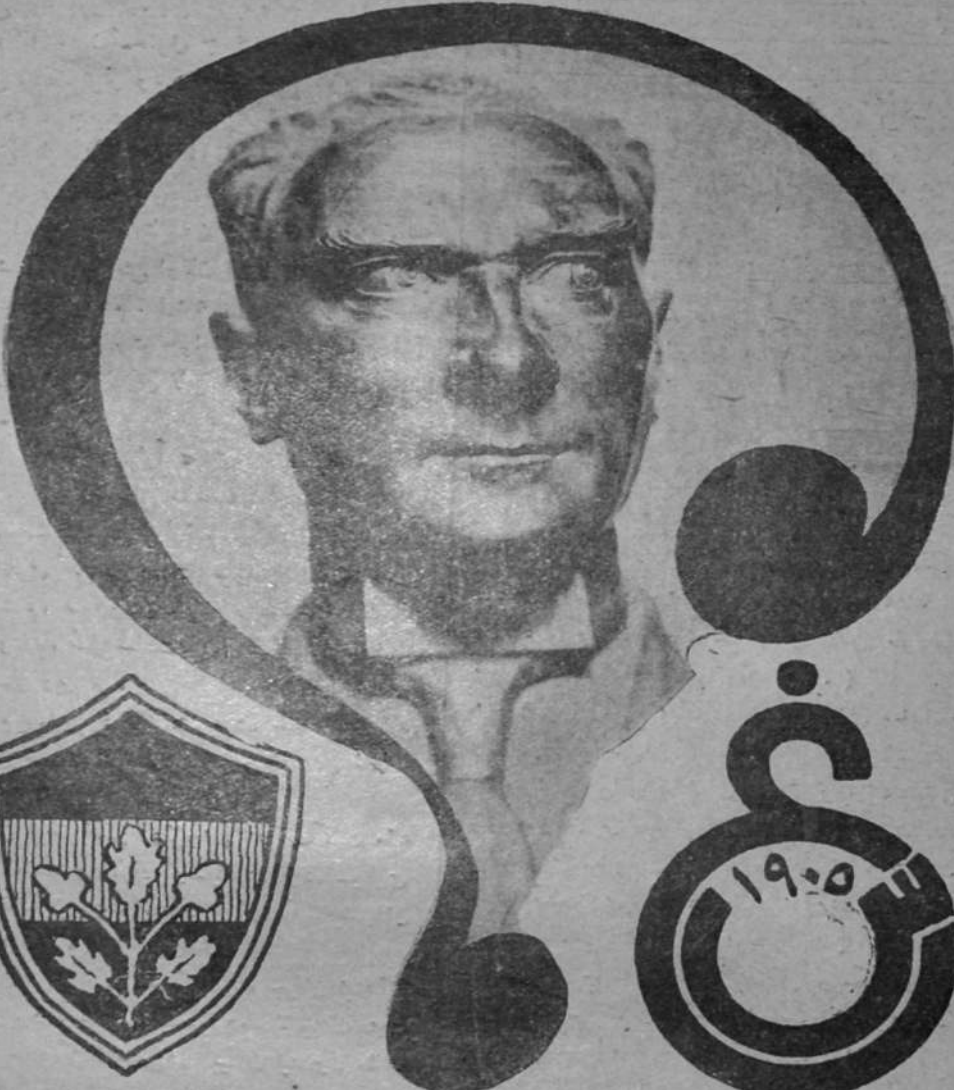
EK 18: Ünlü Türk boksörü Küçük Kemal

Kaynak: Havacılık ve Spor Dergisi, 15 Eylül 1930.

غلاطه سرای - فنار باغچه مسابقه سی

مسابقه نك اهميتى هوق بويوكدر، چونكه غالب كلن
طرف غازى مضمرتارينك بوستنى قازاناجقدر

Kaynak: Cumhuriyet Gazetesi, 10 Ağustos 1928.

EK 20: Genç Sporcular arasında Kar Koşusu

Kaynak: Cumhuriyet Gazetesi, 2 Şubat 1929.

EK 21: Amerikalılarla deniz müsabakaları

Kaynak: Cumhuriyet Gazetesi, 28 Temmuz 1931.

EK 22: Tenis Kortlarında Olimpiyat

Tenis Kortlarında Olimpiyat Taksim Tavn klübü

Af için çok ümit vadeden genç
tenisçi Semih bey

Tenis mevsimi epey ilerledi. Fırsat buldukça fotoğrafımızı ve bir mubarririmizi İstanbul'un maruf kortlarına göndererek bunlar hakkında karlımıza resimlerle birlikte malumat vereceğiz. İge Taksim Tavn Klübü'nden başlıyoruz. Taksim'deki Tavn Klübü'nün, üç kortu ve bir duş yeri vardır. Bu kortlar İstanbul'un en iyi kortlarından maduttur ve yüze yakın aza devam etmektedir. Azanın üstü bir kadındır.

Bu tenisçiler arasında müptedi denilecekler bulunduğu gibi İstanbul tenisçileri tasnifinde ön safı işgal eden ve turnuvalarda mavaflakiyet gösteren tenisçiler de vardır. Bu meyanda hatırlamıza gelen şu zevatı sayabiliriz:

İstanbul singl şampiyonu ve S. dat'la birlikte Balkan dubl şampiyonu olan Sırinyan Efendi. Amerika ataşemiliteri kolonel Elyot. Amerika s-farethanesinden Mister Leng ve Hinkli. Davit Efendi, Müsyü Şodavar, Jofredi, Baldini, Necmi, Ahmet Ferit. Semih Beyler.

Kadınlar arasında da Mis Paçıkakis ve Mis Krak. Bunlardan başka kortlara Amerikan, İngiliz ve Japon aileler devam etmektedirler.

Yukarıda ismini saydığımız Semih en genç tenisçilerdendir. Fakat çok güzel bir stile sahiptir. Çok genç olması dolayısıyla henüz müşkül bir maçı bütün şikletini taşıyabilecek iktidarı haiz sayılamaz. Ancak böyle devam ed r. mütemadiyen çalışır ve turnuvalara iştirak ederse müstakbel Türk tenisçilerinin en iyilerinden olacağına muhakkak nazarla bakılabilir. Bu genç aynı zamanda Galatasaray (Pin - Pon) şampiyonudur.

Seyyal ve fantazist oyun ile nazarı
dikkati celbeden Mis Krak

Tavn Klübü müdavimlerinden bir kısmı (Ortadaki kasketli iyi tenisçilerden Necmi Beydir)

Kaynak: Olimpiyat Dergisi, 4 Temmuz 1931.

EK 23: Güreş Niçin Türk Milletinin Spor Olmuştur

**Güreşteki
Üstünlüğümüzün
Sebepleri...**

**Güreş, Niçin Türk
Milletinin Spor
Olmuştur ?**

İstanbulda, ikinci Balkan Güreş Şampiyona maçları yapıldı. Türk Pehlivanları kazandılar, hem de çoğunu tuşla. İki kayıbımız var : bir pehlivanımız kendi oyun yanlışının neticesi olarak yenilmiştir; ikincisi sayı ile yenildi sayılmıştır.

Geçen yıl yapılan müsabakalarda da şampiyon olmuştuk. Bu yıl da şampiyon kaldık. Bu neticeler parlak neticelerdir. Sporun başka kollarında, ileri gideceğimize gerilemekte olmamıza rağmen güreşteki bu üstünlüğümüzün, yani bu hızlanmamızın sebebi nedir ?

Bu sebebi arayıp bulmak, bazı kollarında zayıf vaziyette olan Türk Sporunun iyi bir yol tutması ve bu yolda hamlelerle ilerlemesi için çok lâzımdır.

Bu sebep, bizce, güreşin, milletin içinde kökleri olan bir spor kolu olmasıdır. Yani güreş, Türk Milletinin sporu olmuştur. Güreşin Türk olan bir ananesi vardır. Güreşsiz düğün yapan köy bilir misiniz ?

Biz her zaman söylemişizdir : büyük sporcular, sporcu bir milletin içinden çıkar. Spor birkaç kişinin zevki, bir küçük zümrenin görenek ve gösteriş eseri oldukça, yani milleti sarmadıkça, o spor kolunda ilerleme, o sporda baş yetiştirme mümkün olamaz.

Futboldaki kargaşalığın yanı başında güreşimizin böyle parlak neticeler alması, güreşin milleti sarmasından ileri gelmektedir.

Acaba güreşi bu kadar seven, güreşi bu kadar kendinin eden bir millette başka spor kollarına karşı sevgi uyanamaz mı ? Hayır, böyle bir şey iddia olunamaz. Çünkü Türk Milletinin sevdiği güreşin taktığı değil, güreşin neticesinde tanınan ve sayılan kuvvet anlayışıdır. Türk kuvvetli olmakla, dinç olmakla, çevik olmakla ve karşısına çıkana yenmekle övünür. Eğer şu veya bu spor kolunda da bu övümü temin etmek mümkünse, Türkün o sporda da kendini göstermesi tabiidir.

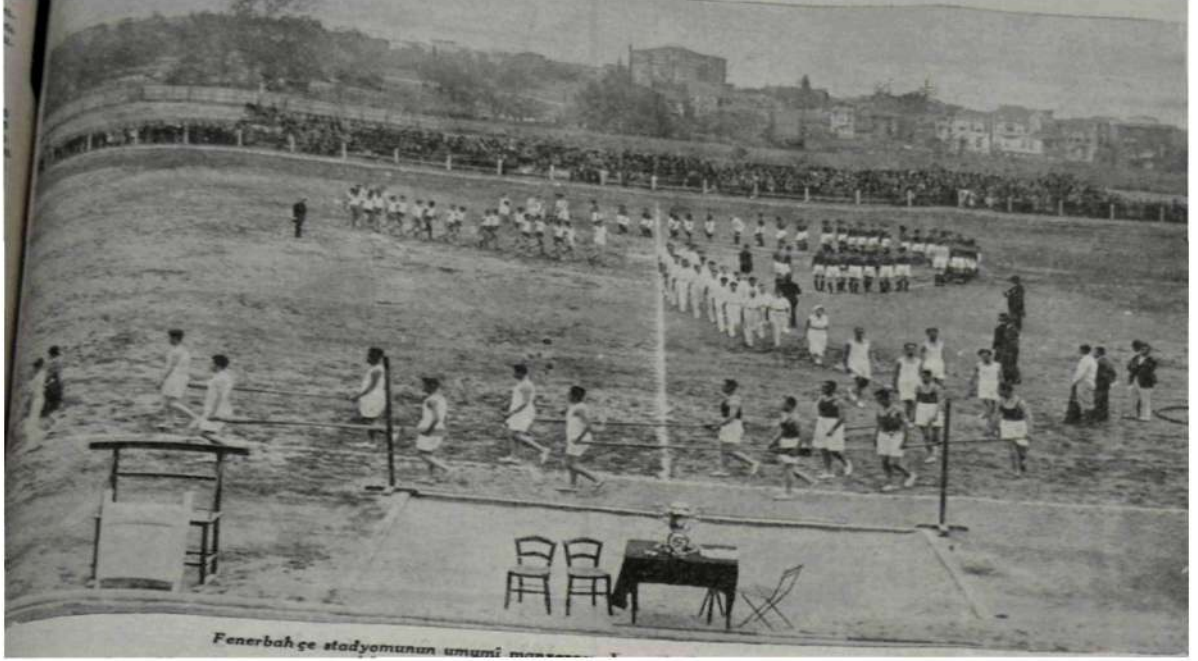
İkinci defa Balkan Şampiyonu olan, güreşte bir defa bile sırtı yere gelmeyen Türk Pehlivanları, göğsümüzü kabartıyorlar. Bu arada sporun öbür kollarını da düşünüyoruz ve daima söylediklerimizi tekrarlıyoruz :

Sporu askerce disiplin altına almalıyız.. Sporun öbür kollarını da güreş kolu gibi millete sevdirmeliyiz; milletin malı etmeliyiz.

Kaynak: Havacılık ve Spor Dergisi, 1 Ocak 1934.

EK 24: Fenerbahçe Stadi'nın Açılış Töreni

Kaynak: Cumhuriyet Gazetesi, 14 Mayıs 1932.

EK 25: İstanbul Kros Şampiyonası

Kaynak: Akşam Gazetesi, 27 Mart, 1933.

EK 26: Kadın ve Spor

Kadın ve Spor

Türk kızları, Türk kadınları henüz sporun seyircisi vaziyetindedirler. Vakıa karek çeken, yüzen, ata binen, eskrim yapan ve tenis oynayan bir kaç genç kız ve kadınıımız olduğunu, geçen yıl İstanbulda bir de koşu yapıldığını biliyoruz. Fakat bunların sayısı o kadar azdır ki, bir varlık sayılamazlar.

Geçenlerde yapılan mektep-liler jimnastik bayramında bulunmuş olan bir eski sporcu: "Delikanlılar oldukça iyi idiler, fakat genç kızların vücutlarını

Tuksedo Park'ın kuruluşunun 50 inci yılı dönümü kullanırken şu sporlarına iştirak eden Mis Francis Stoddard.

o kadar ihmâl edilmiş gördüm ki neslin istikbal için korku duyduğumu saklayamam „ diyordu. Spora karşı kadınlarımızın

Bir çok Avrupa milletleri kızlarının iştirakleriyle geçenlerde İngilterede yapılan Atletizm müsabakalarında sancakdarlar.

Berlinin sporcu kızları için her yıl bir imtihan teşkil eden Potsdam - Berlin Bayrak koşusu.

göstermekte oldukları çekingenliğin önüne geçecek olanlar yine bizzat kadınlardır. Çünkü düşünmelidirler ki spor, kadın güzelliğinin en büyük yardımcısıdır.

Kadınlar hangi sporları yapabilirler? Futbol gibi, Avrupada da bir zamanlar moda olmuşken sonra, kadın zarıflığı ile uyuması birçok bakımdan imkânsız olduğu anlaşılarak kendi federasyonlarınca yasak edilen bir takım mücadele sporları hariç, kadınlar hemen her sporla uğraşabilirler.

Mevsim, genç kızlarımız ve kadınlarımızın yapabilecekleri birçok sporlara çok müsaittir. Sahil şehirlerde oturanlar derhâl

yüzme öğrenmeğe başlayabilirler. Tenis, kadın sporlarının en güzellerindendir ve birçok şehirlerimizde kortlar vardır. Bütün atletik sporlar kadınlar için biçilmiş kaftandır ve hepsinden önce beden hareketleri ve ritmik jimnastiklerle uğraşmak daha

İngiliz kadınları arasında Golf şampiyonu unvanını kazanan Mis Pamela Barton on dokuz yağındadır.

doğrudur. Teşvik ve tergibin kuvvetinden istifade edebilmek için de topluluğa ihtiyaç vardır. Bundan dolayı genç kızlarımıza ve genç kadınlarımıza ilk tavsiyemiz kendi aralarında spor kulüpleri kurmaktır. Bu iş, dünyanın her tarafında, kulüp tesis etmekle başlamıştır. Garbı bu hususta da örnek tutabiliriz.

Kaynak: Türk Spor Kurumu Dergisi, 31 Ağustos 1936.